

M A N

I F E

S T O

M A N

I F E

S T O

een manifestatie in fysieke vorm

AFSTUDEERBOEK

Dit boek is een samenvatting van mijn afstudeeropgave Manifesto voor de Master Architectuur aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst.

Mentor

Gert Kwekkeboom | Civic

Externe criticus

Ana Rocha | Ana Rocha Architecture

Toegevoegde externe criticus

Ryanne Janssen | Studio for New Realities

Voorzitter

Renske van der Stoep | RAVB

chained to the rhythm, - katy perry

VOORWOORD

Dit boek is een samenvatting van mijn zoektocht naar het antwoord op de vraag; *'hoe ontwerp je ruimtes waar je op verschillende manieren met elkaar kunt communiceren'*. Met als doel om de kloof tussen politici en het publiek iets te dichten.

Filterbubbels, mediabubbels, elitebubbels, financiële bubbels: het transparante, fragiele belletje is dé metafoor geworden voor de verdeeldheid, aanstaande crisis en het eigen gelijk.

Begonnen als observatie van de samenleving waar wij aan deelnemen. *'So comfortable, we're living in a bubble, a bubble, so comfortable we cannot see the trouble, the trouble.'* Zingt Katy Perry in een pastelkleurige wereld terwijl deze in de achtergrond langzaam vergaat.

Uitgeroeid tot een gevoel dat ik niet alleen deel maar vele met mij, wat tijdens mijn proces steeds duidelijker werd met het groeiende aantal protesten, marsen en stakingen.

Met dit ontwerp wil ik graag laten zien dat we op een kruispunt staan in onze maatschappij. Juist nu is om er wat aan te doen. Het is niet alleen aan de politiek maar ook aan ons als burger om het podium op te stappen en te laten weten wat onze wensen en idealen zijn.

Ik wil een alternatief bieden voor een wereld waar wij in onze eigen bubbels steeds verder van elkaar weg zweven.

EEN MANIFESTATIE IN FYSIEKE VORM

We leven in een democratisch gekozen samenleving waarbij iedereen een eigen mening mag hebben. En als meningen verschillen zijn we vrij om dat kenbaar te maken. Toch heeft niet iedereen het gevoel gehoord en gezien te worden. Inmiddels zijn dit groepen en soms zelf delen van de samenleving. Dit is te merken aan de recente uitingen van protest; het boerenprotest, de klimaatmars, het zorgpersoneel, de docenten op het Malieveld en de alleenstaanden op Het Plein.

De communicatie van de huidige politieke cultuur kenmerkt zich als eenrichtingsverkeer naar het publiek met slechts beperkte mogelijkheden tot response. Dit ontnemt maatschappelijke groeperingen de kans om (vroegtijdig) bij elkaar te komen en in gesprek te gaan.

Dit afstudeerproject biedt een nieuw podium, een manifestatie in fysieke vorm. Dit is een plek op het Binnenhof waar politieke leiders op initiatief van maatschappelijke groepen worden uitgenodigd om de dialoog aan te gaan. Een verbindend element in het hart van de democratie dat recht doet aan de diversiteit waar iedere stem telt.

MANIFESTEREN

*manifesteren (ww):aan het licht brengen,
bekendmaken, openbaren, tonen,
reveleren, ruchtbaar maken, uiten*

*manifesteren (ww):actie voeren,
betogen, demonstreren¹*

INHOUDSOPGAVE

Introductie	<u>13</u>
Binnenhof	<u>21</u>
Communicatie	<u>53</u>
Tweede kamer	<u>77</u>
Programma	<u>105</u>
Bouwdeel A	<u>111</u>
Ontwerp	<u>137</u>
Tekeningen	<u>177</u>
Tot slot	<u>199</u>
Reflectie	<u>201</u>
Positionering	<u>203</u>
Bronvermelding	<u>205</u>
Dankwoord	<u>207</u>
Bubbels	<u>209</u>

INTRODUCTIE

huidige situatie, ambitie & opgave

15 MILJOEN MENSEN

Land van duizend meningen

Het land van nuchterheid

Met z'n allen op het strand
Beschuit bij het ontbijt
Het land waar niemand zich laat gaan
Behalve als we winnen
Dan breekt acuut de passie los
Dan blijft geen mens meer binnen
Het land wars van betutteling
Geen uniform is heilig
Een zoon die noemt z'n vader Piet
Een fiets staat nergens veilig

15 Miljoen mensen

Op dat hele kleine stukje aarde

Die schrijf je niet de wetten voor

Die laat je in hun waarde

15 Miljoen mensen

Op dat hele kleine stukje aarde

Die moeten niet 't keurslijf in

Die laat je in hun waarde

Het land vol groepen van protest

Geen chef die echt de baas is

Gordijnen altijd open zijn
Lunch een broodje kaas is
Het land vol van verdraagzaamheid
Alleen niet voor de buurman
De grote vraag die blijft altijd
Waar betaalt 'ie nou z'n huur van
'T Land dat zorgt voor iedereen
Geen hond die van een goot weet
Met nassiballen in de muur
En niemand die droog brood eet

1996 - Eric Van Tijn / Jochem Fluitsma²

Het demonstratierecht
is wel degelijk heilig
de Volkskrant

De formatie: een goed moment
om te demonstreren
nrc-next

Duizenden mensen
liepen mee in Women's
March
Het Parool

Tienduizenden leraren komen
naar demonstratie op het
Malieveld
NOS

Politie dreigt met
nieuwe acties
tijdens demonstratie
AD

Demonstreren is pure politiek
de Correspondent

MILLENNIALS
VERLIEZEN
VERTROUWEN IN
DE DEMOCRATIE
NIEUWRADIO

Als de belangstelling voor
serieuze politiek groter is
dan uit media blijkt
nrc>

Millennial Matters
PAKHUIS DE ZWINGER

Opinie: politiek ziet
werkenden van de toekomst
over het hoofd
de Volkskrant

Blokkeren of praten, dat is de
kwestie
nrc-next

Boze boeren
laten zich
door niemand
dirigeren
nrc-nl

Nederland, omarm
je poldermodel.
Anders wacht ons
een zee van gele
hesjes
e

Je hoeft je niet vast te ketenen aan
een hijskraan: activisme is voor
iedereen
de Correspondent

Mensen massaal de straat op voor
klimaatprotesten
AD

HUIDIGE SITUATIE

Huidige situatie

We leven in een land waar iedereen een eigen mening heeft. Een samenleving met een open democratie waar je vrij bent om te demonstreren.

*Land van duizend meningen,
het land van nuchterheid
Het land voor groepen van protest,
geen chef die echt de baas is
15 miljoen mensen,
op dat hele kleine stukje aarde
Die schrijf je niet de wetten voor,
die laat je in hun waarde
- 1996 Fluitsma en Van Tijn*

Toch heeft niet iedereen het gevoel dat ze gehoord en gezien worden. Dit is te zien in de recente uitingen van protest; black lives matter, het boerenprotest, het zorgpersoneel en de docenten op het malieveld. Klimaat optochten en politieagenten die dreigde te staken.

*Millennials. De generatie van MTV, MSN Messenger, Pokemon en Flippo's. De generatie die groot is geworden met platforms als youtube en Facebook.
De generatie die wordt bestempeld als narcistisch, individualistisch, idealistisch en naïef. Maar wat is het alternatief?*

Waar de babyboomers — politiek gezien de meest actieve generatie — vooraan de grootste invloed hebben op de besluitvorming, blijven de millennials grotendeels thuis. Terwijl de besluiten die nu genomen worden juist de meeste impact hebben op de toekomst van de millennials. De huidige politiek werkt niet meer voor de millennials maar dat dan wel?

Probleem

Het functioneren van de politici kenmerkt zich niet met een tweezijdige, maar éézijdige communicatie van politiek richting publiek. De overheid schiet in haar communicatie wezenlijk te kort en ontnemt hiermee maatschappelijke groeperingen de kans om van zich te laten horen.

Communicatie is: 'het uitwisseling van informatie en alle processen van overdracht van nieuws of informatie.' Met communicatie wordt bedoeld; de omgang van mensen met elkaar, en is afgeleid van het Latijnse woord communis (gemeenschappelijk).³

AMBITIE & OPGAVE

Ambitie

Ik zou deze groepen graag een plek bieden waar zij hun mening kunnen uiten en standpunten kunnen delen met elkaar en de politici. Midden in het huidige politieke systeem kunnen zij het podium pakken en hun thema's op politieke agenda zetten. Een manifestatie in fysieke vorm.

Hoewel mijn eerste gedachte uitging naar ruimtes voor politiek debat, acht ik dit in tweede eerste instantie minder geschikt omdat deze vorm van communicatie toewerkt naar een winnaar en verliezer. Waarbij "The winner takes it all," niet het beoogde resultaat oplevert om de kloof te overbruggen.

Ik wil een ruimte creëren waarin men toewerkt naar betrokkenheid. Met communicatie in een niet-geheel-vrijblijvende vorm, in gelijkwaardigheid tussen partijen / stromingen in de samenleving, waarbij men vanuit een verschillend standpunt werkt, met een eigen én gezamenlijke verantwoordelijkheid. Elkaar informeert over van elkaars standpunten. Verantwoordelijkheid draagt. Het debat zou een volgende stap kunnen zijn.

Opgave

Hoe ontwerp je een plek die ruimte bied om op verschillende manieren met elkaar te communiceren?

Beoordelingscriteria

Het afstudeerwerk dient specifiek beoordeeld te worden op de volgende aspecten;

- Is het een overtuigend ontwerp waarbij de intentie voor de verschillende ruimtes en het gebouw als geheel duidelijk is vormgegeven en op een logische manier in elkaar zit?
- Is het een uitgesproken ontwerp op het vlak van architectuur, vormgeving en ambitie met een eigen karakter?

BINNENHOF

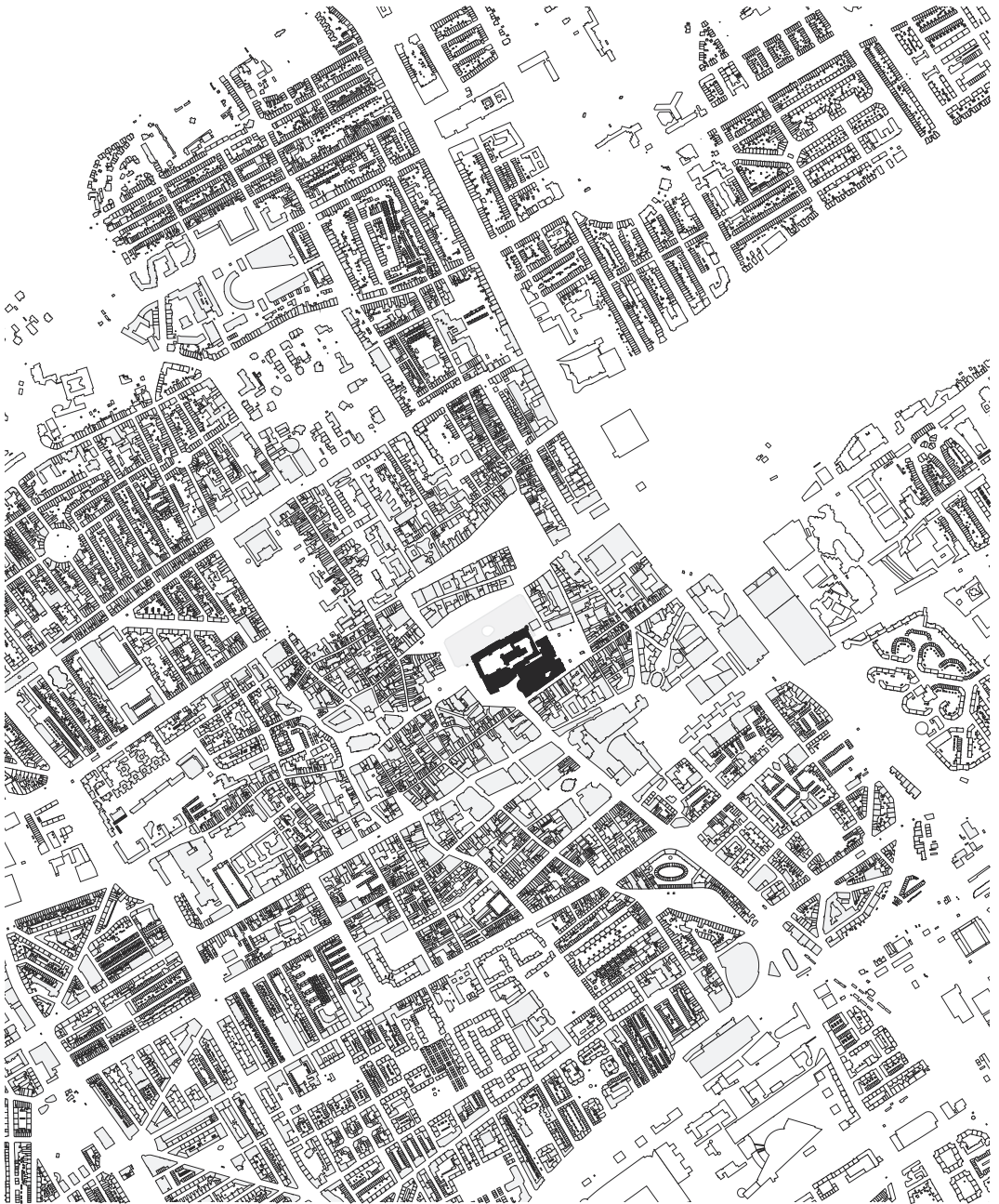
het politieke centrum

Het Binnenhof (historische naam: Hof van Holland) is een gebouwencomplex in het centrum van Den Haag, dat al eeuwenlang het middelpunt is van de Hollandse en Nederlandse politiek.

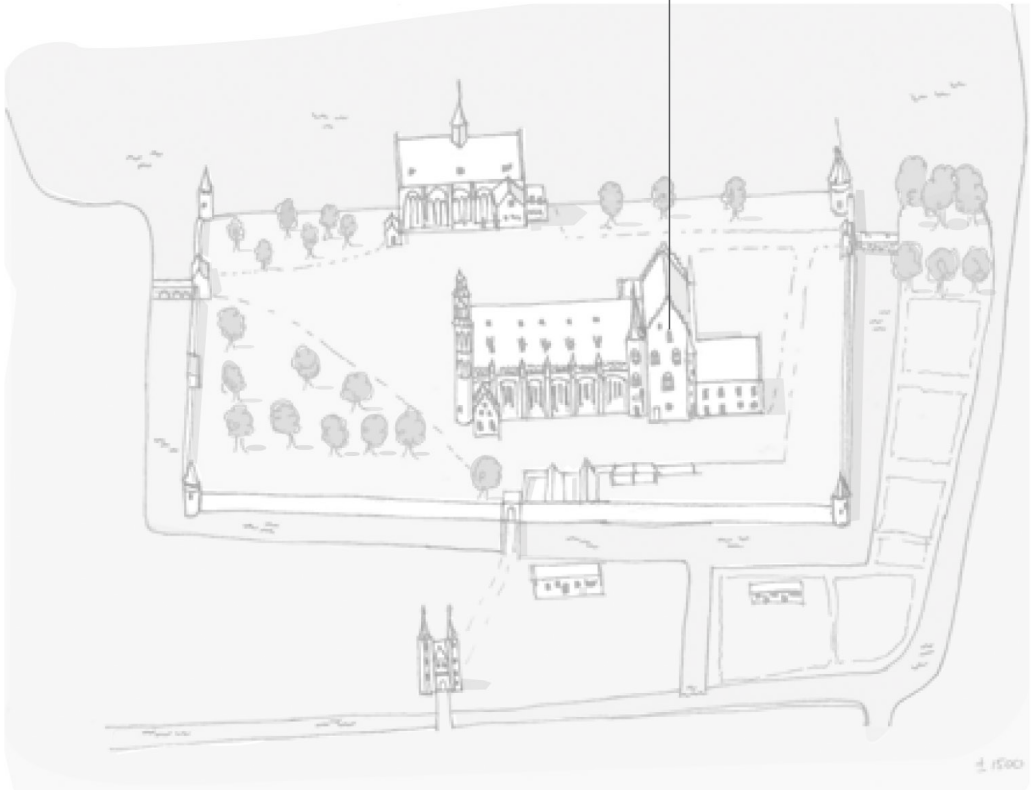
Hier bevinden zich de Eerste en Tweede Kamer, de twee kamers die samen het parlement vormen, en een deel van de Raad van State, het orgaan dat over wetgeving adviseert en tevens dient als de hoogste bestuursrechter. Ook de minister-president, de hoogste politieke bestuurder van Nederland, heeft hier zijn kantoor, in het Torentje. De stad Den Haag dankt haar ontstaan aan het Binnenhof, dat in de loop van de eeuwen zorgde voor een aanwas van bestuurders en werklieden, die zich in de nabijheid vestigden.

BINNENHOF

HET POLITIEKE CENTRUM

1292 - voltooiing Grote Zaal,
Rolgebouw exclusief bestemd voor de
grafelijke woning

LATE MIDDELEEUWEN (1299-1581)

Situatie CA. 1400

Floris V bouwt Rolgebouw en traptoren; plus later (1292) De Grote Zaal (nu Ridderzaal).

1350: duinmeer wordt vergraven tot huidige Hofvijver. Vers water door aftakking Haagse Beek.

3 poorten: Hofpoort, Stadhouderspoort, Grenadierspoort. Grenadierspoort circa 1630 verplaatst, toen Plein werd aangelegd.

Buitenhof (met Gevangenenpoort) en Plein zijn restanten van ommuurde voorhoven.

Restanten van de later vergrootte Hofkapel, nu binnen complex Eerste Kamer.

Grote Bouwactiviteit aan noordzijde door Albrecht. 1360, bouw Zaalhuis en Beyerse kamer tgv huidige Ministerie van Algemene Zaken.

1480 Torentje, als zomerprieel. Herbouwd in 16e eeuw.

14e eeuw, aan zuidkant van residentie lag keukencomplex (basis voor grondvorm latere bebouwing).

Noordwesthoek (huidige Mauritsstoren): vanaf middeleeuwen domein van graven, vanaf 1450 domein van stadhouders vanaf 1460 Binnenhof. buitenruimtes worden steeds meer volgebouwd.

Politiek

Centrum graafschap Holland, Hof Holland, stichter Willen II (1234-1256).

Zoon Floris V (1254-1296) maakte Binnenhof tot zijn vaste verblijfplaats.

1296 Floris V wordt vermoord.

Late Middeleeuwen - Filips II (1299-1581)

1428 vorming Staten Provinciaal van Holland als adviescollege van de graaf.

1464 instelling van Staten-Generaal.

1433-1467 Filips de Goede is Graaf van Holland. Graafschappen Holland en Zeeland vallen onder Bourgondische Huis. Hij liet zich als eerste vertegenwoordigen door een stadhouder.

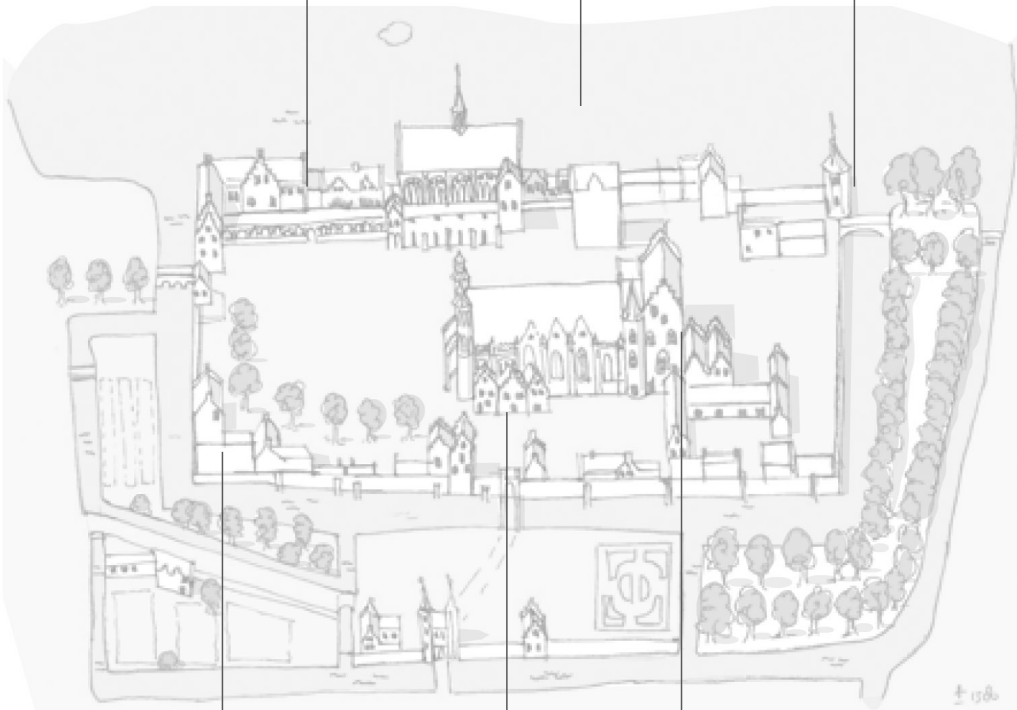
Vanaf 1460 gebruikte het Hof van Holland de Grafelijke Zalen voor de Rechtspraak.

1358 - Binnenhof complex wordt
behoorlijk uitgebreid

1480 - ontstaan Torentje als zomerprieel

1350 - duinmeer vergraven tot de huidige
Hofvijver

1450 - Noordwest hoek het
voormalige domein van de graven
nu van de stadhouders

1460 - Hof van Holland maakt gebruik
van de Grafelijke Zalen
Dit hof stond de graaf bij in het
uitoefenen van de rechtspraak.

1433 - buitenruimte volgebouwd en
langs de zijden van de Ridderzaal
bouwde mensen huizen

LATE MIDDELEEUWEN (1299-1581)

Situatie CA. 1500

1592-1598 bouw Mauritstoren voor opvolger Willem van Oranje; Maurits van Oranje.

1621 bouw Stadhoudelijk Kwartier in zuidwesthoek, woonvertrekken prins Maurits.

1625-1647 opvolger prins Maurits, broer Fredrik Hendrik; flinke uitbereidingen met rijke interieurs in Stadhoudelijk Kwartier.

1639-1640 houten galerij wordt stenen galerij.

1641 appartement Willem II van Oranje (zoon Fredrik Hendrik) en Mary Stuart. Willem II was maar kort stadhouder.

Politiek

1506 - 1555 Karel V liet zich vertegenwoordigen door stadhouder. De macht over graafschap Holland verschoof van Bourgondië naar de Habsburgers.

1568 - 1648 de Nederlandse Opstand.

1559 Filips II stelt Willem van Oranje (1533-1584) aan als stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht. Hij woonde niet op het Binnenhof maar in Prinsenhof te Delft (Delft was als ommuurde stad veiliger dan Den Haag).

1588-1795 Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Iedere staat met eigen stadhouder.

1609-1621 Twaalfjarig bestand. 1619 terechtstelling Johan van Oldenbarnevelt (politiek leider), Maurits was militair gezaghebber.

1650 - 1672 Vroege dood Willem II markeert begin 1e Stadhouderloze tijdperk.

1592-1598 - Bouw Mauritstoren
Eerste van de Oranjes als bewoner van
het Binnenhof
1625 - Uitbouw Mauritstoren

1621 - Bouw nieuwe vleugel voor
stadhouderlijke familie

1634 - Bouw Grenedierspoort (voorheen
ook een ophaalbrug)

LATE MIDDELEEUWEN (1299-1581)

Situatie CA. 1580

1650 Staten van Holland geven Pieter Post opdracht voor nieuw vergadergebouw met Statenzaal op de 1e verdieping. Appartementen Stadhoudelijk Kwartier moeten hiervoor wijken, behalve het kabinet van appartement Mary Stuart.

1644 Hofkapel brandt af, herbouw door Pieter Noorwits.

1688 uitbereiding tot twee beuken.

Ontmanteld in 1879 behalve gotische kapconstructie.

1676 verbouw Grote Zaal, de huidige Ridderzaal (schouw toegevoegd).

1688 raadzaal van Hof van Holland laat Gerard de Lairesse interieur ontwerpen (de Lairessezaal in complex Grafelijke Zalen).

1645 bebouwing Hoge Raad in zuidoosthoek ingrijpend gewijzigd door Pieter Noorwits.

1648 bouw Goudsmids keurhuis door Pieter Noorwits.

Bebouwing in zuidwesthoek lange tijd mengeling van woonhuisjes en kleine overheidsgebouwen. In 17e eeuw steeds meer volgebouwd en voor nieuwbouw week men uit naar gebied aan andere zijde Hofgracht.

1623 ommuurde tuin met paviljoen buiten de Hofgracht voor prins Maurits.

1677-1678 Paviljoen door Willem III wordt verbouwd tot woonhuis graaf van Albemarle.

Politiek

Statenzaal is thans plenaire zaal Eerste Kamer.

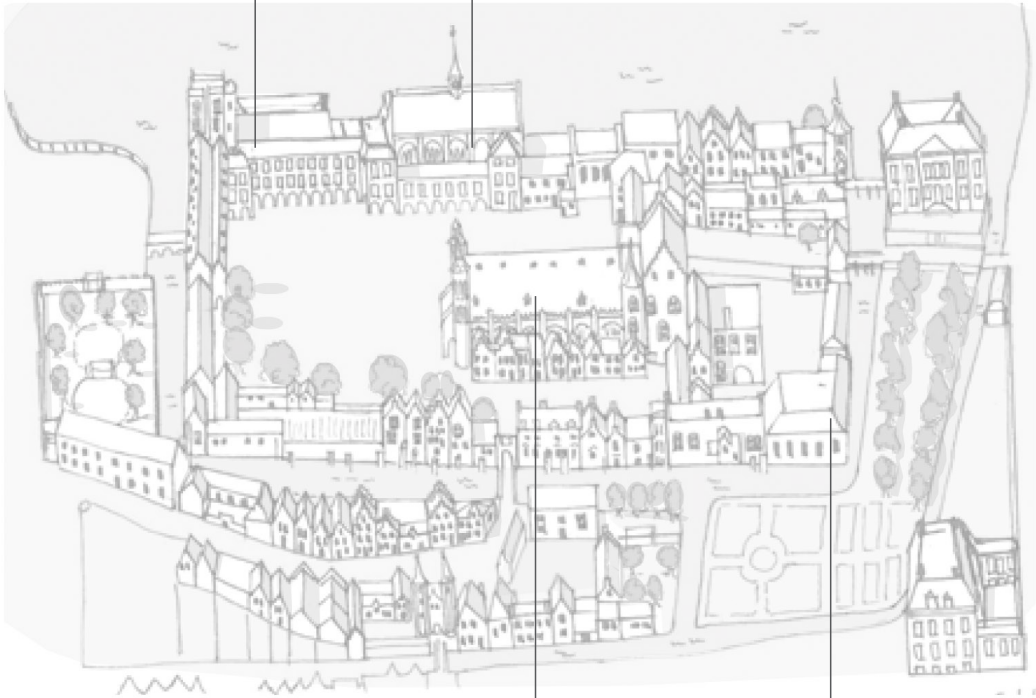
Grote Zaal (Ridderzaal) in gebruik door de Staten-Generaal gedurende Eerste Stadhouderloze Tijdperk.

De Hoge Raad vanaf eind 16e eeuw in zuidoosthoek in verschillende gebouwen.

1650 - Pieter Post opdracht voor ontwerpen vergadergebouw dat de nieuwe machtspositie tot uitdrukking bracht. Gecommitteerde Raden vonden hun onderkomen in de rijk gedecoreerde Noenzaal (bg.) en de Staten vergaderden in de Statenzaal (1e verd.) (huidige plenaire zaal 1e kamer)

1639 - vervangen houten galerijen door de huidige stenen variant (tussen Mauritstoren en Hofkapel)

1676 - verbouwing Grote Zaal, toevoegen schouw en verrijken interieur

1645 - verbouwing zuidoosthoek Binnenhof tbv de Hoge Raad

REPUBLIEK DER ZEVEN NEDERLANDEN (1588-1795)

Situatie ca. 1600

1633-1644 bouw Mauritshuis ipv bolwerk en twee bruggen en bouw Huygenshuis (hoek Lange Poten/Plein).

1634 bouw huidige Grenadierspoort.

1765 samenvoeging gebouwen tot Landsdrukkerij, eerste stap naar vernieuwing groot deel zuidelijke bebouwing.

1778 Comptoir Generaal (geldkantoor en Algemene Rekenkamer). Oude gebouw werd gesloopt voor bouw Nieuwe Stadhouderskerk.

1778 Gedeeltelijke sloop woning landsdrukker ter verbetering zichtlijn langs Ridderzaal, bouw halfronde pompgebouw.

1777-1795 bouw Nieuw Stadhouderskerk Kwartier door Gunckel in opdracht van Willem V. Bestaande panden aan Hofsingel werden verbouwd. Balzaal, Salon (nu rooksalon), kabinet Willem V (later ministerskamer), le antichambre (nu Koffiekamer), met toegang tot de salon, 2e antichambre (nu schrijfkamer) leidde naar privévertrekken.

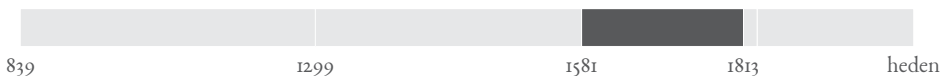
Politiek

Gebouwen ten oosten van de Hofkapel werden in 17e eeuw gebruikt door Raad van State.

Eerste helft 18e eeuw geen grote bouwactiviteiten ivm Tweede Stadhoudersloze Tijdperk (1702-1742) 1747 Willem IV van Oranje benoemd tot erfstadhouder.

Franse Tijd (1795-1813)

In 1796 vindt in de voormalige Balzaal de eerste Nationale Vergadering plaats. Stadhouders Willem V overlijdt op 9 april 1806, waarna Napoleon Bonaparte zijn broer Lodewijk Napoleon tot koning van Holland benoemde 1806-1810

1777-1795 - Bouw nieuw deel Stadhoudelijke Kwartier (nu belangrijk onderdeel tk complex) Balzaal (later vergaderzaal tk), Salon (later Rooksalon), kabinet van Willem V (later ministerkamer)
Een eerste antichambre (nu koffiekamer) gaf toegang tot de salon, de tweede (nu schrijfkamer) leidde naar de privé vertrekken

1778 - Bouw nieuwe Comptoir-Generaal
(geldkantoor voor de Thesaurie van de Algemene
Rekenkamer van Holland)

1765 - Samenvoegen en verbouwen
panden voor Landsdrukkerij

REPUBLIEK DER ZEVEN NEDERLANDEN (1588-1795)

Situatie ca. 1700

1806-1807 Lodewijk Napoleon woont op Binnenhof. Aanpassingen aan Balzaal, in westelijke kopwand dubbele deur (ipv schouw), plus trapvleugel vanaf bordes hoofdtrap. Hoofdentree in de as van de Balzaal. Nu 2 routes naar Balzaal: Stadhoudelijke route is oude route via antichambre en salon, koninklijke route via nieuwe trapvleugel en nieuwe entree.

1807 veel ruimten werden ontmanteld, interieurs worden verplaatst naar Paleis op de Dam. Lodewijk Napoleon verhuist naar Amsterdam. Binnenhof kreeg voornamelijk militaire bestemming, kazerne, hospitaal, school.

1820 rijk koop Mauritshuis, 1829 rijk koopt Huygenshuis.

1858 Rose wordt Rijksbouwmeester.

Politiek

1795 Willem V vlucht naar Engeland ivm revoluties. Op Binnenhof maken de nieuwe instellingen gebruik van de bestaande gebouwen.

813-heden Koninkrijk der Nederlanden.

1813 Prins Willem Frederik (zoon stadhouder Willem V) uitgeroepen tot vorst Verenigde Nederlanden, met Den Haag als regeringscentrum.

Hij liet het Oude Hof aan Noordeinde inrichten als winterpaleis, daarmee kwam hele Binnenhof beschikbaar voor regeringsgebouwen.

1814 Staten-Generaal in Nieuw Stadhoudelijk Kwartier, vergaderen in Balzaal. Raad van State in aansluitende bebouwing van Stadhoudelijk Kwartier. Eerste Kamer eerst in Rooksalon van Nieuw Stadhoudelijk Kwartier, daarna in vergaderzaal Provinciale Staten Holland.

1815 Hereniging noordelijke en zuidelijke Nederlanden. de Grondwet. Willem I(1772-1843) wordt koning der Nederlanden in 1813.

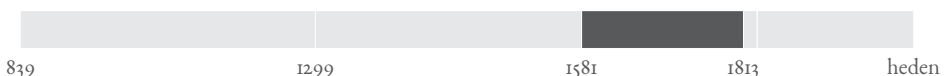
1830 ontstaan Belgische staat.

1840 Abdicatie Koning Willem I.

1840-1849 Koning Willem II.

1840 en 1848 Grondwetherzieningen (ministeriële verantwoordelijkheid).

1848-1890 Koning Willem III.

1807 - Binnenhof verlaten en voornamelijk gebruikt als militaire kazerne, hospitaal en school

1807 - Lodewijk Napoleon verhuist stadsapparaat naar Amsterdam en deel van de gebouwen verloor zijn

1806 - Balzaal ingericht als troonzaal met een plechtstatige entree

DE FRANSE TIJD (1795-1813)

Situatie ca. 1750

1858 bouw Ministerie van Koloniën (E-vormige plattegrond), architect Rose.

1883 uitbreiding Koloniën. 1893 2e uitbreiding Koloniën.

1861 Rose verbouwt Ridderzaal met driebeukige gietijzeren kap (hij dacht dat grote houten kap niet authentiek was).

1880 restauratie voorgevel Ridderzaal door P. Cuypers.

1860 bouw gebouw Hoge Raad aan Plein, architect Rose.

1860 Binnengracht (Beek) wordt gedempt.

1890 gat tussen Comptoir en Goudsmids keurhuis wordt bebouwd.

1875 Gemeenteraad besluit tot verbreding Lange Poten.

1879 verbreding Lange Poten gereed.

1876 sloop Huygenshuis en Hotel van Bronswijk (delen interieurs worden hergebruikt in nieuw Ministerie van Justitie.

1876 bouw Ministerie van Justitie door Cornelis Peters met Victor de Steurs als belangrijke adviseur. In 'oud-hollandse stijl'. Bouw in twee fasen: carré aan Plein, na sloop Hotel van Bronswijk twee vleugels. Verder invloed Arts and Crafts Movement; Wiliam Morris. Rose had eerder ontwerp gemaakt gelijk aan koloniën, maar niet uitgevoerd.

1886 grote verbouwing Landsdrukkerij, gebouw toegevoegd aan Tweede Kamer.

1879 verbouwing Hofkapel tot Ministerie van Waterstaat. Nieuwbouw ernaast wordt Ministerie van Binnenlandse Zaken (architect Nieuwenhuis).

1896 commissie geïnstalleerd ter voorbereiding op grote 'reconstructie Grafelijke Zalen.

Politiek

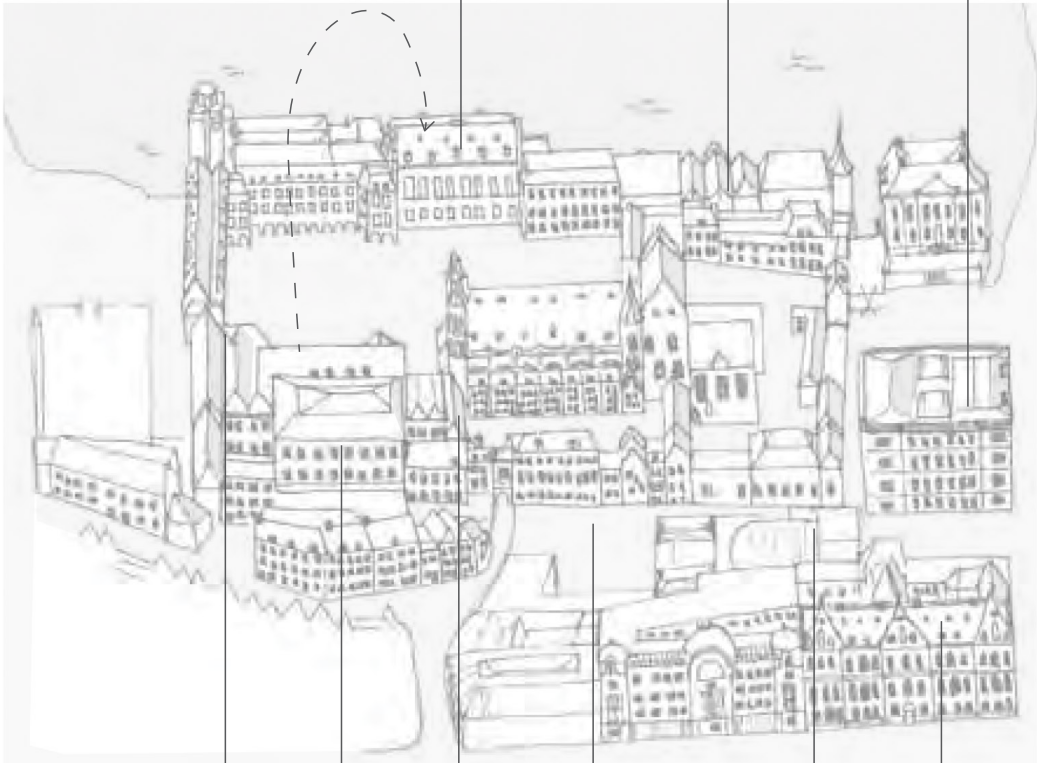
1890-1948 Koningin Wilhelmina

1815 - Staten Generaal gesplitst in de Eerste- en Tweede Kamer. Vergaderen in de Rooksalon. Later medegebruikers van de vergaderzaal van de Provinciale Staten van Holland.

1858 - Bouw Ministerie van Koloniën

1795 - Bebouwing tussen Hofkapel en Torentje in gebruik door het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

De Raad van State nam plaats in het aangrenzende deel.

1860 - Demping binnengracht

1886 - Verbouwing/toevoegen binnenhof 2A aan tk tbv voorbereiding werknemers

1876 - Bouw Ministerie van Justitie

1814 - Stadhoudelijk kwartier wordt het onderkomen van de Staten-Generaal. Vergaderen in de Balzaal.

1860 - Hoge Raad verhuist een nieuw gebouw aan het Plein. (nu entree tk complex) (voorheen zuidoost hoek)

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN (1813-heden)

Situatie ca. 1880

1860 demping gracht (Beek) achter Tweede Kamer en Comptoir.

1877 vergroting Tweede Kamer aan Hofsingel, door architect Singels.

1887-1889 herinrichtingen in Tweede Kamer van vestibule, le antichambre, volle raadzaal Raad van State, Koffiekamer. architect Knuttel nieuwe uitmonstering hoofdtrap.

1911 bouw Hotel Central, architecten Muffers en Dammerman (kort daarna gesloopt wegens bouwvalligheid).

1913 in Eerste Kamer door Knuttel ontworpen Hall ipv van trappenhuis Nieuwenhuis.

1913-1915 sloop/nieuwbouw voor Ministerie Binnenlandse Zaken ten oosten middenpoort door Knuttel. 17e eeuwse steeg wordt hal met glas-in-lood kap. Smalle toegang tot Buitenhof wordt gewijzigd door Berlage.

1914-1915 sloop Hof van Albemarle. Raad van State naar Nieuw Stadhoudelijk Kwartier.

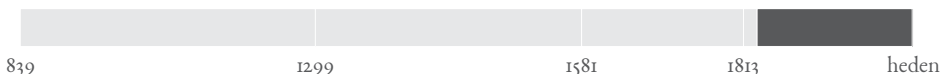
Uitbereiding Ministerie van Koloniën Ruwbouw klaar in 1916, oplevering 1917. architect: Ir. Henry Th. Teeuwisse, adjunct Rijksbouwmeester bij de Dienst Landsgebouwen in het Tweede District. Geen relatie met eerdere bebouwing, vleugel volgt in hooflijnen de gedempte gracht.

Gevelarchitectuur is ontleend aan Ministerie van Binnenlandse Zaken (1915), nu Algemene Zaken. Ook een volledig betonskelet achter de gevels.

1921 prijsvraag voor uitbreiding Tweede Kamer. Geen uitvoering aan gegeven.

1962 bouw Kortenhorstvleugel, architect Mart Bolten, assistent van Rijksbouwmeester Friedhoff.

1950 verbouwing Landsdrukkerij en publieke tribune. Landsdrukkerij wordt belangrijke verbinding tussen oost- en westzijde Tweede Kamer.

2008 - Vertrek kamerbewaarder en
laatste inwoners Binnenhof

2006 - Renovatie Ridderzaal

1992- Nieuwbouw tk

2001 - Aanpassingen in gebouwschil en
toevoegen toegangspoortjes ivm aanslag
WTC

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN (1813-heden)

Situatie ca. 1992

1920 bebouwing achter Landsdrukkerij en Hofpoortgebouw.

In de helft 20e eeuw. aanpassingen Koloniën door Bremer (sloop hoofdtrap, dichtzetten vide, toiletten op binnenplaatsen), door Cees Dam (binnenplaatsen overkapt). Verhuizing Ministerie Waterstaat naar voormalige hoofdkantoor KLM maakte ruimte voor Ministerie van Algemene Zaken, architect Kranendonk.

1971 bouw Schepelhuis door architect de Lussanet de la Sabloniere.

1977 prijsvraag nieuwbouw Tweede Kamer. Stadhouders in dienst van de Staten van Holland en Zeeland:

1572-1584: Willem van Oranje, prins van Oranje.

1585-1625: Maurits van Nassau, vanaf 20 februari 1618 prins van Oranje.

1625-1647: Frederik Hendrik van Oranje, prins van Oranje (officieel werd hij aangesteld als gouverneur).

1647-1650: Willem II van Oranje, prins van Oranje.

1650-1672: Eerste Stadhouderloze Tijdperk.

1672-1702: Willem III van Oranje, koning van Engeland, Schotland en Ierland.

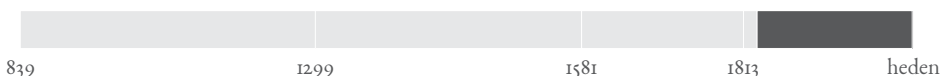
1702-1747: Tweede Stadhouderloze Tijdperk.

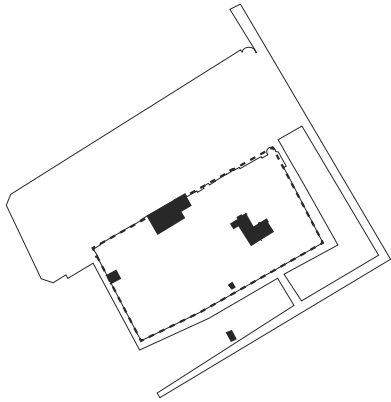
1747-1751: Willem IV van Oranje-Nassau, erfstadhouder der Verenigde Nederlanden.

1751-1795: Willem V van Oranje-Nassau, erfstadhouder der Verenigde Nederlanden; regenten:

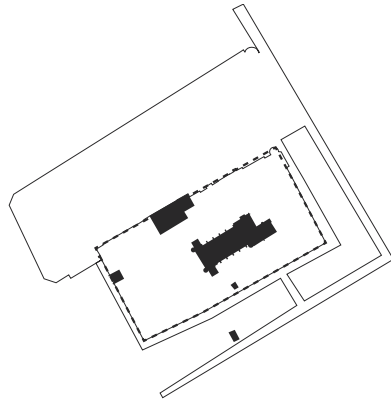
1751-1759: Anna van Hannover.

1759-1766: Lodewijk Ernst, hertog van Brunswijk-Wolfenbatel.⁴

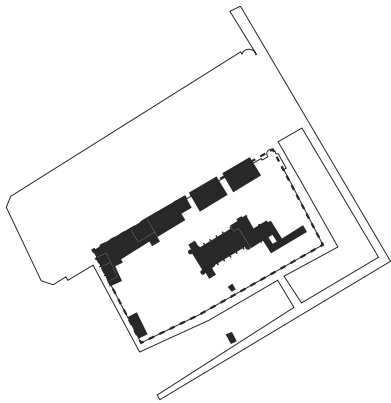

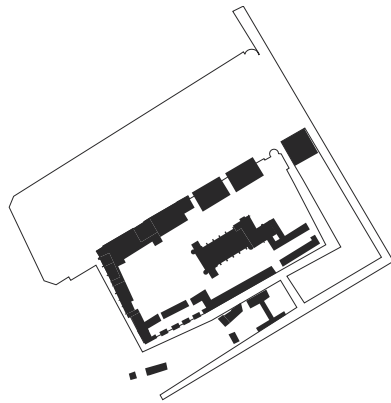
situatie ca. 1400

situatie ca. 1500

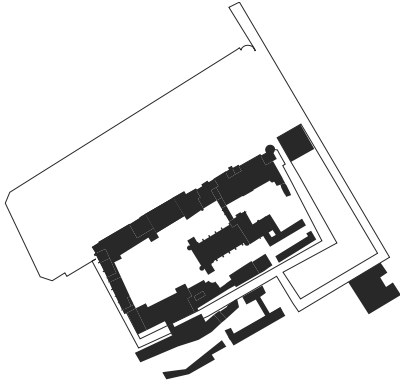

situatie ca. 1580

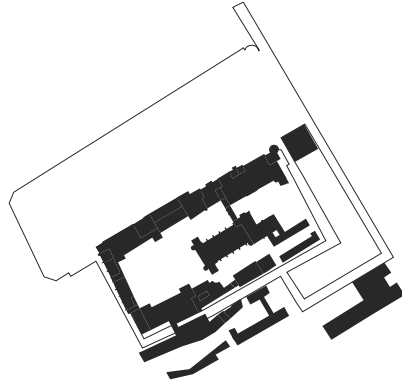

situatie ca. 1600

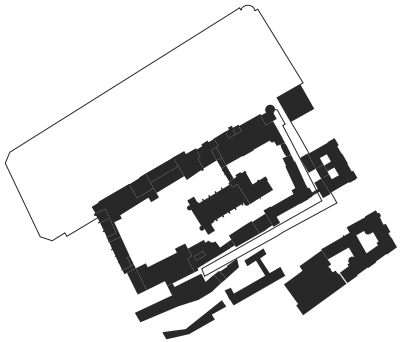
STEDENBOUWKUNDIGE ONTWIKKELING

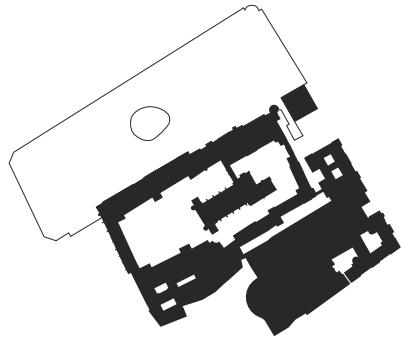
situatie ca. 1700

situatie ca. 1750

situatie ca. 1880

situatie ca. 1992

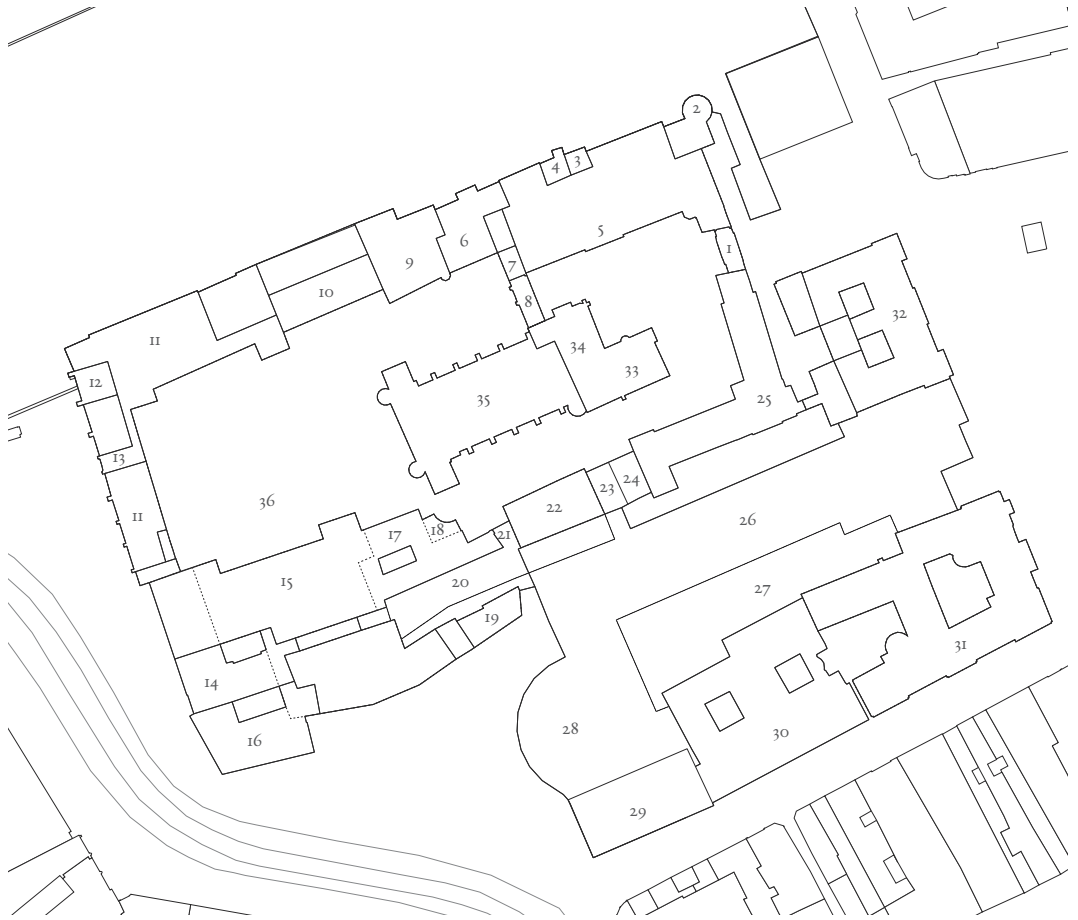

 rijksmonument

BOUWJAAR EN MONUMENTALE STATUS

■ +/- 1229	■ 1800 - 1860
■ 1250 - 1300	■ 1860 - 1900
■ 1300 - 1500	■ 1900 - 1950
■ 1500 - 1600	■ 1950 - 1975
■ 1600 - 1700	■ 1975 - 2000
■ 1700 - 1800	

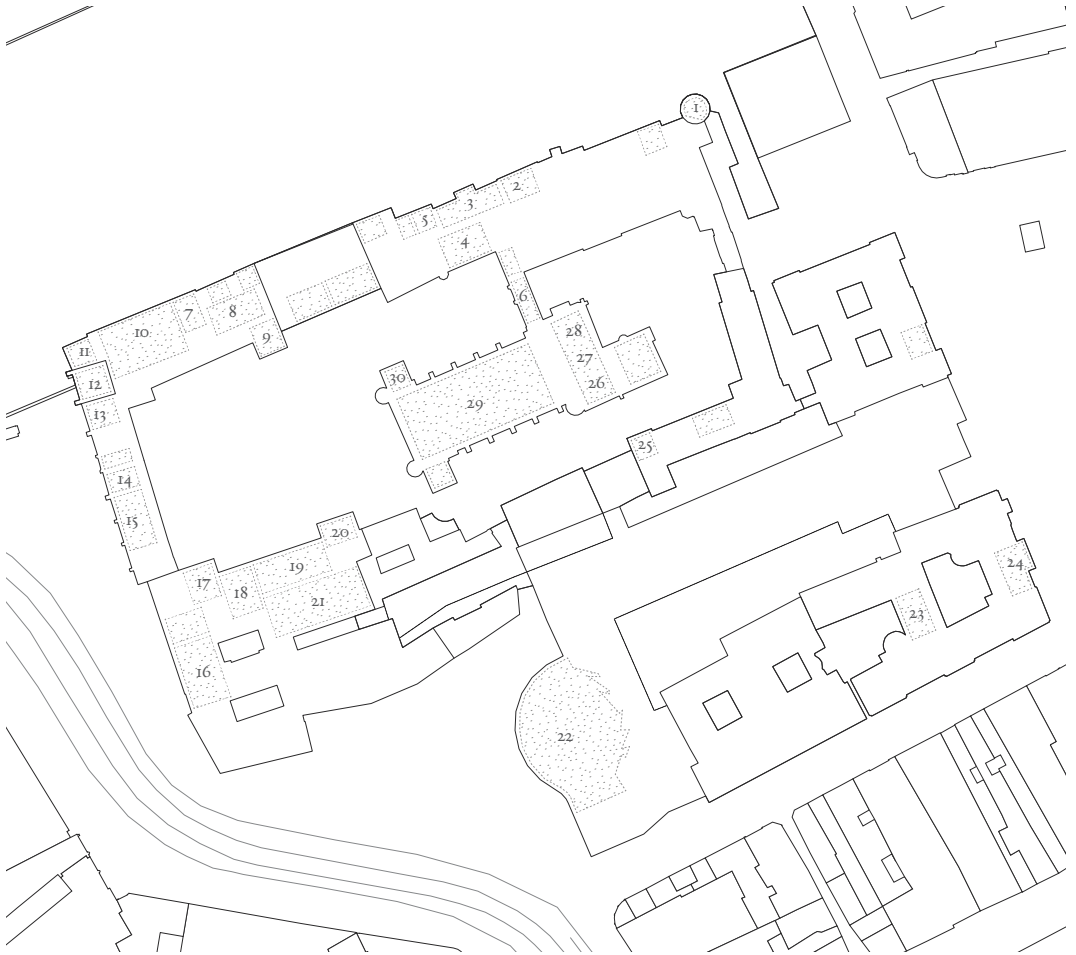
1	maurits- /grenadierspoort	13	stadhouderspoort	25	uitbereiding min.van koloniën
2	het torentje	14	hofweg 4	26	nieuwbouw tweede kamer
3	pand van de trapgevel	15	nieuw stadhouderlijk kwartier	27	statenhal
4	kleefse kamer	16	kortenhorstvleugel	28	plenaire zaal
5	ministerie van algemene zaken	17	landsdrukkerij	29	perstoren
6	trêvezaal en statenzaal	18	pompgebouw	30	voormalig hotel central
7	witte galerij	19	stadshuizen	31	voormalig min. van justitie
8	middenpoort	20	schepelhal	32	voormalig min. van koloniën
9	voormalig min. van waterstaat	21	hofpoort	33	de lairessezaal
10	hofkapel	22	comptoir - generaal	34	rolgebouw
11	oud stadhouderlijk kwartier	23	schepelgebouw	35	ridderzaal
12	mauriststoren	24	goudsmidskeurhuis	36	fontein

BEELDBEPALENDE BOUWDELEN

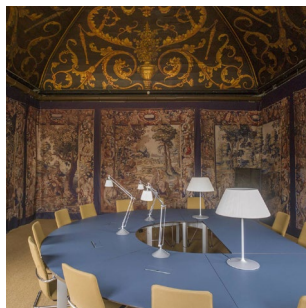
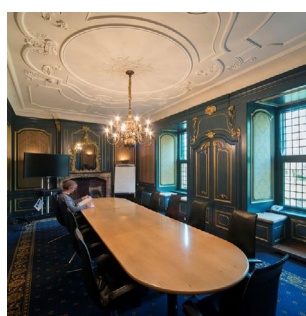
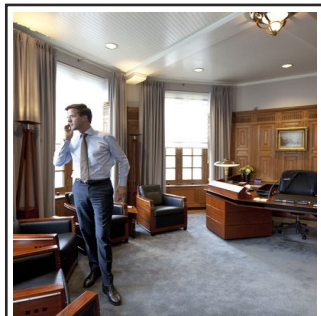
- bij het publiek, over het algemeen, bekende ruimtes/regelmatig op tv te zien
- niet bij iedereen bekend, af en toe te zien op tv

*mauritspoort (1) - torentje (2) - mauritstoren (12)
stadhouderspoort (13) - plenaire zaal (28) - grand hotel central (30)
ministerie van justitie (31) en koloniën (30) - ridderzaal (35)*

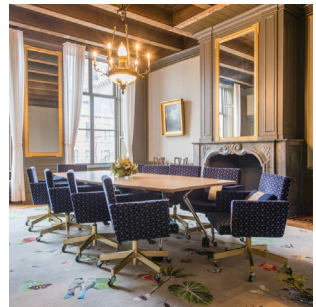
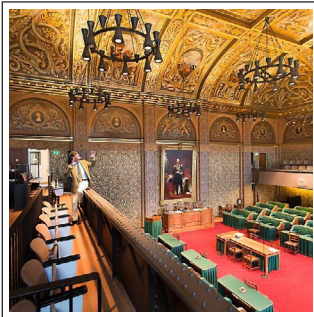
1	het torentje	11	noenzaal (bg.)	21	balzaal
2	blauwe kamer	12	johan de witkamer	22	plenaire zaal tweede kamer
3	trêvesaal	13	eetkamer willem V	23	handelingenkamer
4	statenzaal	14	kamer vice president	24	regentenkamer
5	admiraliteitskamer	15	oude volle raadzaal (bg.)	25	laressesaal
6	witte galerij	16	nieuwe volle raadzaal	26	kelderzaal (bg.)
7	koffiekamer	17	schrijfkamer	27	rolzaal
8	hall	18	koffiekamer	28	weeskamer (2e verd.)
9	mary stuart kabinet (2e verd.)	19	rooksalon	29	ridderzaal
10	plenaire zaal eerste kamer	20	stadhouderskamer	30	koninginnekamer

BEELDBEPALENDE RUIMTES

- bij het publiek, over het algemeen, bekende ruimtes/regelmatig op tv te zien
- niet bij iedereen bekend, af en toe te zien op tv

torentje (1) - blauwe kamer (2)
treveszaal (3) - statenzaal (4) - koffiekamer (7)
hall (8) - mary stuart kabinet (9)

- bij het publiek, over het algemeen, bekende ruimtes/regelmatig op tv te zien
- niet bij iedereen bekend, af en toe te zien op tv

plenaire zaal eerste kamer (10)
noenzaal (11) - johan de witkamer (12)
nieuwe volle raadszaal (16) - koffiekamer (17)

BEELD BEPALENDE RUIMTES

- bij het publiek, over het algemeen, bekende ruimtes/regelmatig op tv te zien
- niet bij iedereen bekend, af en toe te zien op tv

rooksalon (19) - stadhouderskamer(20)
stadhouderskamer(20) - balzaal (21)
plenaire zaal tweede kamer (22)

— bij het publiek, over het algemeen, bekende ruimtes/regelmatig op tv te zien
— niet bij iedereen bekend, af en toe te zien op tv

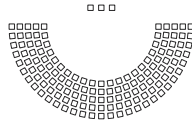
handelingenkamer (23) - regentenkamer (24)
lairesezaal (25) - kelderzaal (26) - rolzaal (27)
ridderzaal (29) - koninginenkamer (30)

BINNENHOF

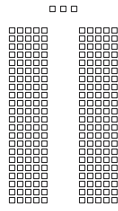
ICONEN OP HET BINNENHOF

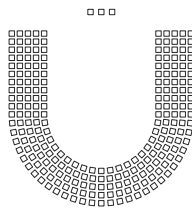
bij het publiek de meest bekende bouwdelen; het torrentje, de werkkamer van premier Rutte, de ridderzaal met jaarlijks prinsjesdag en de achtergrond van vele nieuwspublicaties, en het interieur van de plenaire zaal, van binnen omdat de gevel vaak niet herkend wordt.

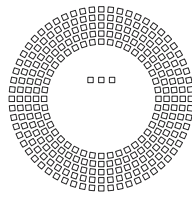
halffrond

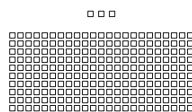
oppositie

hoefijzer

rond

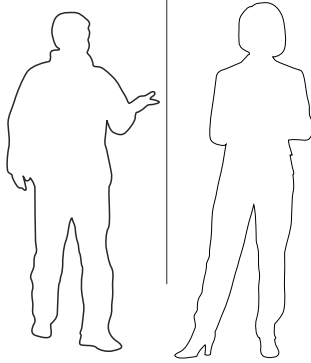

klaslokaal

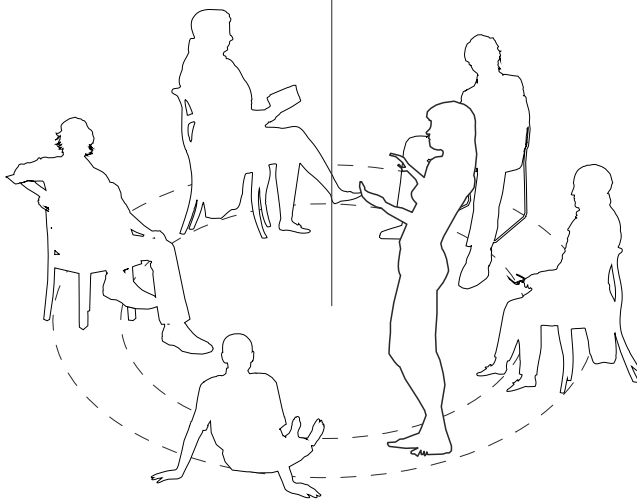
COMMUNICATIE

verschillende vormen van communiceren

conversatie ruimte
< 2.2 m

conversatie ruimte
2.1 - 2.8 m

CONVERSATIE

Verskillende vormen van communicatie

Communicatie is een activiteit waarbij levende wezens betekenissen uitwisselen door op elkaars signalen te reageren. Het Latijnse woord *communicare* slaat terug op “iets gemeenschappelijk maken”. Communicatie is behalve een sociale activiteit, ook het resultaat van het contact: de optelsom van wederzijdse betekenisgevingen.⁵

Informatie wordt gedeeld door middel van geluid (spraak en toon) en vorm (beeld, symboliek en tekst). Ook contact is een middel van communicatie, door gedrag (verbaal en non-verbaal) worden eindeloos veel betekenissen kenbaar gemaakt. De plaats, gebruikte bewegingen of stijl, geweld, mode, muziek, mimiek, geur, warmte, licht, kleur, intonatie, smaak, pauzes en zwijgen hebben allemaal invloed op het communiceren.

Een kenmerk van communicatie is de twee- of meerzijdigheid er van. Waarbij de zenders en ontvangers regelmatig van rol wisselen. Zodra de interval te groot is dan spreken we van feedback. Als het alleen zending is van de afzender naar de mogelijke ontvanger dan noemen we van informeren.

Een gesprek of conversatie is een mondelinge communicatie tussen ten minste twee personen; in geval van één persoon spreekt men van een monoloog of een toespraak.⁶

Betekenis ‘communiceren’

com-mu-ni-ce-ren (communiqueerde, heeft gecommuniceerd)

1) in verbinding staan: commu-

nicerende vaten buizen die met elkaar in verbinding staan
2) persoonlijk contact hebben; spreken (met)

Betekenis ‘gesprek’

ge-sprek (het; o; meervoud: gesprekken)

1) mondeling onderhoud; bespreking, overleg

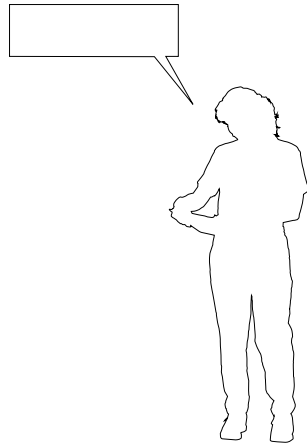
2) telefonisch onderhoud: in gesprek niet te bereiken door een ander gesprek

Betekenis ‘conversatie’

con-ver-sa-tie (de; v; meervoud: conversaties)

1 (gezellig, onderhoudend) gesprek

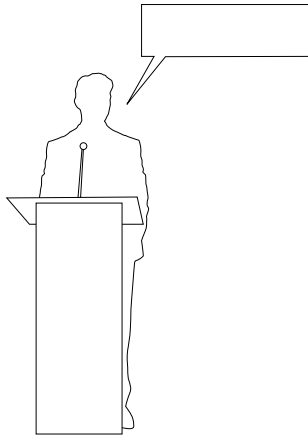
MANIFESTEREN

Een manifestatie betekend aan het licht brengen en bekendmaken van meningen en gedachtes. Dit delen met de medemens, vrijblijvend of meer verstorend in de vorm van een protest of zelfs actie voeren en demonstreren.

Betekenis 'manifesteren'

ma·ni·fes·te·ren (manifesteerde, heeft gemanifesteerd)

- 1) openbaren, bekendmaken
- 2) een betoging houden
- 3) zich manifesteren zijn aanwezigheid laten blijken

TOESPRAAK

Een redevoering, ook wel toespraak, rede of speech genoemd, is een voordracht over een bepaald onderwerp voor een bepaald publiek door een spreker.

Het houden van redevoeringen werd voor het eerst populair in de Griekse en Romeinse democratieën, waarin het publiek mocht oordelen over juridische en politieke zaken.

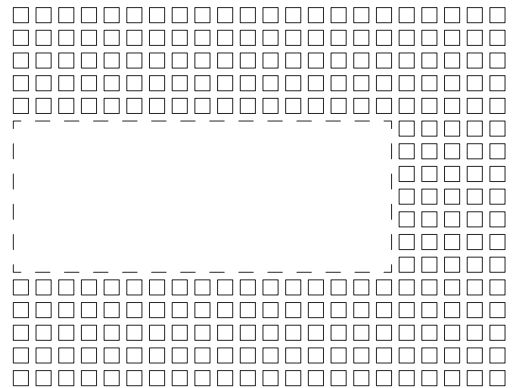
Betekenis 'toespraak'

toe-spraak (de; v(m); meervoud: toespraken)

1. voor een publiek uitgesproken woorden; rede, redevoering

Hulpmiddelen

Vanaf een podium of verhoging met op de spreker gerichte zitplaatsen. Aandacht op de spreker gevestigd. Eventueel ondersteund met beeldmateriaal; presentatie. Meer interactie; workshop.

3/4 arena, 180-270 hoeken van inclusiviteit,

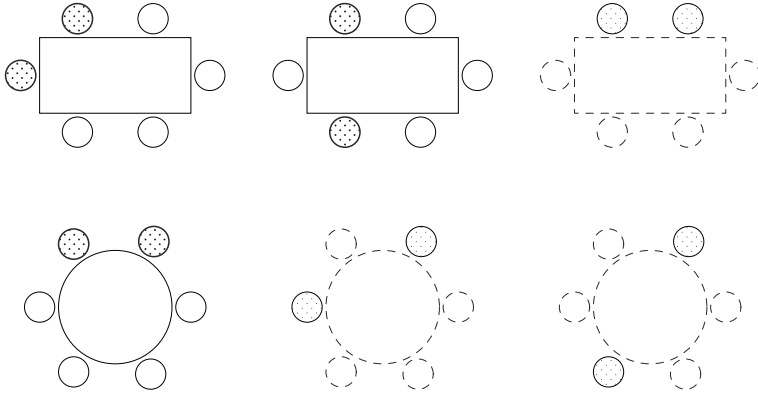
= geluid en zichtbaar contact tussen

spreker en publiek verbeteren

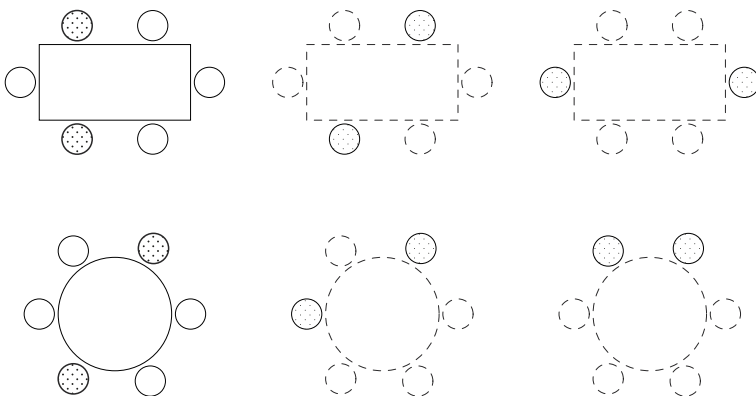
= het publiek kijkt elkaar aan,
een inclusief gevoel

≠ film en scherm presentaties

gesprek

discussie/debat

OVERLEG

Overleg is het van gedachten wisselen door personen of groeperingen.

De bedoeling kan zijn:

- het uitwisselen van informatie
- het uitwisselen van meningen
- het uitwisselen van argumenten
- het verstrekken van adviezen of voorschriften aan elkaar of aan anderen.
- het oplossen van problemen

Dit uitwisselen kan eenzijdig van karakter zijn: dan stelt de ene partij de andere in kennis van informatie, van een standpunt, een mening of van adviezen. De uitwisseling kan ook tweezijdig zijn: informatie, meningen enzovoort worden over en weer ter kennis gebracht.

Betekenis 'overleg'

over·leg (het; o)

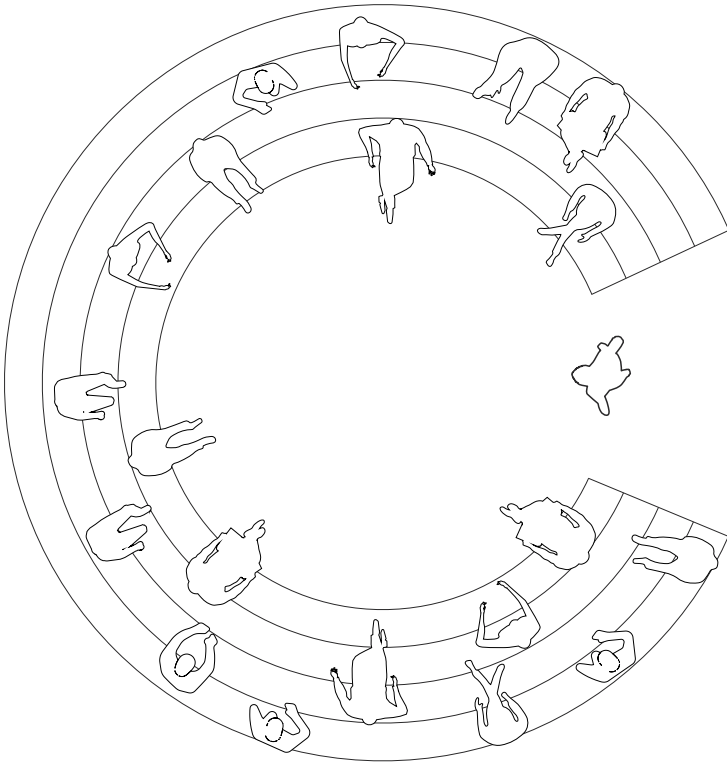
- 1) nadenken: iets met overleg doen
- 2) het overleggen; = beraad: overleg plegen

over·leg·gen (overlegde, heeft overlegd)

- 1) beraadslagen over
- 2) overwegen, overdenken

Hulpmiddelen

Een overleg kan plaats vinden tussen twee of meer personen. De ideale groepsgrootte voor overleggen is ongeveer 7 personen, met een marge van 2.

democratisch

DISCUSSIE

Een discussie is een vorm van bespreking, zoals een gesprek of andere vorm van communicatie, tussen twee of meer partijen over een bepaald onderwerp, waarbij de partijen elkaar van een bepaald standpunt proberen te overtuigen. Met behulp van argumenten proberen de partijen elkaar te overtuigen om uiteindelijk tot een conclusie te komen waar alle partijen het mee eens zijn. Een partij kan dus van mening veranderen tijdens een discussie en zich tevreden stellen met een alternatieve (tussen) oplossing. Dit in tegenstelling tot een debat, waarbij de partijen niet van hun mening wijken.

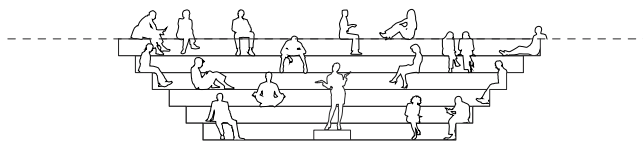
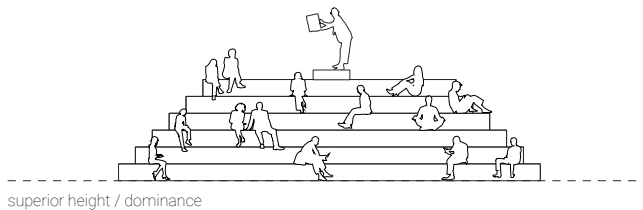
Een discussie verschilt van een overleg; in een overleg ook louter informatieve mededelingen gedaan kunnen worden. Doorgaans liggen de meningen ook dichterbij elkaar. Is dit niet zo, dan kan er een discussie voortvloeien uit een overleg.

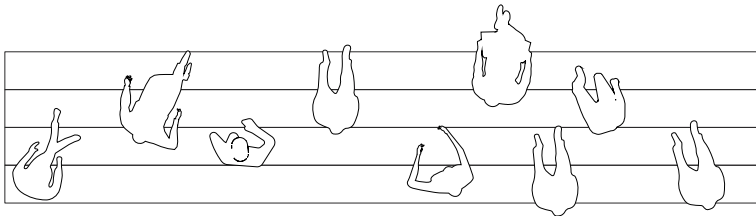
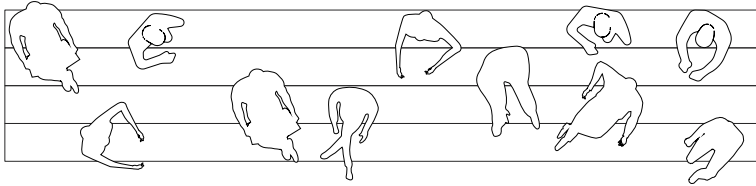
Betekenis 'discussie'

dis-cus-sie (de; v; meervoud: discussies)
 1) uitwisseling van gedachten,
 meningen: in discussie gaan met
 iem.; ter discussie staan niet vaststaan,
 onderwerp van gedachtewisseling zijn

Hulpmiddelen

Een discussieleider of voorzitter. Een cirkel opstelling zodat men nader tot elkaar kan komen, en- of van gedachten kan veranderen. Geen duidelijk voor en tegen. Eventueel bijgewoond door publiek.

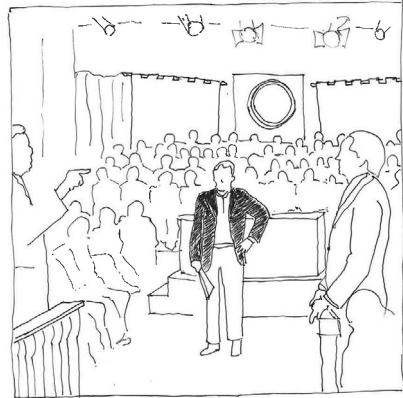

oppositie

DEBAT

Een debat is een discussievorm waarbij het de bedoeling is een stelling te verdedigen of juist te bestrijden. Kenmerkende elementen van het debat zijn: de stelling, het bestaan van een voor- en tegenstander van die stelling, een vooraf vastgesteld spreekregime (waarin zaken als spreekvolgorde, spreektijden en dergelijke worden vastgelegd) en een derde, beoogd onafhankelijke partij die beslist wie het betreffende debat gewonnen heeft. Die derde partij kan een professionele jury zijn of een publieksjury.⁷

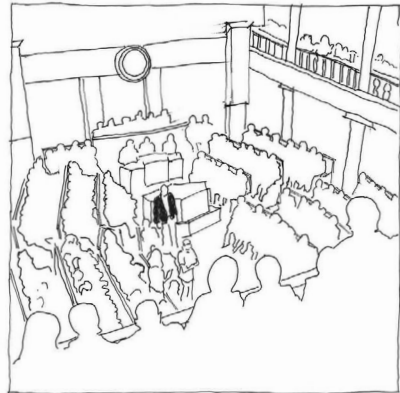

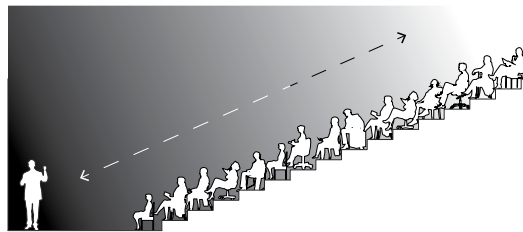
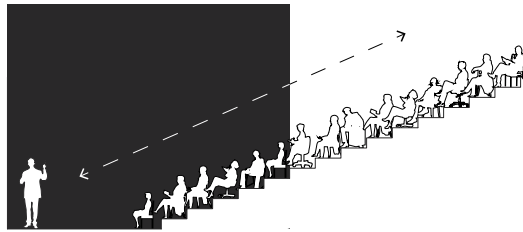
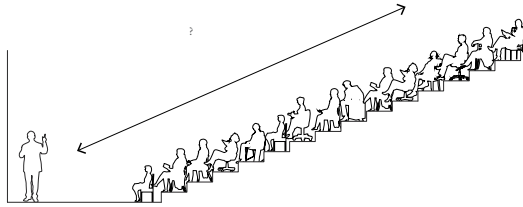
Betekenis 'debat'

de-bat (het; o; meervoud: debatten)
1gedachtewisseling, bespreking
van het voor en tegen

Hulpmiddelen

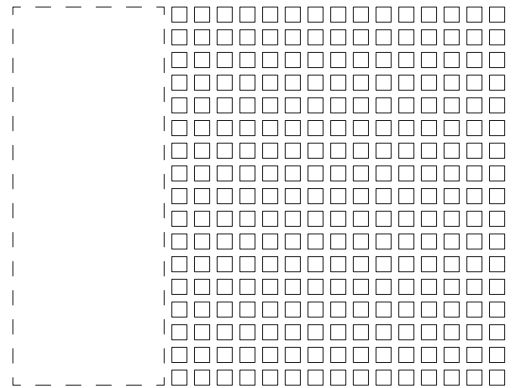
Een debatleider of voorzitter. Een
oppositie opstelling waar beide partijen
een duidelijk standpunt hebben.
Eventueel bijgewoond door publiek.

PRESENTATIE

Een presentatie is een activiteit waarbij de verteller aan de toehoorders door middel van een betoog én eventuele hulpmiddelen iets toont of presenteert. De hulpmiddelen om te presenteren variëren van minimaal tot uitgebreid. Bij een presentatie gaat het meestal om het tonen van een reeks dia's of slides door middel van een beamer, maar de spreker kan de objecten ook evengoed zelf tonen. Een presentatie kan ook gepaard gaan met interactie en/of discussie met de toehoorders.

Betekenis 'presentatie'

pre-sen-ta-tie (de; v; meervoud: presentaties)

- 1) voorstelling
- 2) aanbieding
- 3) lezing, voordracht: een presentatie houden

Hulpmiddelen

Genoeg ruimte op het podium of de verhoging, weinig afleiding en aandacht op de spreker.

Een ruimte of zaal die te verduisteren is.

Het publiek heeft zicht op het scherm.

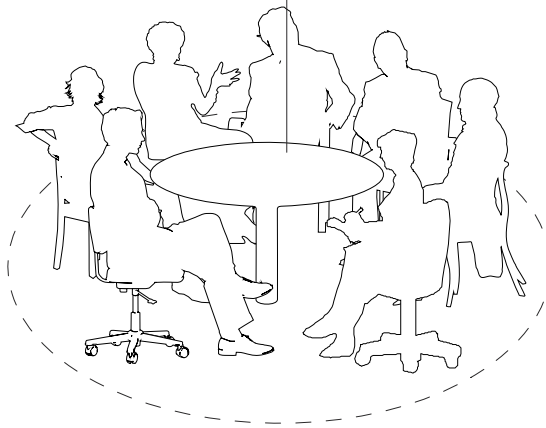
vierkante indeling, simpele zichtlijnen

= perfect voor lectures, films
and schermpresentaties

≠ hechte relatie tussen spreker en publiek

≠ ideaal voor akoestiek

workshop teams
idealiter 7 personen per groep

WORKSHOP

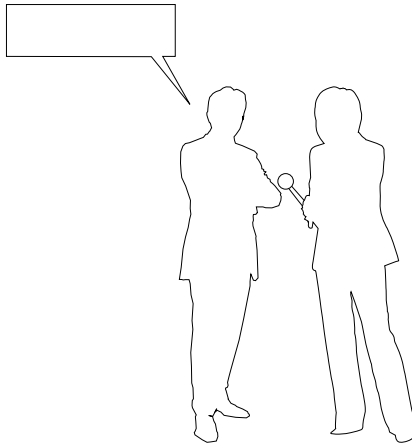
Een workshop is een activiteit waarin actieve deelname een belangrijke rol speelt. De workshop kan zich over een of meer dagen uitstrekken. Daarna wordt van de deelnemers verwacht dat zij het vertelde actief toepassen. Anders dan bij een lezing, waarbij de aanwezigen meest luisteren, wordt in een workshop vaak de mogelijkheid tot intensieve discussie en het oefenen en verbeteren van vaardigheden gegeven, waarbij de workshopleider aanwezig is om bij te sturen en aanvullende informatie te geven.

Betekenis 'workshop'

work-shop (de; m; meervoud: workshops)
1het praktisch, creatief werken in groepjes

Hulpmiddelen

Een workshopleider organiseert het. De ideale groepsgrote voor teams ongeveer 7 personen. De ideale groepsgrote voor workshops is 35 deelnemers.

INTERVIEW

Een interview, ook wel vraaggesprek genoemd, is een gesprek waarbij een of meer personen worden ondervraagd door een of meer interviewers. Het is een methode om een persoon systematisch kennis van een ander te laten vergaren.

Betekenis 'interview'

in-ter-view (het; o; meervoud: interviews)
1vraaggesprek met het doel om het gehoorde te publiceren of uit te zenden
in-ter-vie-wen (interviewde, heeft geïnterviewd)
1een interview afnemen

De verschillende vormen van communicatie kunnen plaats vinden in verschillende ruimtes en opstellingen. Toch zijn sommige ruimtes beter geschikt voor bijvoorbeeld een overleg, workshop of presentatie. Deze analyse heb ik verwerkt tot dit overzicht wat als basis dient voor het programma van eisen.

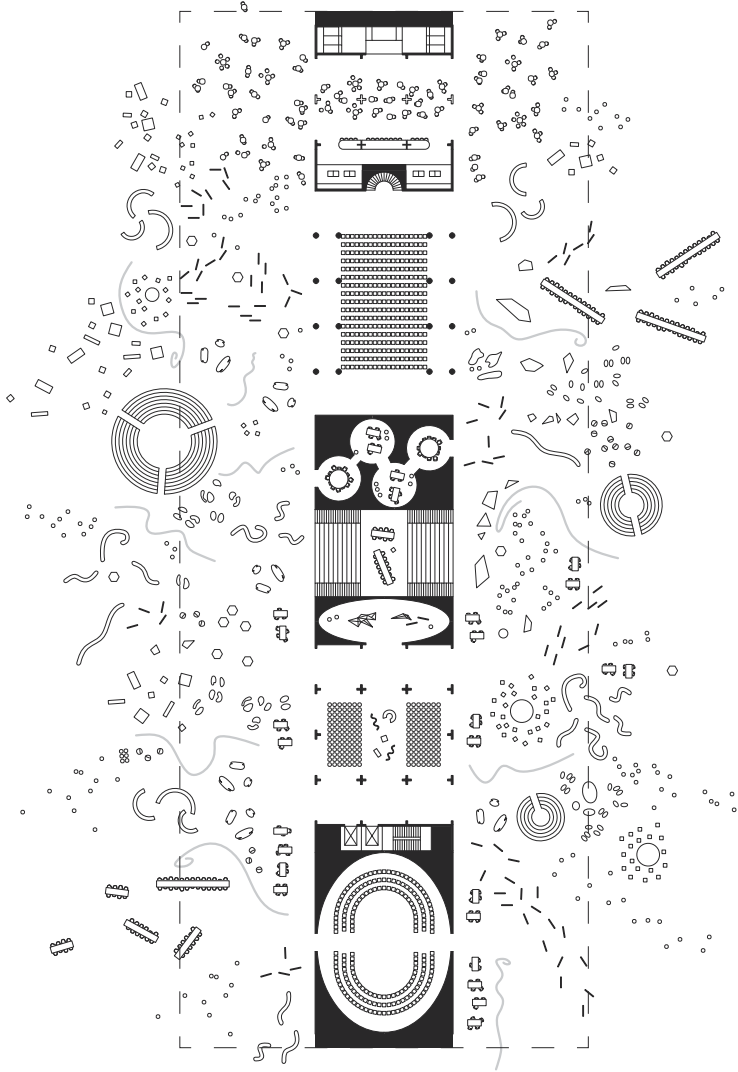
zeer geschikt

minder geschikt

niet geschikt

MATRIX

	<i>grote zaal</i>	<i>kleine zaal</i>	<i>auditorium</i>	<i>tribune</i>	<i>ruimte/kamer</i>	<i>café</i>	<i>flex zone</i>
manifesteren	■	■	■	■	□	□	■
toespraak	■	□	■	■	×	×	■
overleg	□	□	×	×	■	□	□
discussie	■	■	×	×	×	×	■
debat	■	■	×	×	×	×	■
presentatie	□	□	■	■	×	×	□
workshop	×	■	×	×	■	×	□
interview	■	■	×	×	■	□	□

CONCLUSIE

Het gebouw zou er zo uit kunnen zien. Een kern met het georganiseerde programma in verschillende ruimtes met rondom een flexibele zone die het vaste programma ondersteund.

Je zou het kunnen zien als een aantrekkelijke ruimte waar je wordt uitgenodigd om langer te verblijven en meer van het programma te ontdekken. Vergelijkbaar met een museum waar je bijvoorbeeld een specifieke tentoonstelling bezoekt en langer blijft om de rest te bekijken.

De stippellijn zou de gevel van het gebouw kunnen zijn waar de flexibele zone uit loopt, als gradiënt naar buiten de stad in.

TWEEDE KAMER

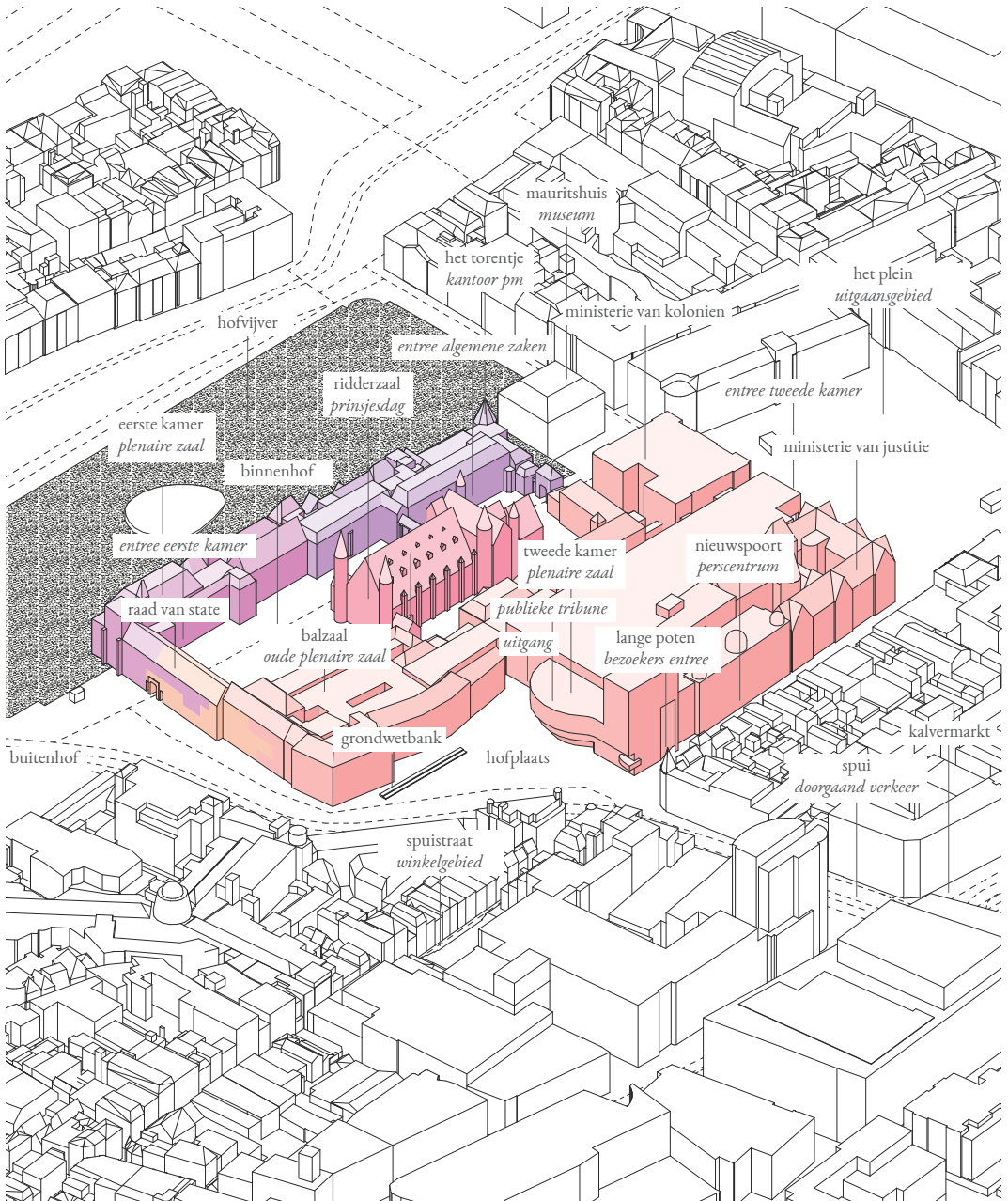
der Staten-Generaal

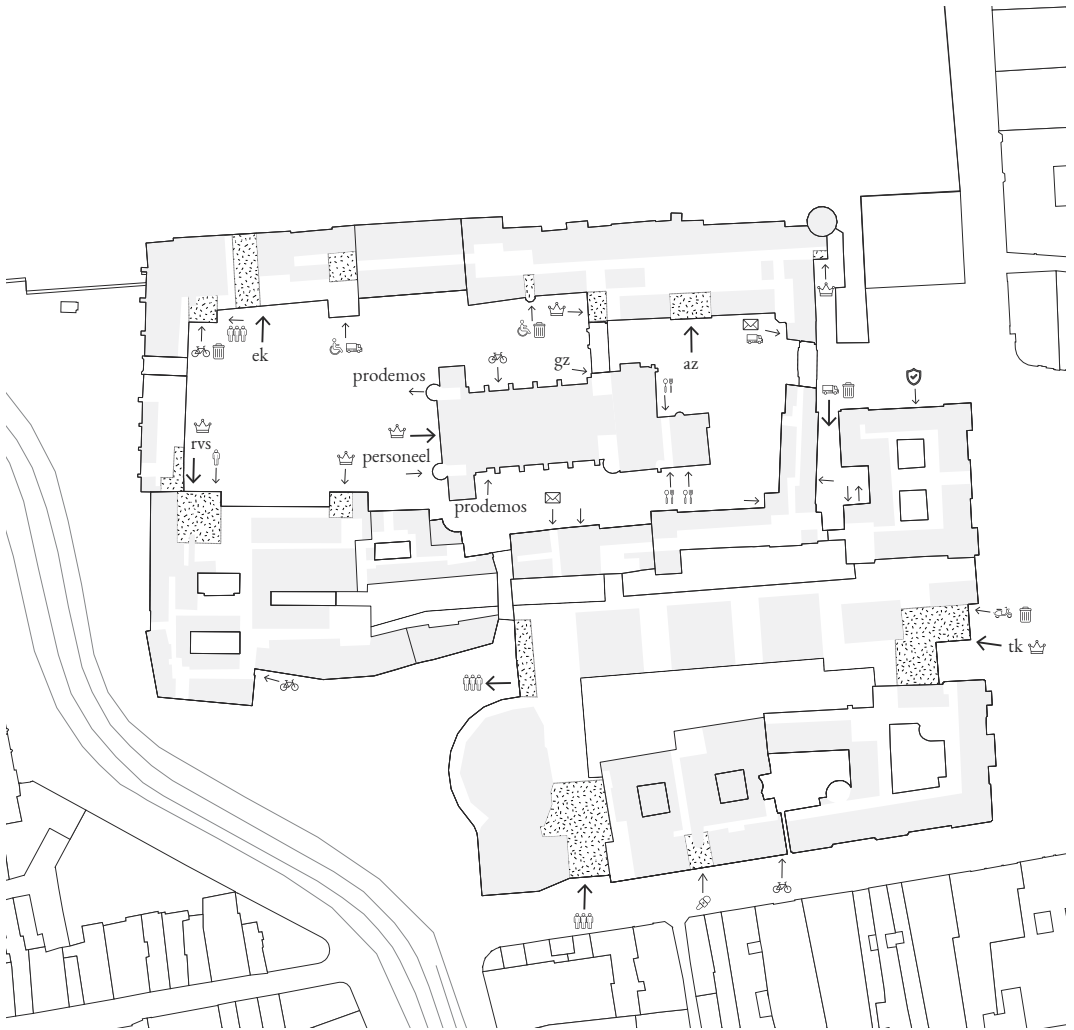
De Tweede Kamer der Staten-Generaal, kortweg de Tweede Kamer, vormt samen met de Eerste Kamer de Nederlandse Staten-Generaal, de landelijke volksvertegenwoordiging voor Nederland. De Tweede Kamer wordt eens in de vier jaar (of eerder, als een kabinet tussentijds aftreedt) gekozen door de kiesgerechtigde Nederlandse bevolking en heeft sinds 1956 150 leden.

De eerste zitting van de Tweede Kamer was op 21 september 1815, nadat onder de Bataafse Republiek al eerder korte tijd een Tweede Kamer had bestaan. Aanvankelijk werden Tweede Kamerleden benoemd door koning Willem I, daarna gekozen door de leden van de Provinciale Staten en vanaf 1848 rechtstreeks door de burger via een landelijke verkiezing. De groep burgers die mocht stemmen was eerst beperkt, gebaseerd op het census kiesrecht, maar werd in de daaropvolgende decennia uitgebreid. Vanaf 1917 mochten alle volwassen mannen stemmen, vanaf 1919 alle vrouwen.

Het Tweede Kamergebouw staat aan het Binnenhof in het centrum van Den Haag.⁸

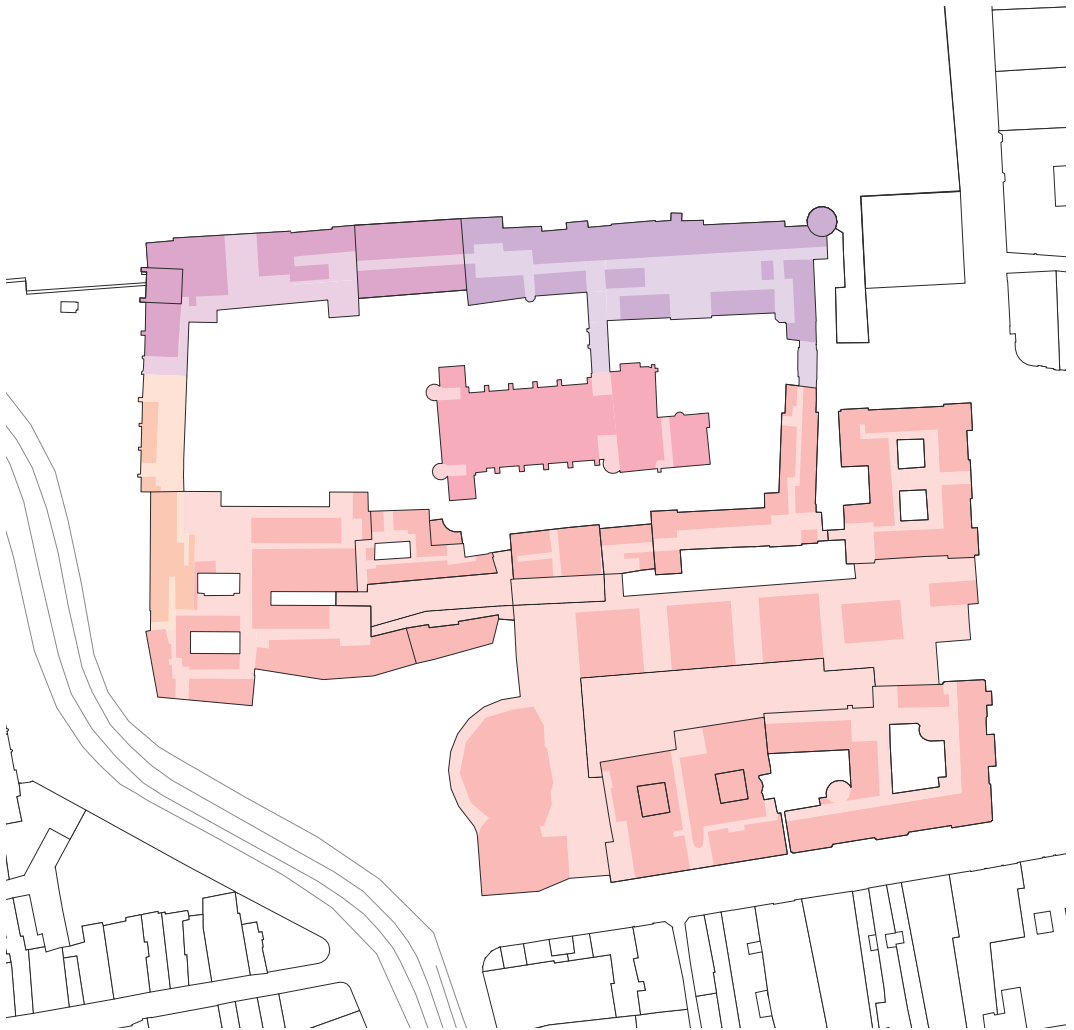
INTRODUCTIE

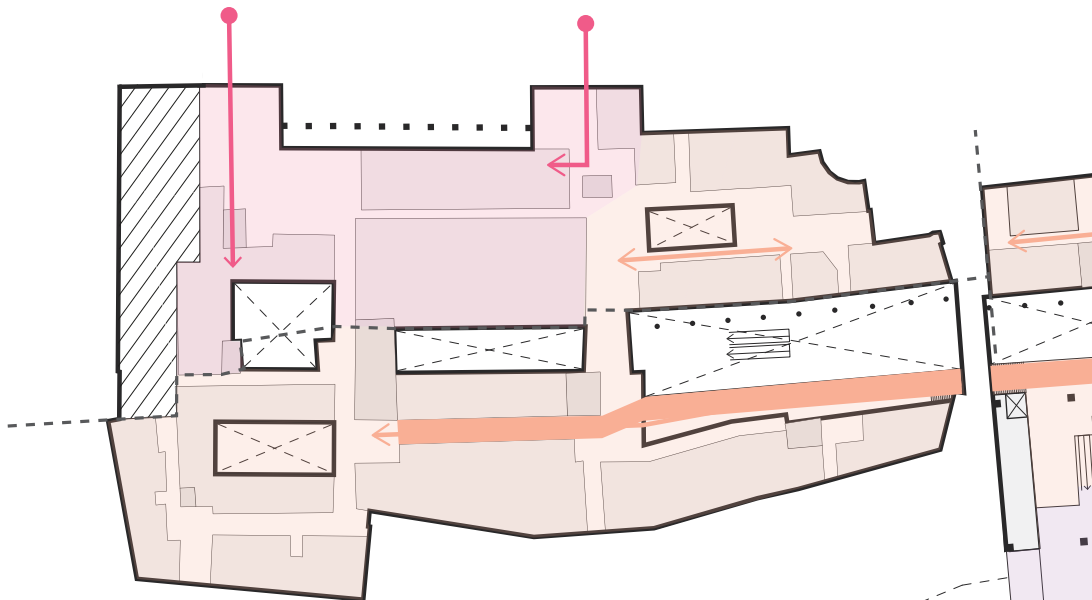

➔	hoofdingang	🛵	motorstalling
➔	ingang	🚲	fietsenstalling
👤	publiek	📦	expeditie
👑	vip	✉	post
♿	mindervaliden	🍽	catering
🛡	beveiliging	🗑	afvalverwerking
🚶	nieuwsport		

ENTREE'S, LOGISTIEK EN FUNCTIES

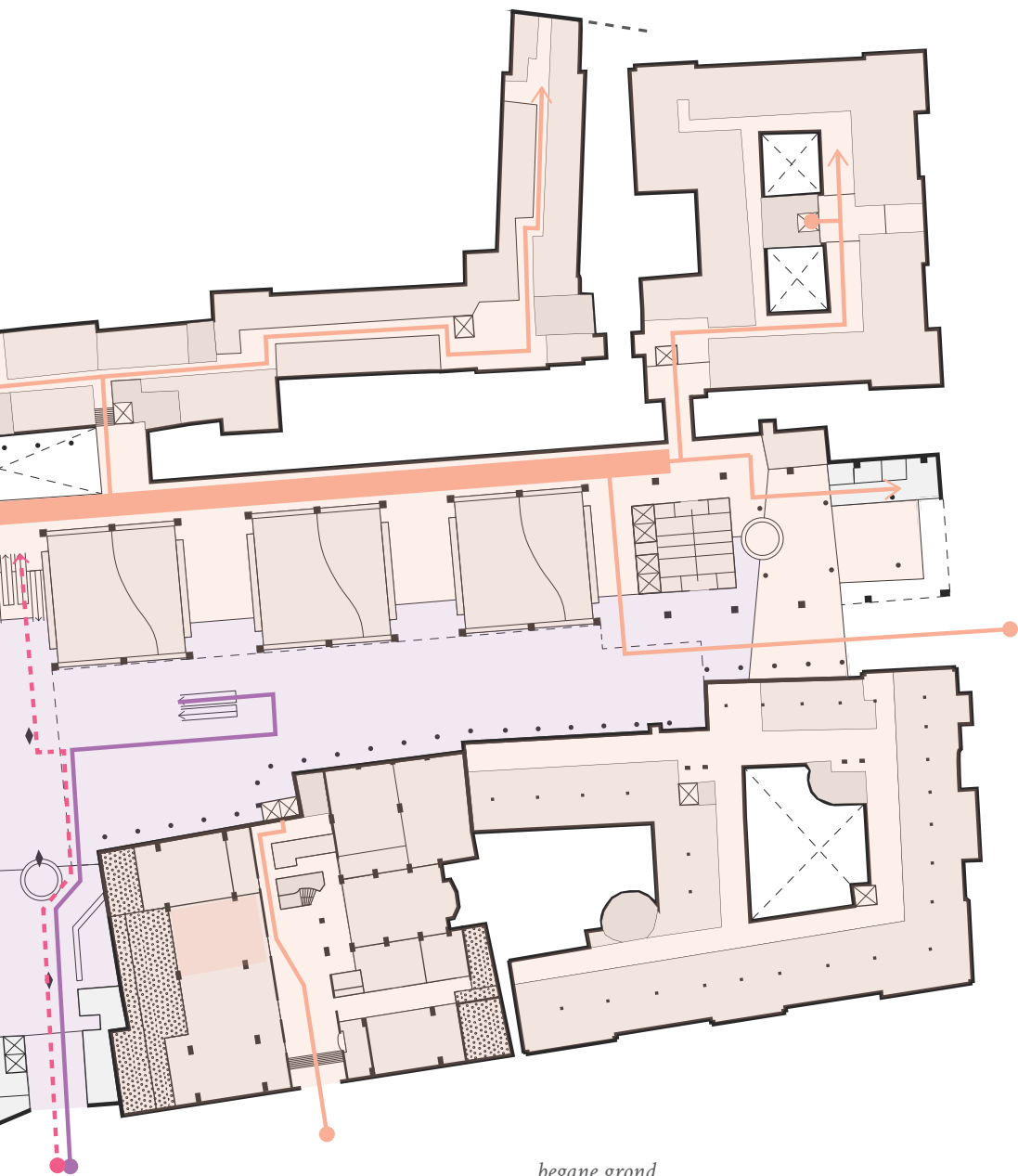
- ministerie van algemene zaken
- eerste kamer
- raad van state
- tweede kamer
- grafelijke zalen

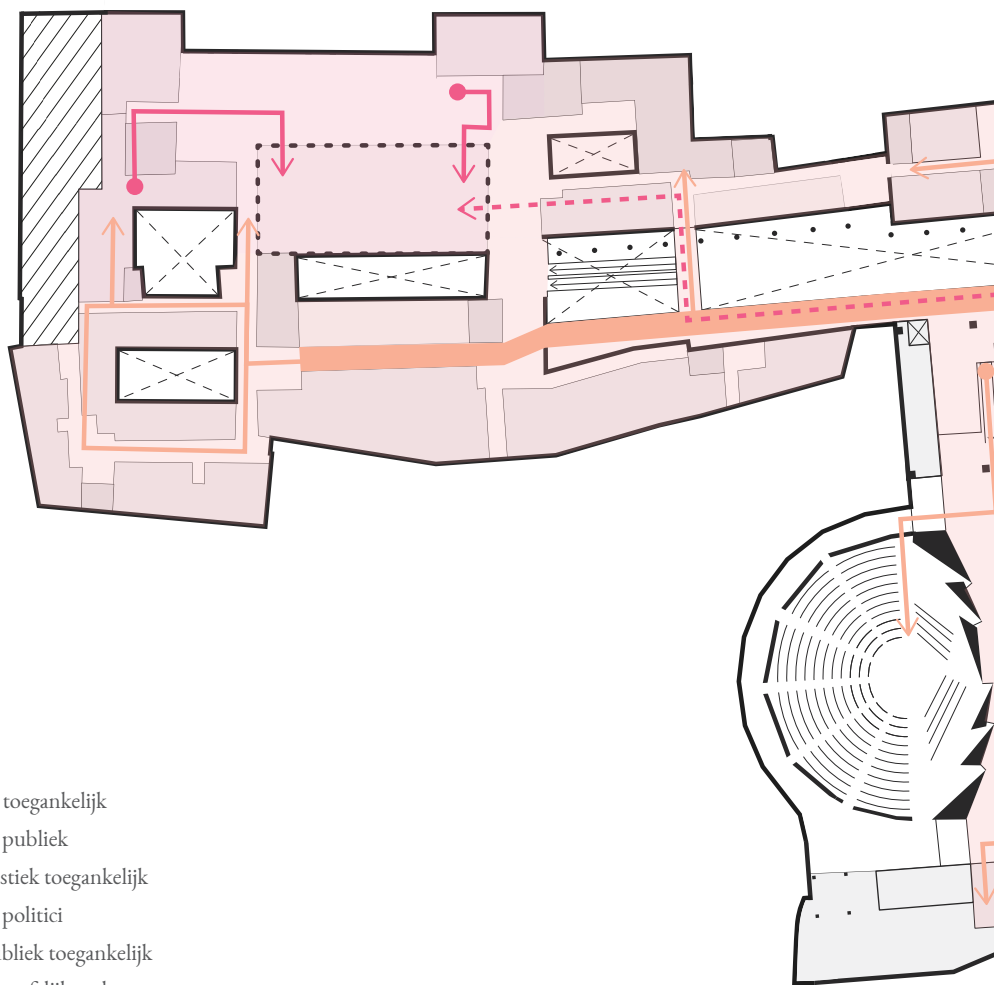
- publiek toegankelijk
- routing publiek
- journalistiek toegankelijk
- routing politici
- semi-publiek toegankelijk
- routing grafelijke zalen

TWEEDE KAMER

TOEGANKELIJKHEID EN ROUTING

begane grond

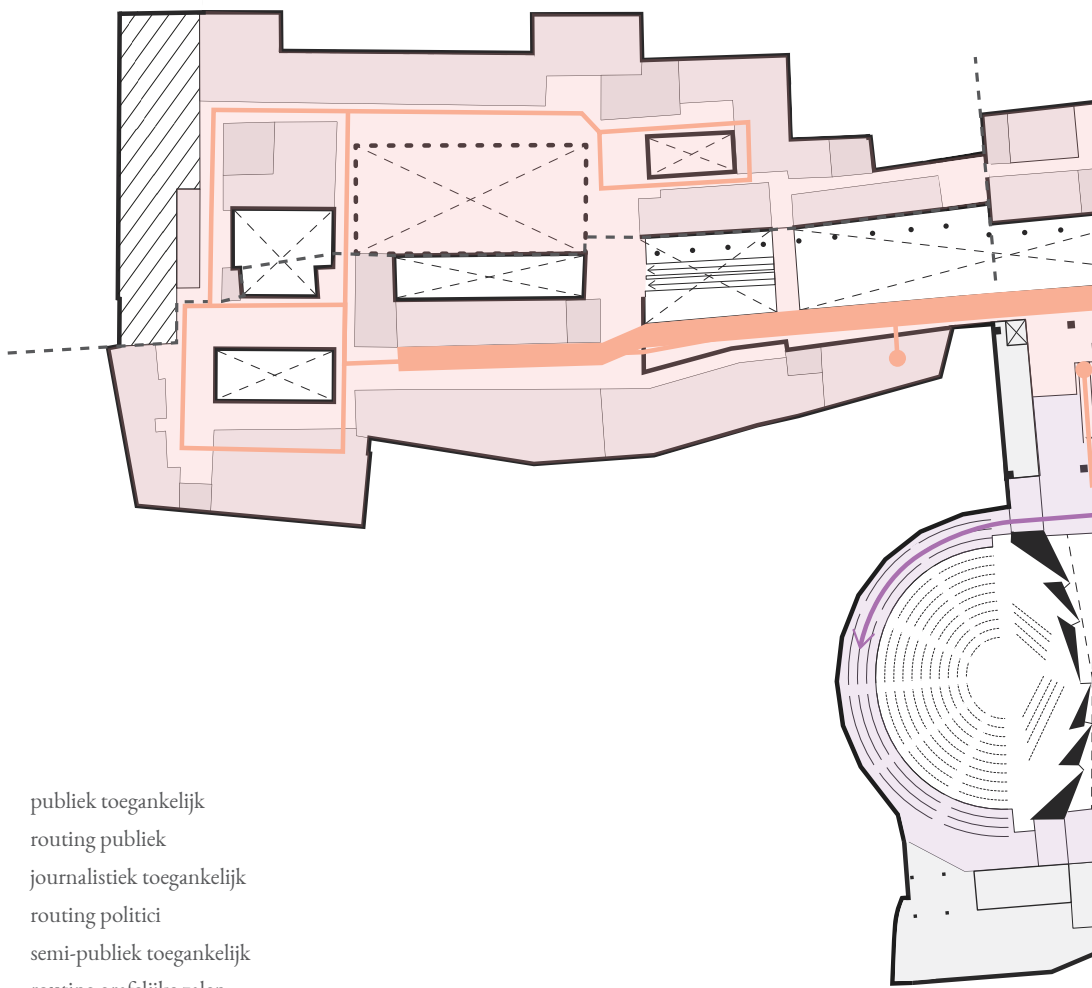

- publiek toegankelijk
- routing publiek
- journalistiek toegankelijk
- routing politici
- semi-publiek toegankelijk
- routing grafelijke zalen

TOEGANKELIJKHEID EN ROUTING

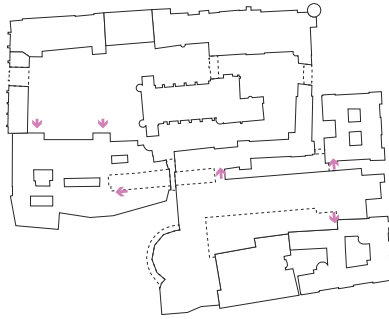
eerste verdieping

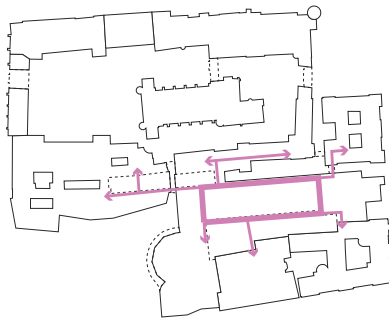
TOEGANKELIJKHEID EN ROUTING

tweede verdieping

entrees op de begane grond

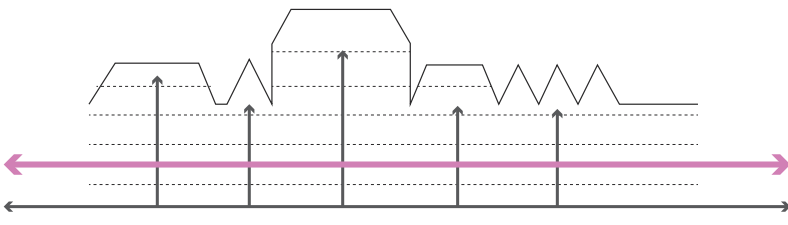
verbonden op de eerste verdieping

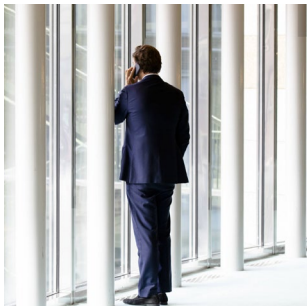
interne circulatie op de tweede verdieping

BELETAGE

Op de eerste verdieping zijn alle bouwdelen binnen de beveiliging schil drempelloos met elkaar verbonden. Door altijd de corridor te gebruiken tussen de verschillende bouwdelen ontstaan er heldere zichtlijnen en logische verbindingen naar de overige bouwdelen.

principe beletage

*prinsjesdag - plenaire zaal - torentje
plenaire zaal - nieuwspoort - eerste kamer
wandelgang - ridderzaal - entree algemene zaken
politieke archief 2019, nos nieuws.⁹*

NIEUWS IN BEELD (2019)

- januari
- februari
- maart
- april
- mei
- juni
- juli
- augustus
- september
- oktober
- november
- december

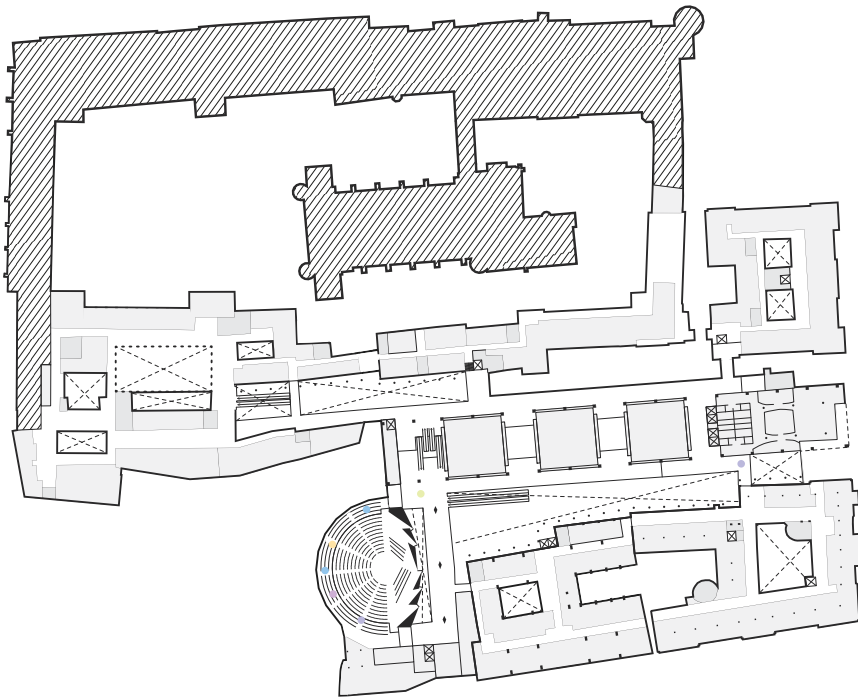
begane grond

● januari	● juli
● februari	● augustus
● maart	● september
● april	● oktober
● mei	● november
● juni	● december

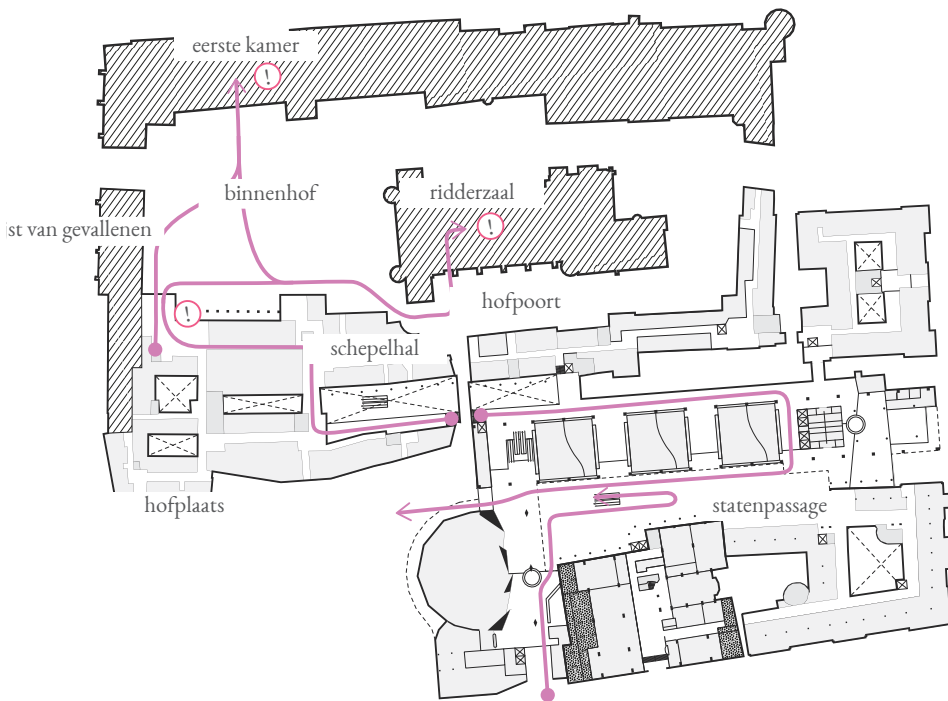
eerste verdieping

NIEUWS IN BEELD (2019)

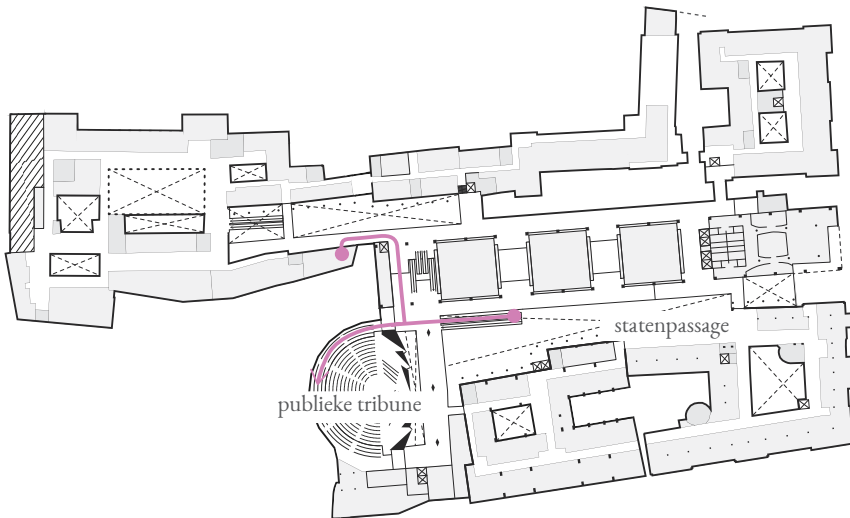
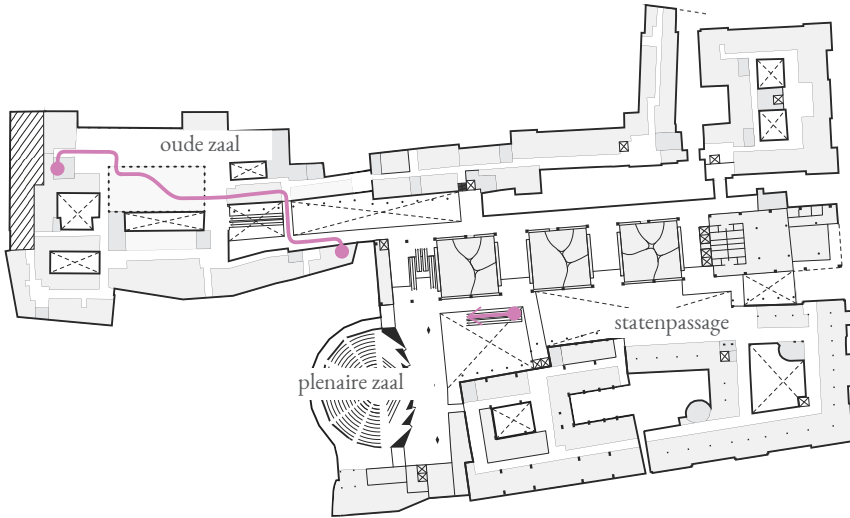
● januari	● juli
● februari	● augustus
● maart	● september
● april	● oktober
● mei	● november
● juni	● december

tweede verdieping

begane grond

PUBLIEKE RONDLEIDING

eerste- en tweede verdieping

Statenpassage

SYMBOLIEK INTERIEUR

Na 178 jaar is de Tweede Kamer uit haar oude vergaderzaal gegroeid en zo betreden de 150 Kamerleden op 28 april 1992 hun nieuwe Plenaire Zaal.¹⁰

Transparantie

De oude zaal in het voormalig Stadhoudersplein Kwartier is voor de burger van buitenaf niet zichtbaar, maar zit verstopt achter oude gevels. Met zijn ontwerp geeft architect Pi de Bruijn de politiek een zichtbare plek. Vanaf de Hofplaats is de vergaderzaal herkenbaar door de halfronde vorm met een uitgebouwde, eveneens halfronde glazen wandelgang op de eerste verdieping.

Met het idee van een openbare binnenstraat tussen Plein en Hofplaats wil De Bruijn in het centrum van het complex een ontmoetingsplaats creëren voor politici, pers en publiek. 'Een gastvrij huis waar iedereen op bezoek kan komen'.

Nederlands landschap

De architect kiest voor een modern interieur waarbij hij zich laat inspireren door het Nederlandse landschap. Zo hebben de stoelleuning de vorm van een tulp, verwijst het groene tapijt naar het gras, en het blauwgrijze plafond naar de Hollandse wolkenlucht. Terwijl overdag een lichtstraat in het plafond daglicht binnenlaat, geven talloze spits in de avond het idee van een sterrenhemel.

Commissie zalen

De eenheid in de vormgeving ligt in het materiaalgebruik. De glazen puien zorgen voor transparantie en toetreding van daglicht vanuit de aangrenzende galerijen. Aan de buitenzijden zitten beweegbare, verticale lamellen om het licht te reguleren en naar behoefte meer privacy te creëren. De lamellen hebben een gegolfde buitenrand en zijn afgewerkt in een donkergrijze hamerslaglak. Zo is een dynamische wanddecoratie ontstaan die in dichte toestand de Nederlandse regen verbeeld,

Wolken

In alle vergaderzalen hangen amorfe betonnen plafonddelen, die refereren aan een wolkenlucht. Ze zorgen voor een goed akoestiek en ook de verlichting is erin verwerkt. De vloerbedekking is het enige kleurige accent en varieert per blok van karmijnrood an maisgeel tot ultramarijn.¹¹

gevel plenaire zaal tweede kamer (hofplaats)

TWEEDE KAMER

SYMBOLIEK INTERIEUR

plenaire zaal tweede kamer

plenaire zaal tweede kamer

TWEEDE KAMER

SYMBOLIEK INTERIEUR

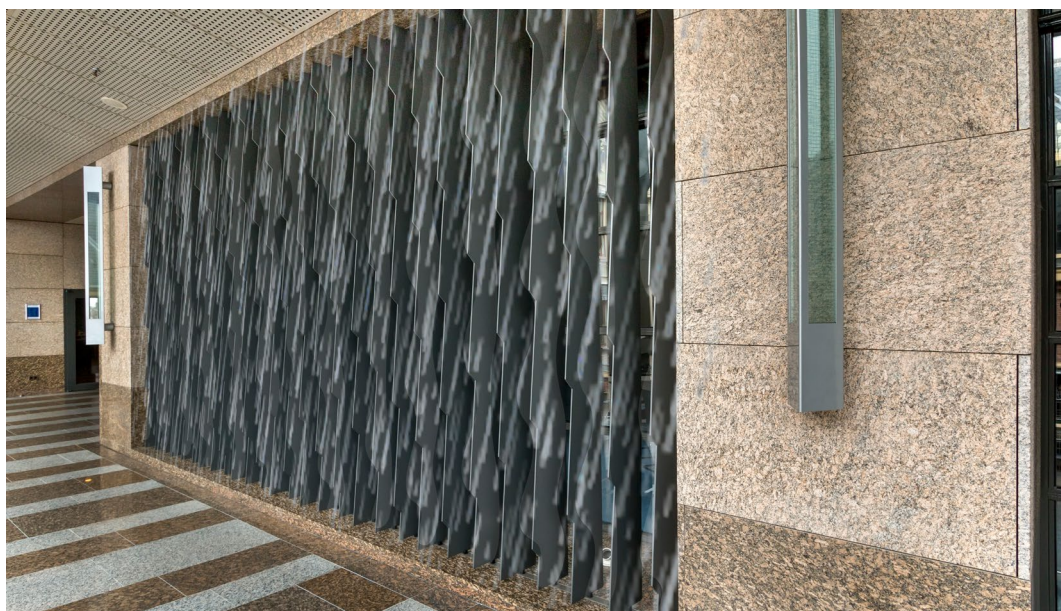
plenaire zaal tweede kamer

commissie vergaderruimte

TWEEDE KAMER

SYMBOLIEK INTERIEUR

binnen gevel commissie vergaderruimte statenpassage)

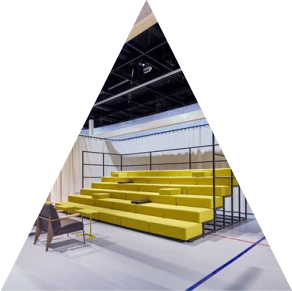
PROGRAMMA

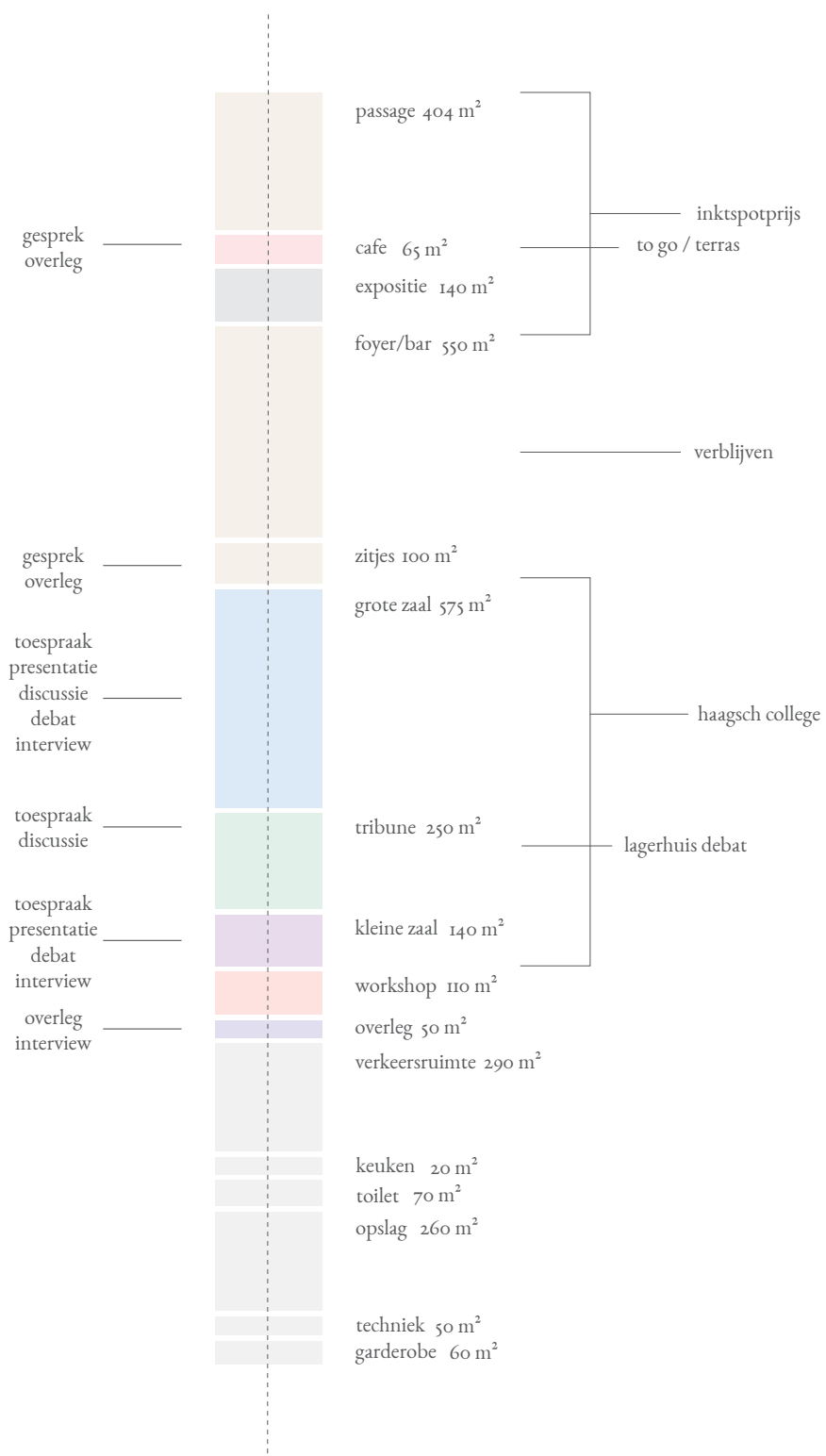
programma van eisen

De analyse van de verschillende vormen van communicatie dient als basis voor het programma van eisen, in combinatie met de huidige trends en ontwikkelingen zoals lezingen van het Haagschcollege met de informatie achter het nieuws en exposities rondom de politiek zoals de inktspotprijs.

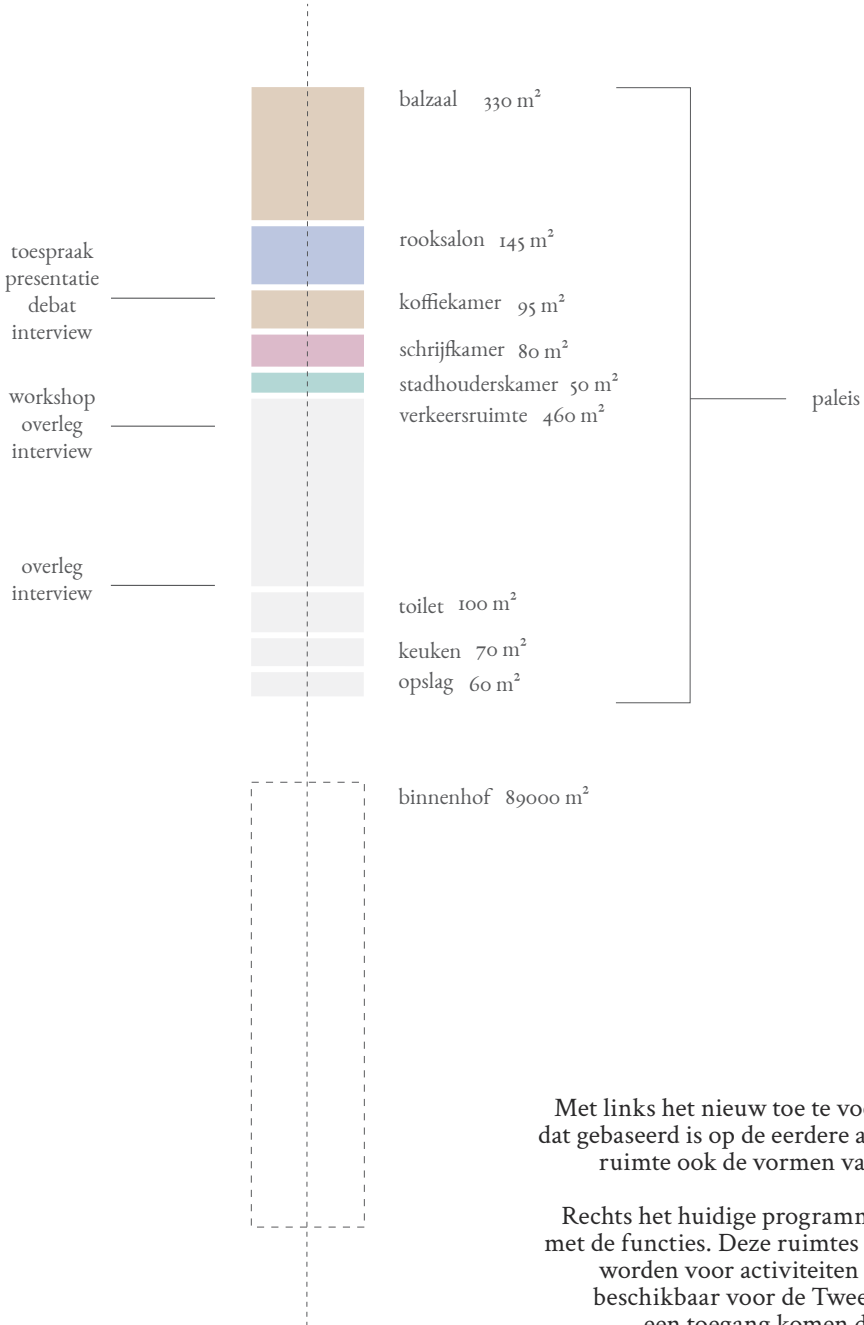
PROGRAMMA

ONTWIKKELINGEN BINNENHOF

OVERZICHT PROGRAMMA VAN EISEN

Met links het nieuw toe te voegen programma dat gebaseerd is op de eerdere analyses. Per type ruimte ook de vormen van communicatie.

Rechts het huidige programma van het paleis met de functies. Deze ruimtes kunnen gebruikt worden voor activiteiten maar blijven ook beschikbaar voor de Tweede Kamer. Er zal een toegang komen die af te sluiten is.

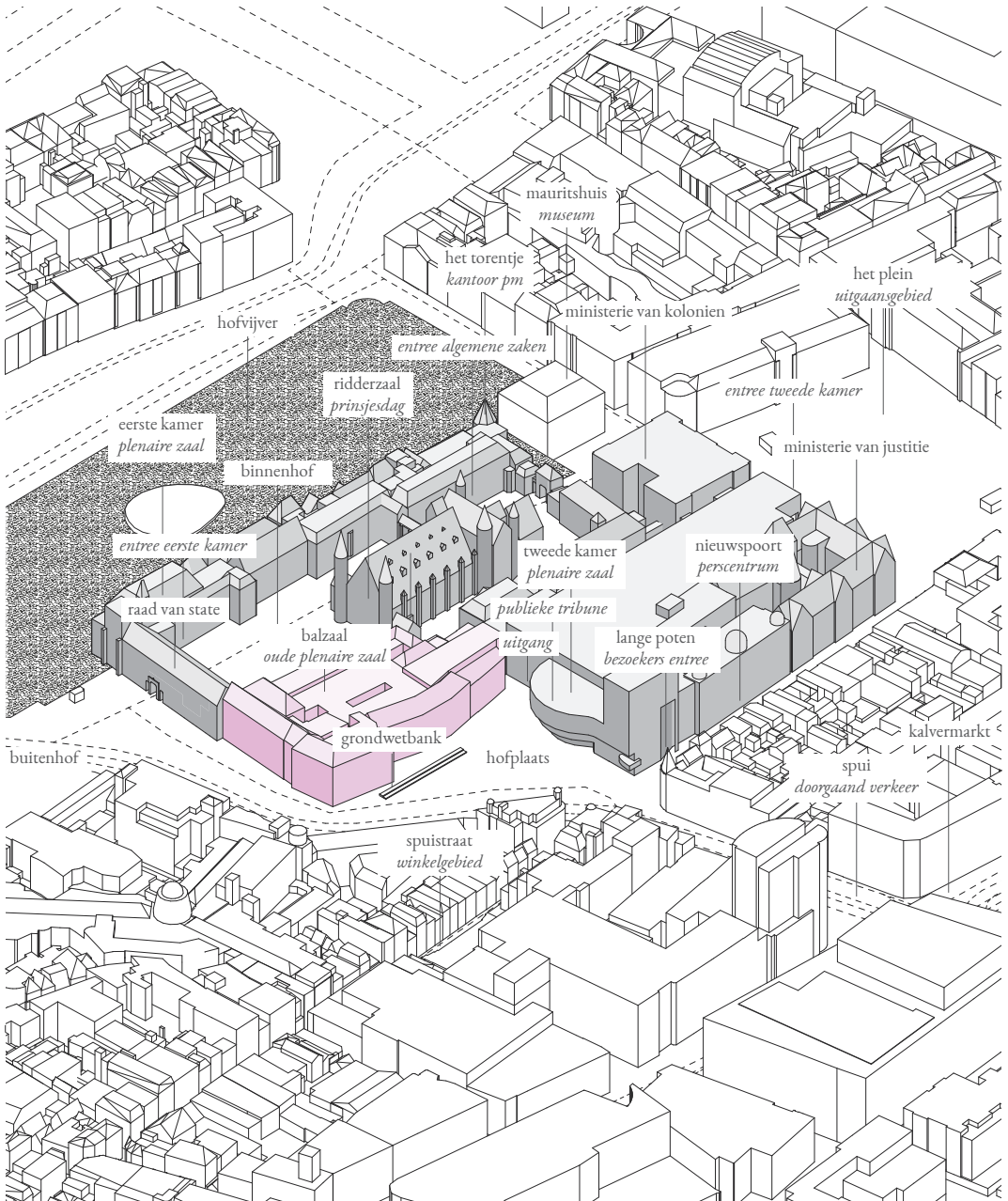
BOUWDEEL A

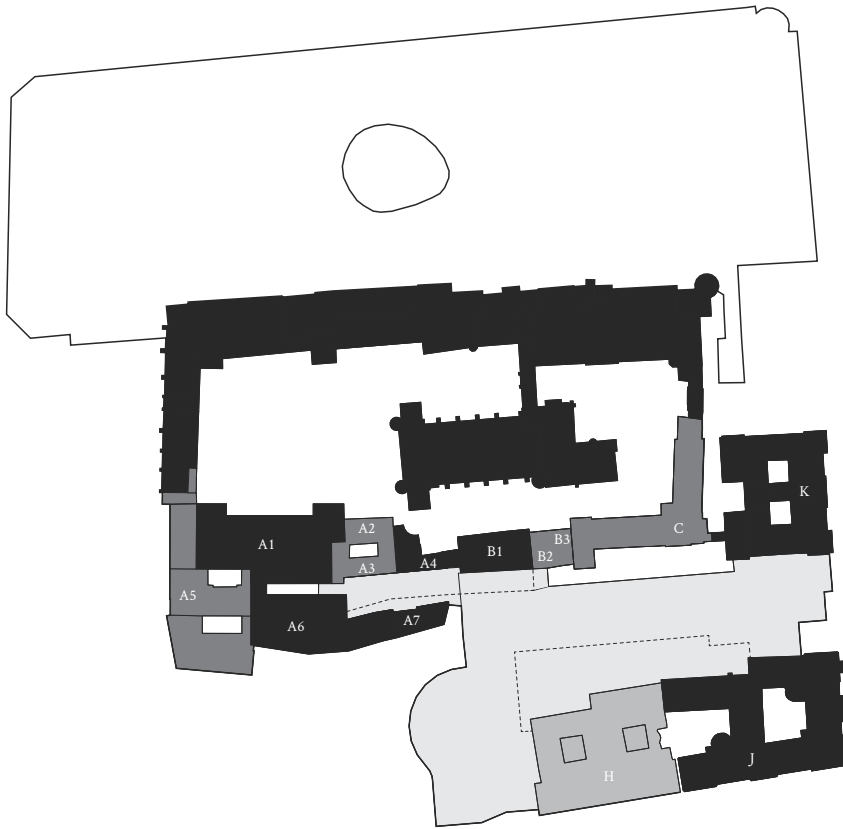
nieuw stadhoudelijk kwartier

Het nieuwste deel van het Stadhouders-
lijk Kwartier behoort tot de topstukken uit
de Nederlandse architectuurgeschiedenis.
Bouwdeel A bestaat uit een grote verschei-
denheid aan bouwdelen die in de loop van
de tijd aan (en in) elkaar gebouwd zijn.

Het is gebouwd als ontvangst vleugel van
een vorstelijk paleis; een vleugel die vooral
status en grandeur moest uitdrukken.
De historische panden dateren uit begin 17e
eeuw, het Nieuw Stadhouders-
lijk Kwartier uit eind 18e eeuw en de Kortenhos-
t-
vleugel uit de jaren '50 van de vorige eeuw.

INTRODUCTIE

- monumentale gebouwdelen met de status Rijksmonument
- monumentale gebouwdelen zonder status Rijksmonument
- gebouwdeel H (hotel), bestaand pand niet monumentaal
- de 'nieuwbouw' Tweede kamer

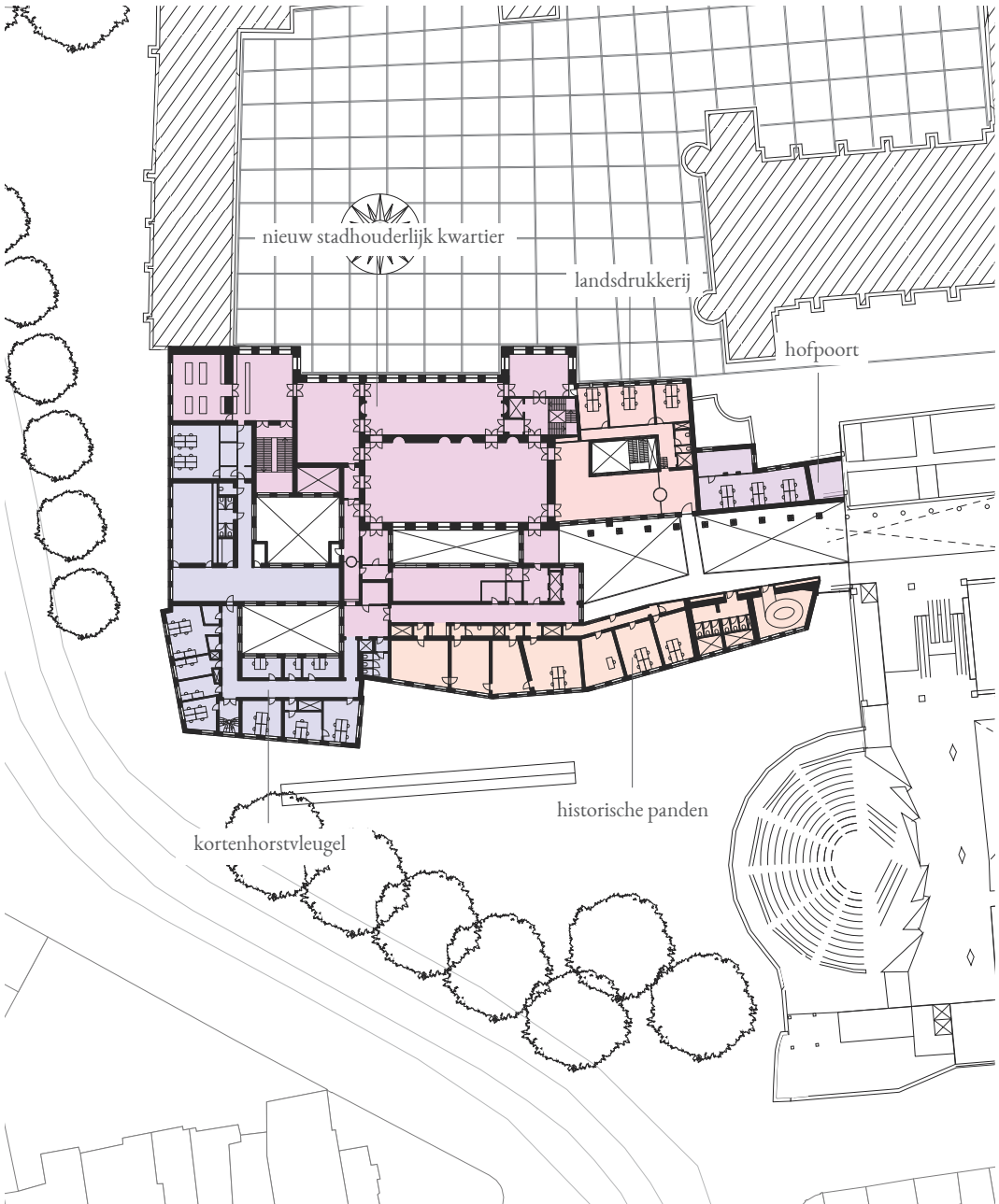
ADRESSEN, NAAMGEVING EN STATUS GEBOUWEN

Binnenhof 1A	voormaling Nieuw Stadhouders Paleis (hoofdentree) (deel A1)
Binnenhof 1B/C /D	voormaling Nieuw Stadhouders Paleis (colonnade) (deel A1)
Binnenhof 2	voormaling Nieuw Stadhouders Paleis (ministerstoegang) (deel A2)
Binnenhof 2A	voormalige Landsdrukkerij (deel A3)
Binnenhof 3	Hofpoortgebouw (deel A4)
Binnenhof 4	Comptoir Generaal (deel B1)
Binnenhof 5	Schepelgebouw (deel B2)
Binnenhof 6	Goud- en zilversmidskeurhuis (deel B3)
Binnenhof 7	uitbereiding Ministerie van Koloniën (deel C)
Hofweg 4	Kortenhosvleugel (deel A5)
Hofweg 6	Kortenhosvleugel (deel A5)
Hofplaats 2	voormaling Nieuw Stadhouders Paleis
Hofplaats 4	(uitbereiding Tweede Kamer) (deel A6)
Hofplaats 6	westelijk voormalig particulier huisje (deel A7)
Hofplaats 8	één na westelijk voormalig particulier huisje (deel A7)
Hofplaats 10	één na oostelijk voormalig particulier huisje (deel A7)
Lange Poten 6	oostelijk voormalig particulier huisje (langs toegang tot hofpoort) (deel A7)
Plein 2B	voormalig Hotel Centraal (deel H)
Plein 2	voormalig Ministerie van Justitie (deel J)
Plein 1	voormalig Ministerie van Koloniën (deel K)

*balzaal/oude plenaire zaal
eerste nationale vergadering 1796*

VERSCHILLENDE BOUWDELEN

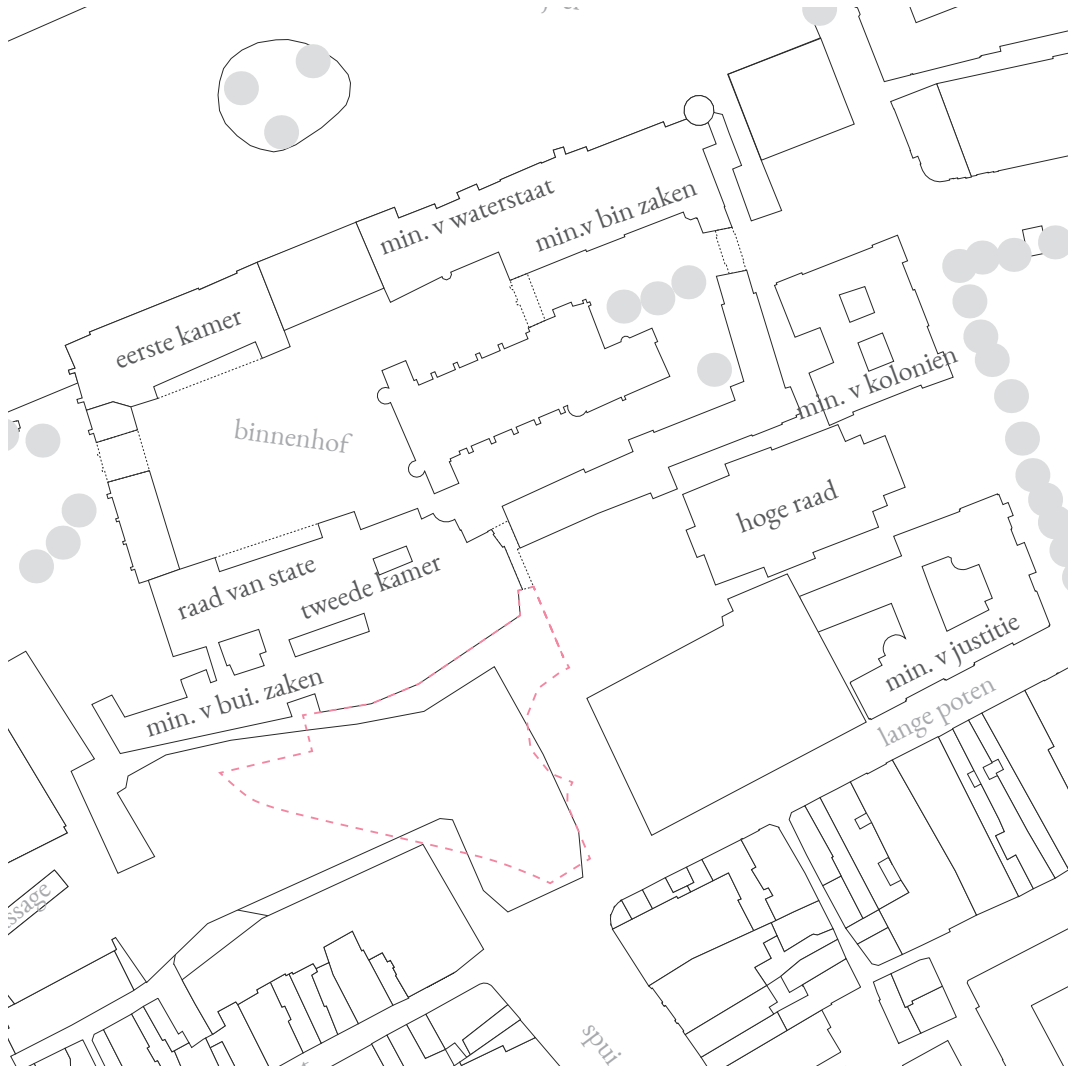
1777 bouw "nieuwe" stadhoudelijk kwartier (stadhouderlijk paleis)

1795 bouw van het "paleis" gereed

1806 gebouw kwam ter beschikking als het paleis voor koning lodewijk napoleon.

1808 in gebruik als kadettenschool

GESCHIEDENIS NIEUW STADHOUDERLIJK KWARTIER

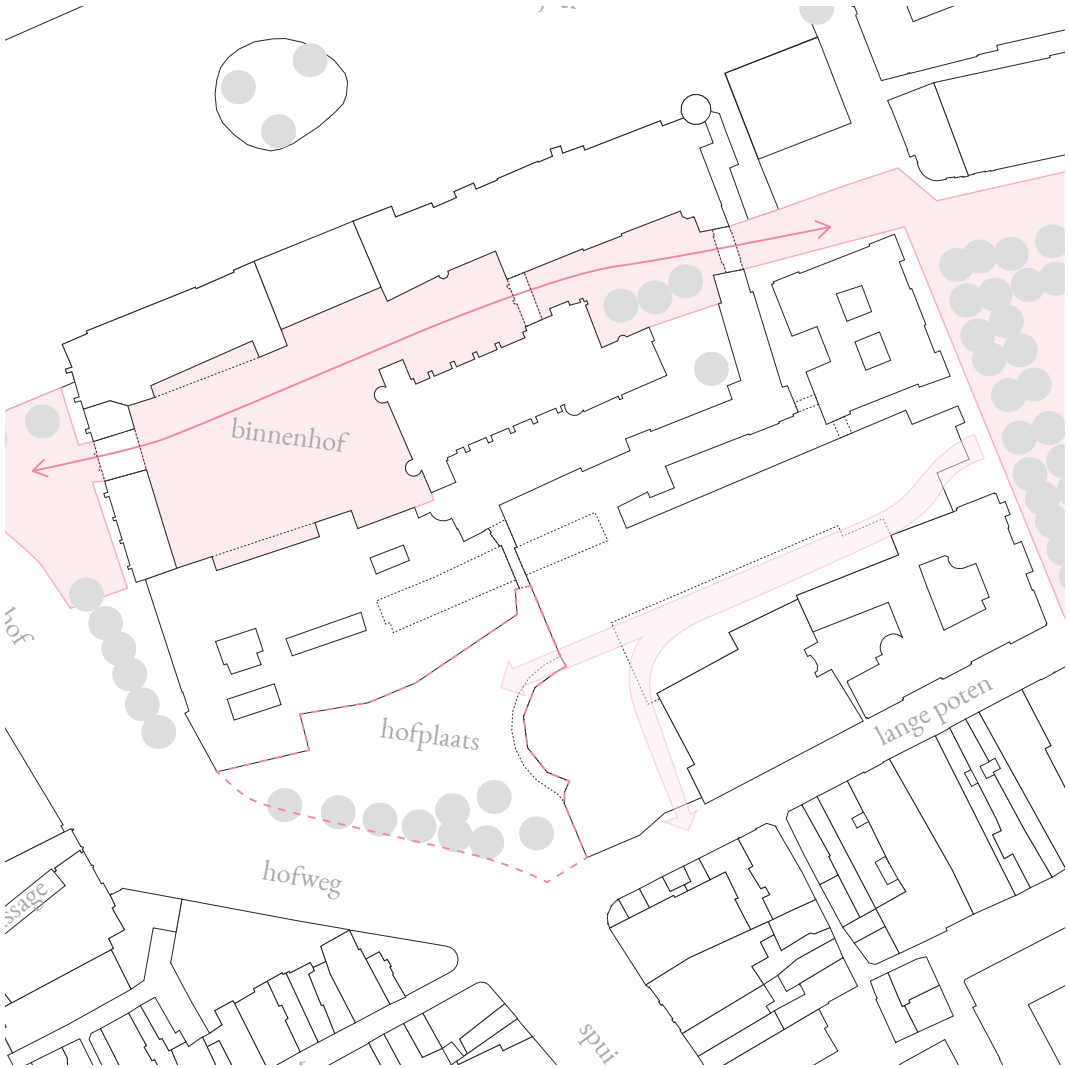

*1812 in gebruik als militair hospitaal
1813 verbouw en inrichting van het voormalige stadhouderlijk kwartier
tot gebouw voor de tweede kamer der staten-generaal
eerste vergadering vond plaats op 16 oktober 1815*

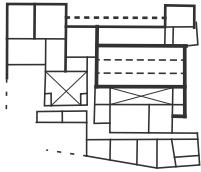

1914-1915 sloop van hof van albemarie (gat blijft tot 1960 bestaan)
1959 plannen ontwikkelt voor het plaatsen van een nieuwe vleugel

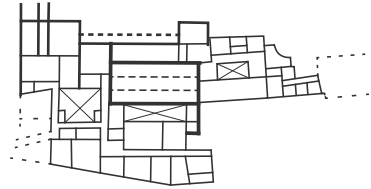
STEDENBOUWKUNDIGE SITUATIE

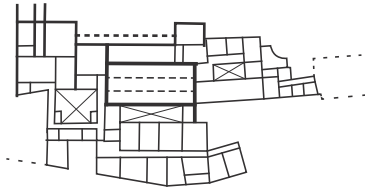
*schakeling hoven; buitenhof- binnenhof- plein
statenpassage oorspronkelijk ontworpen als nieuwe connectie
maar nooit toegankelijk geworden als publieke passage*

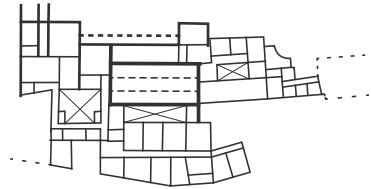
situatie ca. 1790

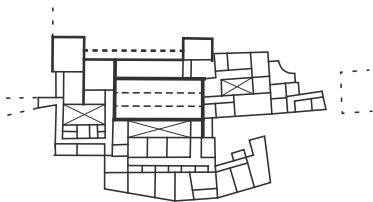
situatie ca. 1850

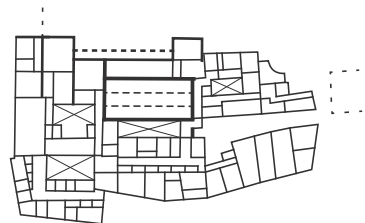
situatie ca. 1879

situatie ca. 1885

situatie ca. 1922

situatie ca. 1977

ARCHITECTUUR

De zuidwesthoek van het Binnenhof is het meest compacte oudste bouwdeel, dat zich ontwikkelde op een relatief klein oppervlak.

De voormalige grachten, de kleinschalige 'achter bebouwing', het 'Paleis' en latere Kortenhorstvleugel delen dit complexdeel op. De ontwikkelingsgeschiedenis laat zien dat, ondanks de ogenschijnlijke disorde, er nog veel van de oorspronkelijke structuur resteert. In de beleving van het complex zijn de onderscheidende bouwdelen niet meer te herkennen.

Niet overvloedig, maar toch komt er voldoende daglicht via binnenhoven, daklichten en lantaarns diep in het interieur binnen. Ondanks dat de footprint het complex zich breed heeft ontwikkeld. De gevels aan de Hofplaats zijn, in vergelijking met de uitbreiding van het Ministerie van Kolonie, nog soberder en missen nog meer de interactie met de openbare ruimte. Met alle gevolgen voor de openbare ruimte van de Hofplaats.

De gevels van dit bouwdeel aan de Binnenhofzijde steken duidelijk af ten opzichte van de overige gevels aan het Binnenhof. De enige natuurstenen gevel op het Binnenhof is van een Hollandse allure.¹²

binnenhof

BOUWDEEL A

BINNENHOF EN HOFPLAATS

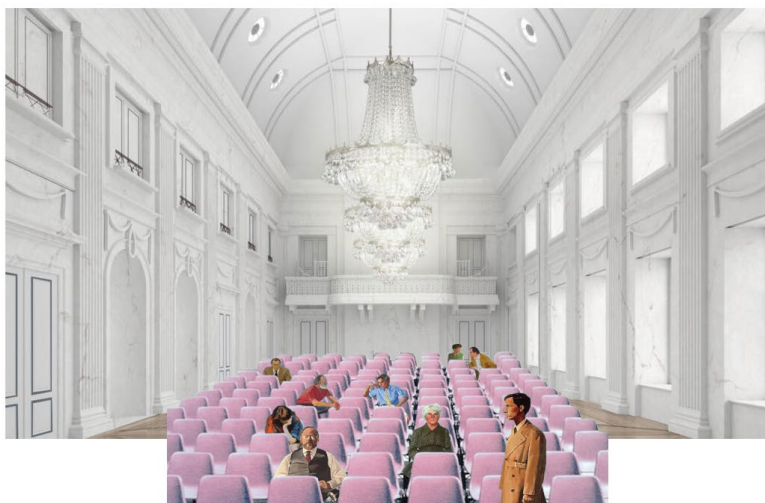
hofplaats

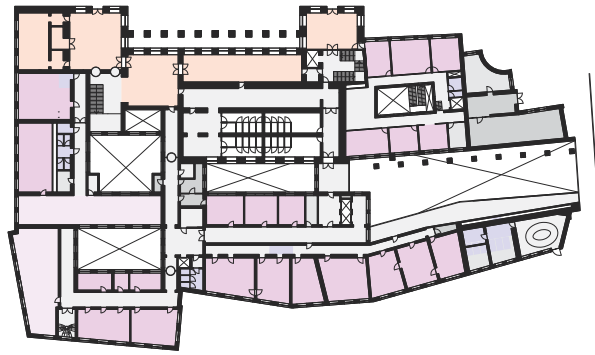
toespraak premier rutte

BOUWDEEL A

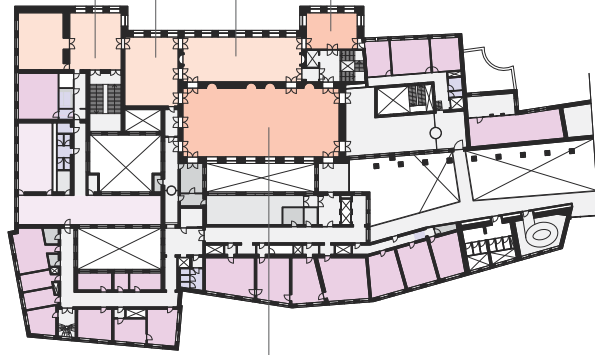
BALZAAL (OUDE PLENAIRE ZAAL)

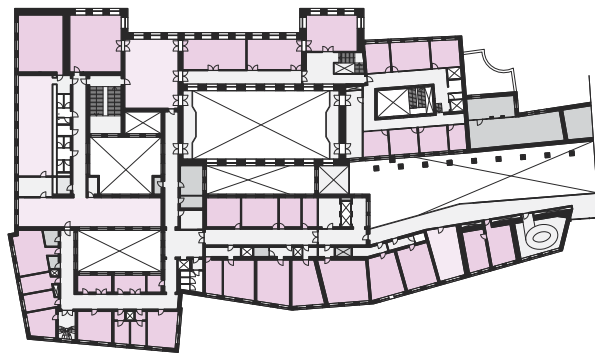
presentatie voor het publiek

koffiekamer
 schrijfkamer stadhouderskamer
 rooksalon

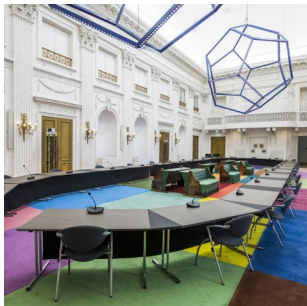
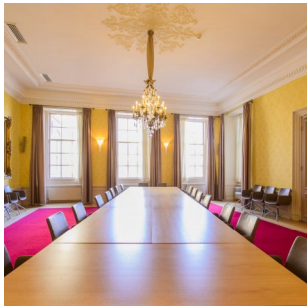

balzaal
oude plenaire zaal

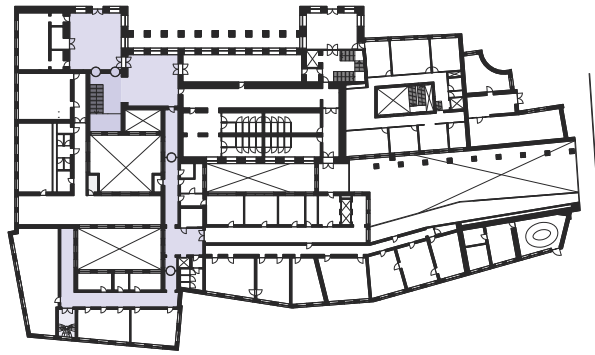

	representatieve ruimtes		kantoren		toiletruimtes
	multifunctioneel		lounge- en vergaderruimtes		opslag en techniek

FUNCTIE

*schrijfkamer (multifunctioneel) - koffiesalon (ontvangst) - stadhouderskamer (vergaderkamer)
stadhouderskamer (formatie gesprek)- rooksalon (ontvangst, formatie gesprek)
balzaal (oude planaire zaal, ontvangst, toespraak, voormalige planaire zaal)*

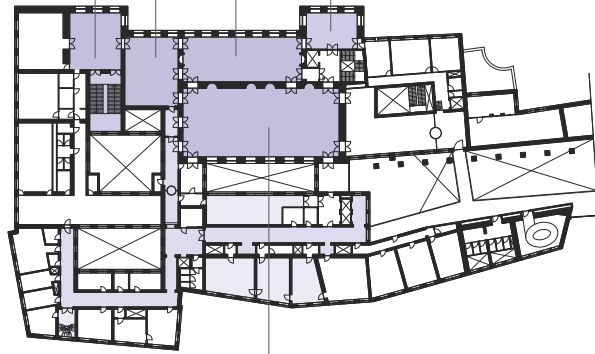

koffiekamer

schrijfkamer

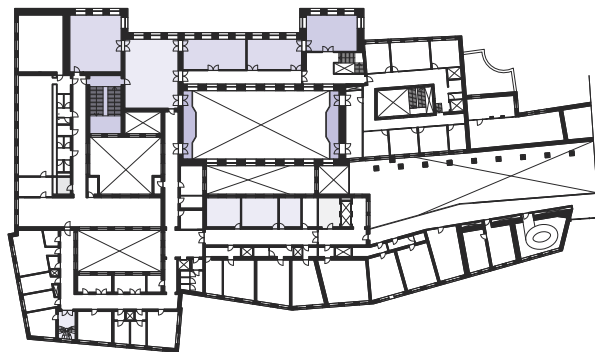
stadhouderskamer

rooksalon

balzaal

oude plenaire zaal

hoogste waardering
 hogere waardering

hoge waardering
 lage waardering

WAARDERING RUIMTES

De herkenbare oorspronkelijke structuur van het complex laat zich ook in het interieur gelden. Bouwdeel A bestaat deels uit representatieve ruimtes en de ambtelijke organisatie. Een doorgaande route verbindt beide programma onderdelen en biedt een verbinding met de Eerste Kamer en Raad van State.

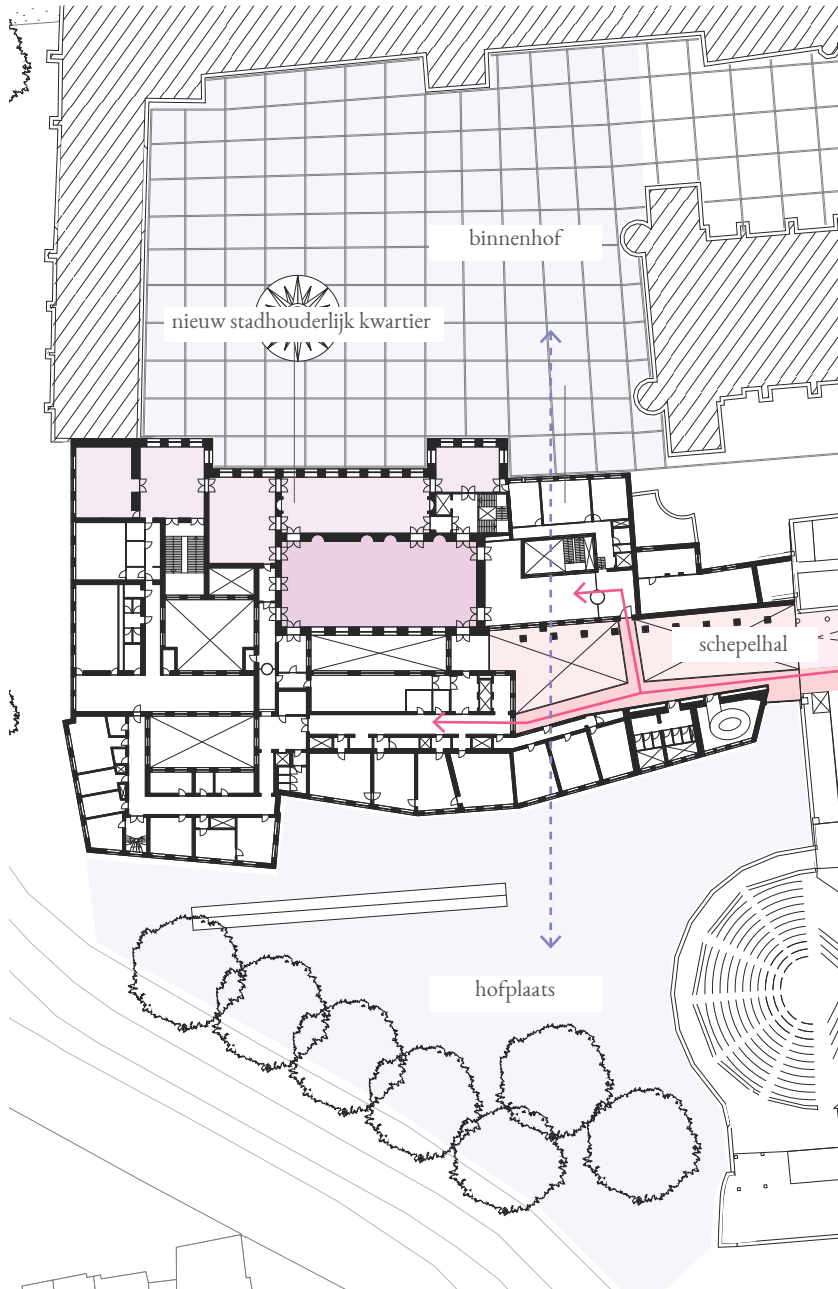
Veel representatieve kamers zijn in de tijd meerdere malen verbouwd en hierdoor vaak een combinatie van verschillende bouwkundige en interieur elementen met veel tot weinig historische waarde.

De waardering volgt de zwaarte van de kleur, hoe donkerder de kleur, hoe hoger de waardering.¹⁴

schepelhal

SAMENVATTING

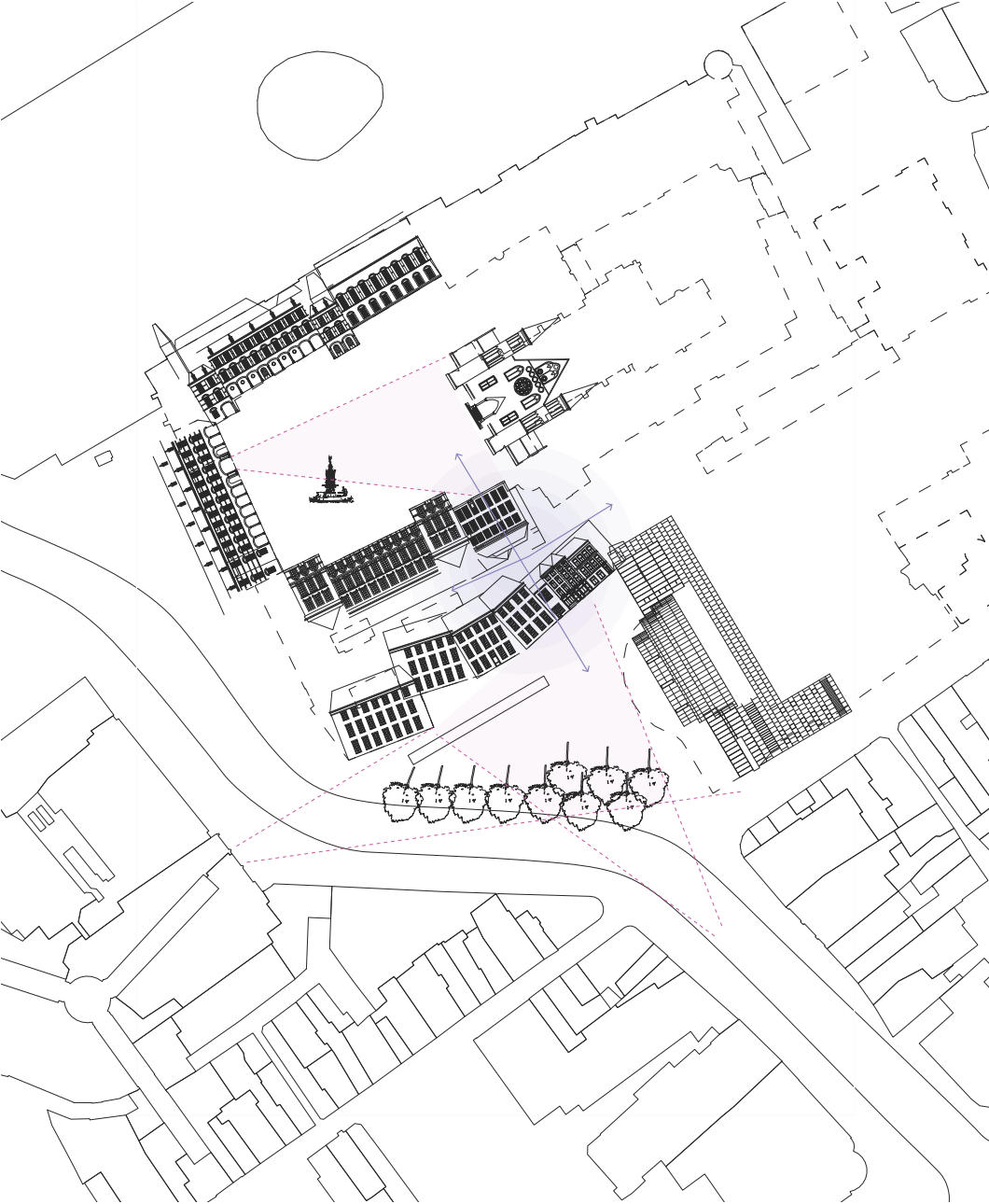

*de waardering voor stadhoudelijk kwartier
en de verbinding van de verschillende bouwdelen via de schepelhal*

Een situatie tekening met de gevels van het Binnenhof en de Hofplaats. Zichtlijnen vanaf de poort, passage en het winkelgebied tonen een zone die interessant is om het nieuwe programma toe te voegen. Met gevels die zichtbaar zijn maar niet het zicht ontnemen van de Ridderzaal en de Plenaire Zaal.

Een verbindend element op de kruising van de Schepelhal, direct naast de Balzaal van het nieuwe Stadhoudelijk Kwartier.

CONCLUSIE

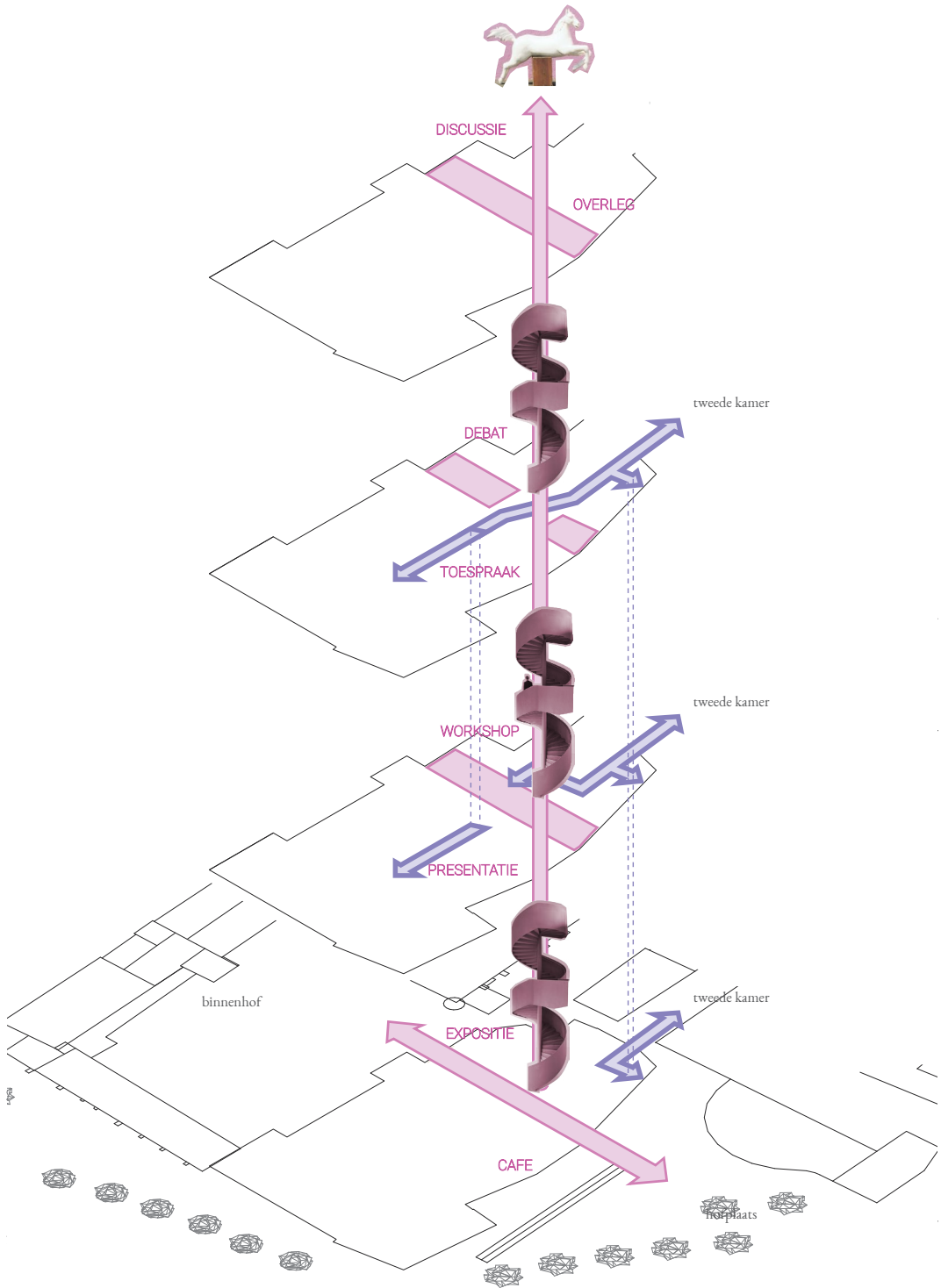

ONTWERP

manifesto

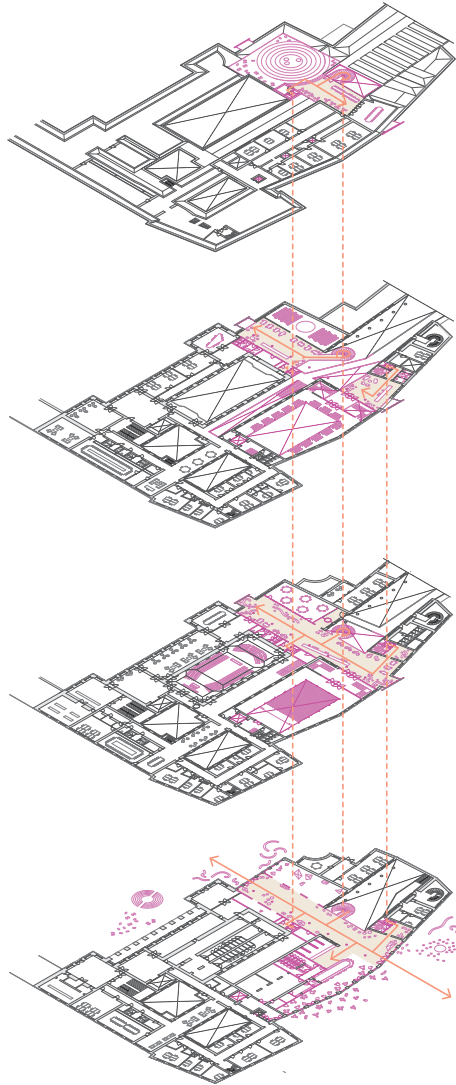
Een exploded view met de ambitie voor dit ontwerp. Een centrale kern met rondom het georganiseerde programma. Bereikbaar via een centrale trap met dwars door de vide een doorgang voor de politici.

ONTWERP
AMBITIE

ENTREE - HOFPLAATS

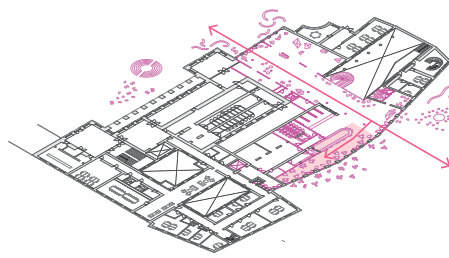
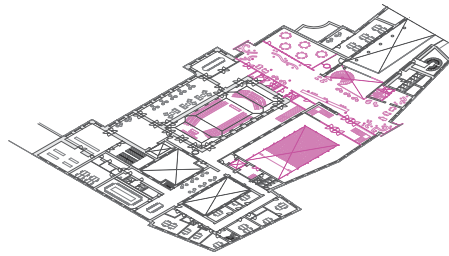
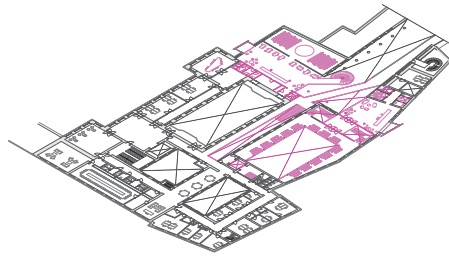
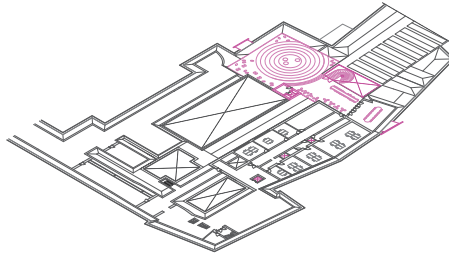
*passage met toegang vanaf de hofplaats en het binnenhof
flexibele zone als doorgang en verlengde voor exposities
de prominente trap in het midden leidt naar bovenliggende verdiepingen
begane grond - 404 m²*

Wij hebben overgehoord de discussies gevoerd over de inhoud van deze poster. Door de huidige cancel culture durven wij onze mening niet te geven.

ONTWERP

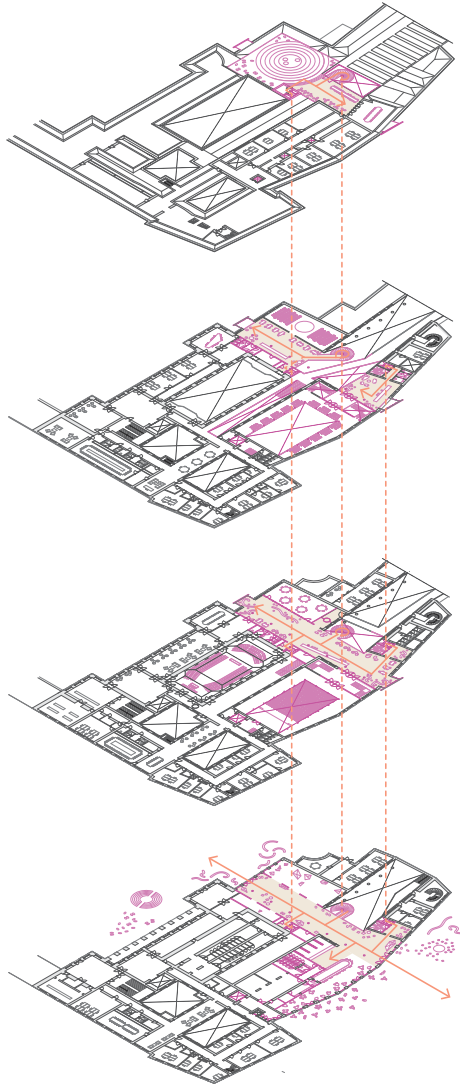
CAFE

*toegang via de passage en direct vanaf de hofplaats
met een terras op de hofplaats
los te bezoeken en om af te spreken voor- of na een activiteit
begane grond - 156 m²*

ENTREE - BINNENHOF

*passage met toegang vanaf de hofplaats en het binnenhof
flexibele zone als doorgang en verlengde voor exposities
de prominente trap in het midden leidt naar bovenliggende verdiepingen
begane grond - 404 m²*

THE SYSTEM BROKE

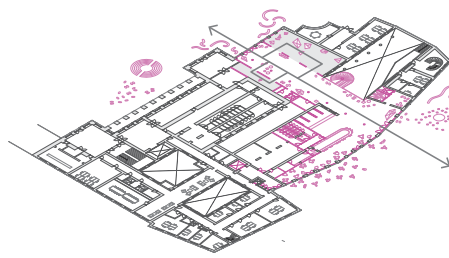
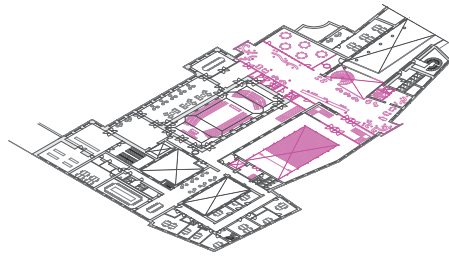
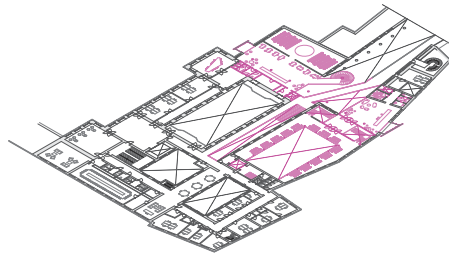
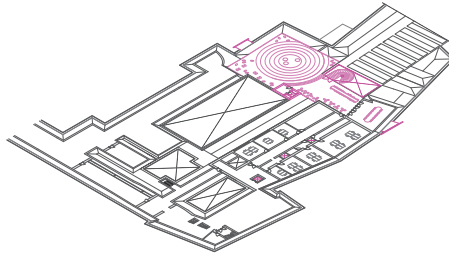
LET'S START FROM SCRATCH

Antitektual = ~~ROKES~~

ONTWERP

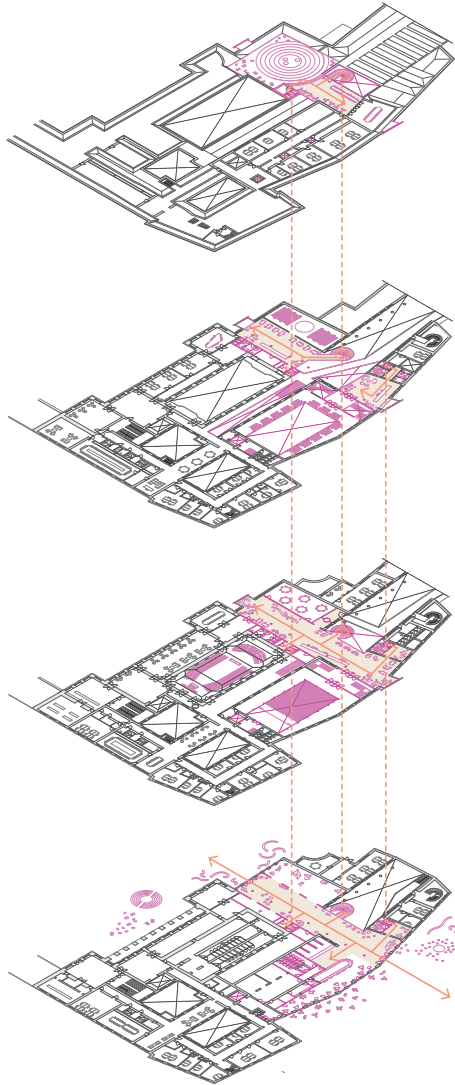
EXPOSITIE

*expositie ruimte voor tonen van de inktspotprijs,
een protest in beeld of andere politiek gerelateerde tentoonstellingen
gecentreerd op begane grond met posters en panelen op alle verdiepingen
begane grond - 172 m²*

FOYER

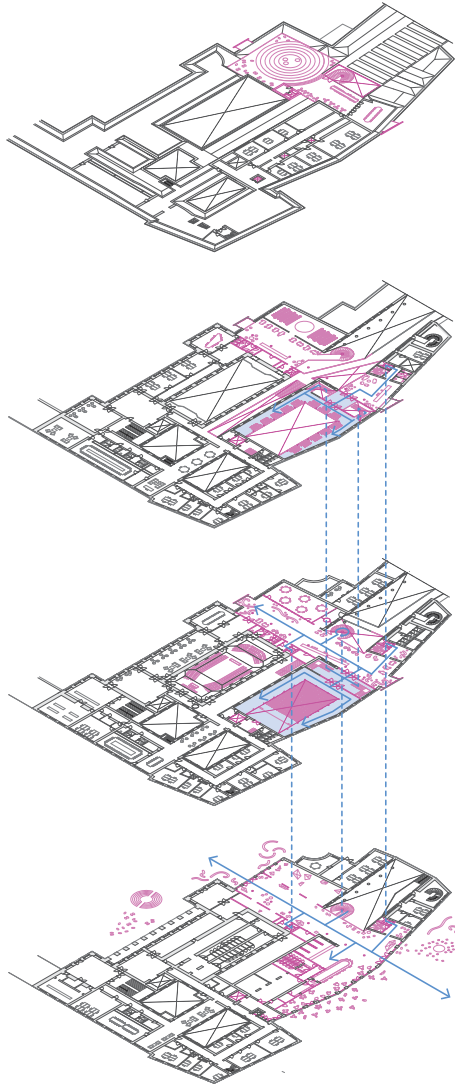

*foyer en ontvangstruimte voor de grote zaal en workshop ruimte
entree voor de politici vanuit de tweede kamer
de loopbrug op de tweede verdieping loopt vanaf het nieuwe stadhouderslijk
eerste verdieping - 389 m²*

ONTWERP

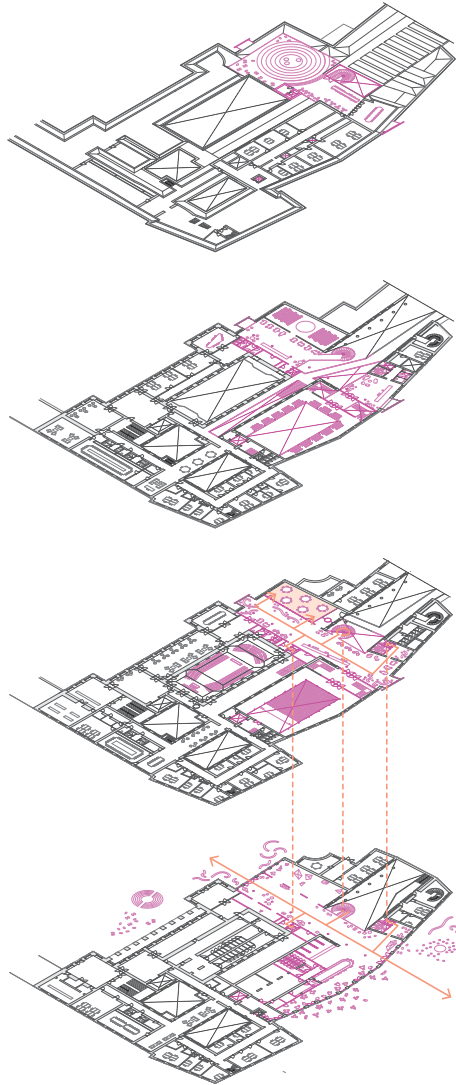
GROTE ZAAL

*grote zaal; multifunctioneel inzetbaar;
manifestatie, toespraak, discussie, debat en interviews
toegankelijk via de foyer op de eerste verdieping met interne trappen naar het balkon
eerste verdieping - 379 m² / tweede verdieping 188 m²*

WORKSHOP

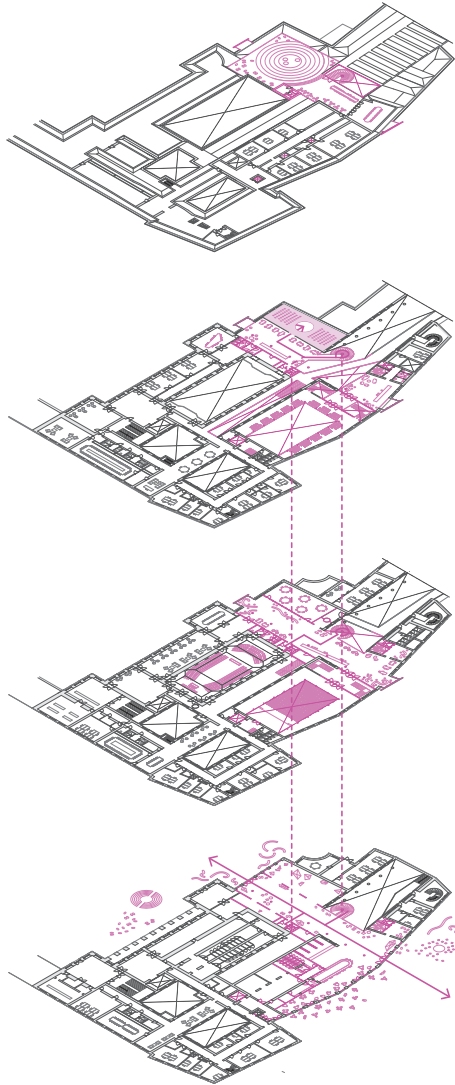

*workshop ruimte met vijf tafels á 7 personen, totaal 35 deelnemers
toegankelijk via de foyer op de eerste verdieping
met een mogelijke uitloop in de foyer/flexibele zone voor meerdere groepen
eerste verdieping - 111 m²*

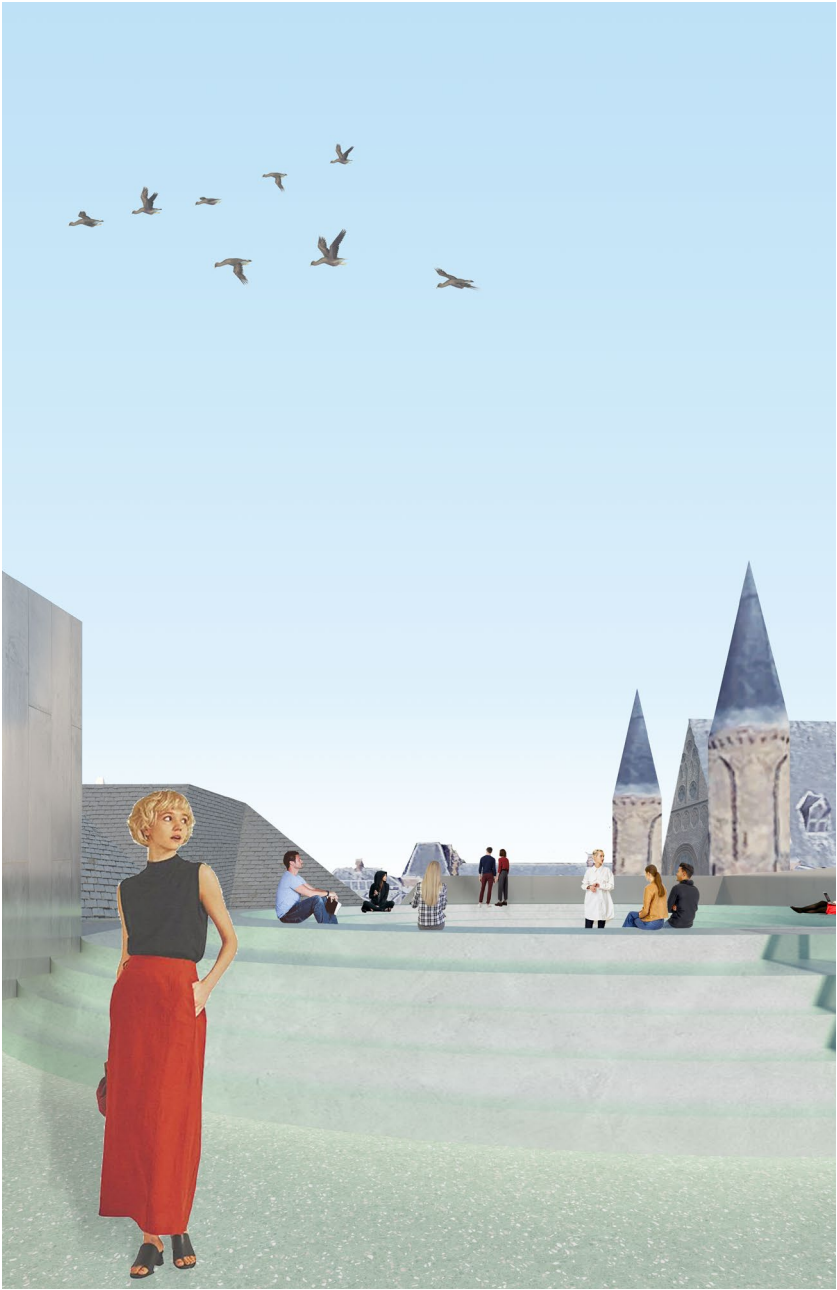

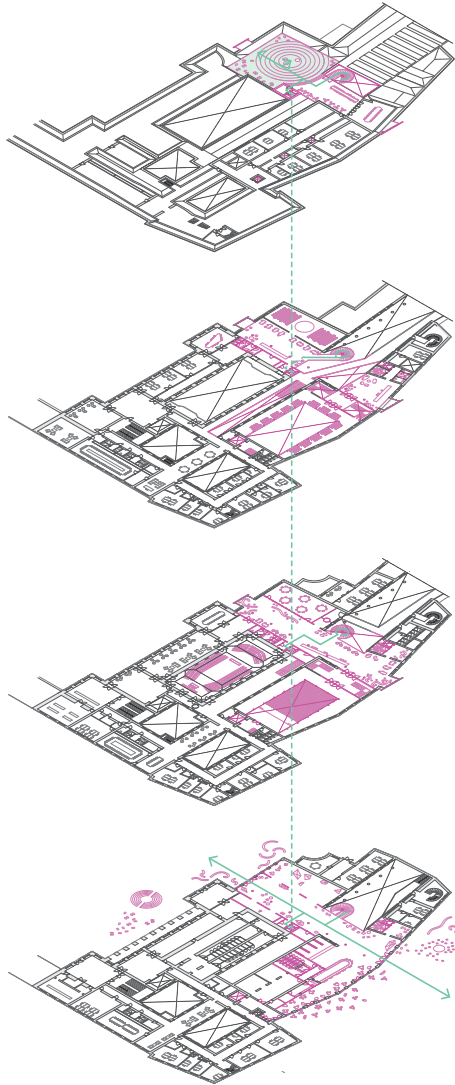
ONTWERP

KLEINE ZAAL

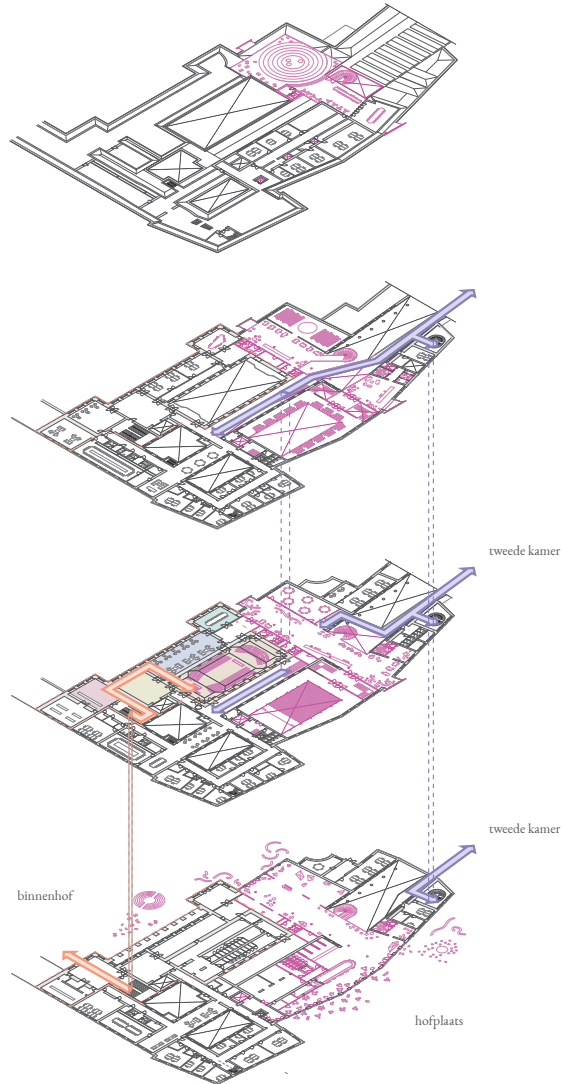

*kleine zaal; voor toespraken, presentaties en debat
een verhoogd platform in het midden om het podium te pakken en in debat te gaan
toegankelijk via de foyer op de tweede verdieping
tweede verdieping - 136 m²*

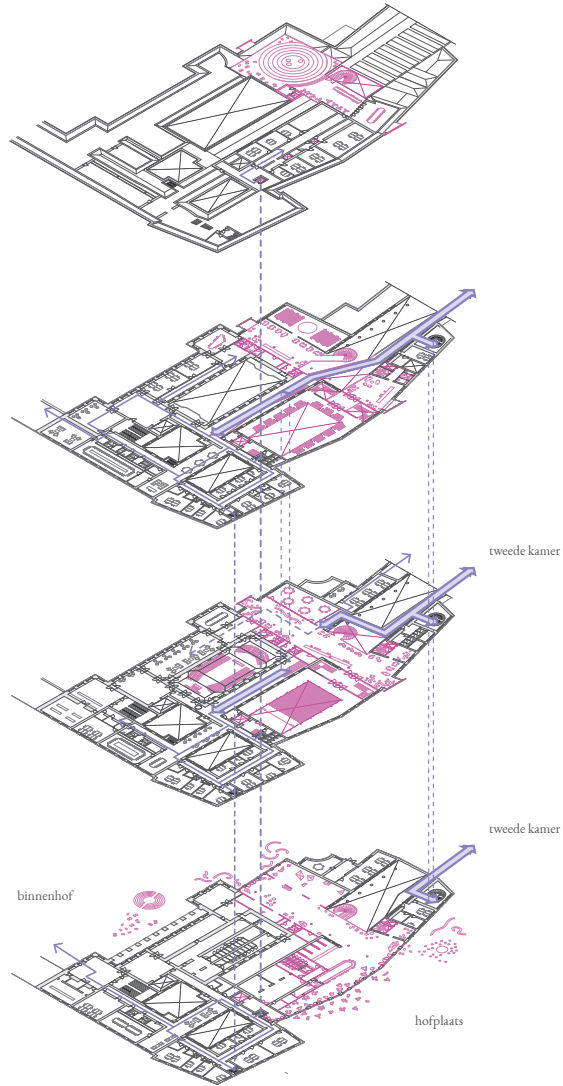

*tribune; voor discussies of waar groepen kunnen samenkomen
tribune/verhoging met uitzicht over het binnenhof
toegankelijk via de centrale trap of met de lift
derde verdieping - 112 m²*

*representatieve zalen; semi publiek toegankelijk
 te betrekken bij het programma als ontvangst, presentatie, toespraak en debat ruimte
 verder in gebruik door de tweede kamer bijvoorbeeld tijdens de formatie
 bereikbaar via de foyer op de eerste verdieping, direct vanuit de
 tweede kamer met een eigen entree aan het binnenhof*

ONTWERP
ROUTING

routing politici; met de verbinding op de eerste- en tweede verdieping die de statenpassage en de planaire zaal verbind met de kantoren, het nieuwe stadhoudelijk kwartier en doorloopt naar de raad van state

VVD		
D66		
PVV		
CDA		
SP		
PvdA		
GroenLinks		
FvD		
PvdD		
CU		
Volt		
JA21		
SGP		
Denk		
50Plus		
BBB		
Bij1		

ONTWERP

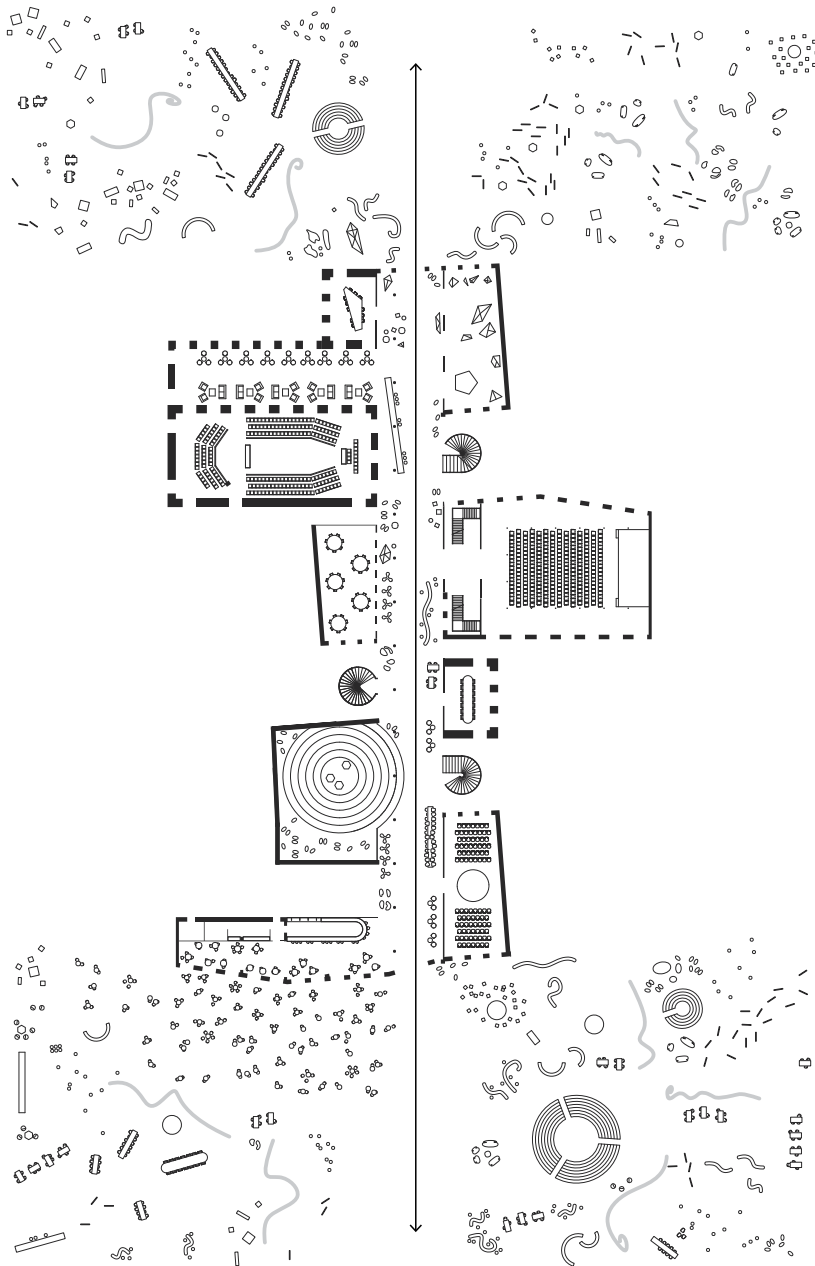
MATERIALIZATIE

Veel interieuren op het Binnenhof hebben een rijke uitstraling in de veelal monumentale ruimtes.

Pi de Bruijn ontwierp de nieuwbouw in 1992 vol met verwijzingen naar Nederland en het Nederlandse landschap (zie eerdere analyse; stoelen in de vorm van tulpen en lampen als wolken).

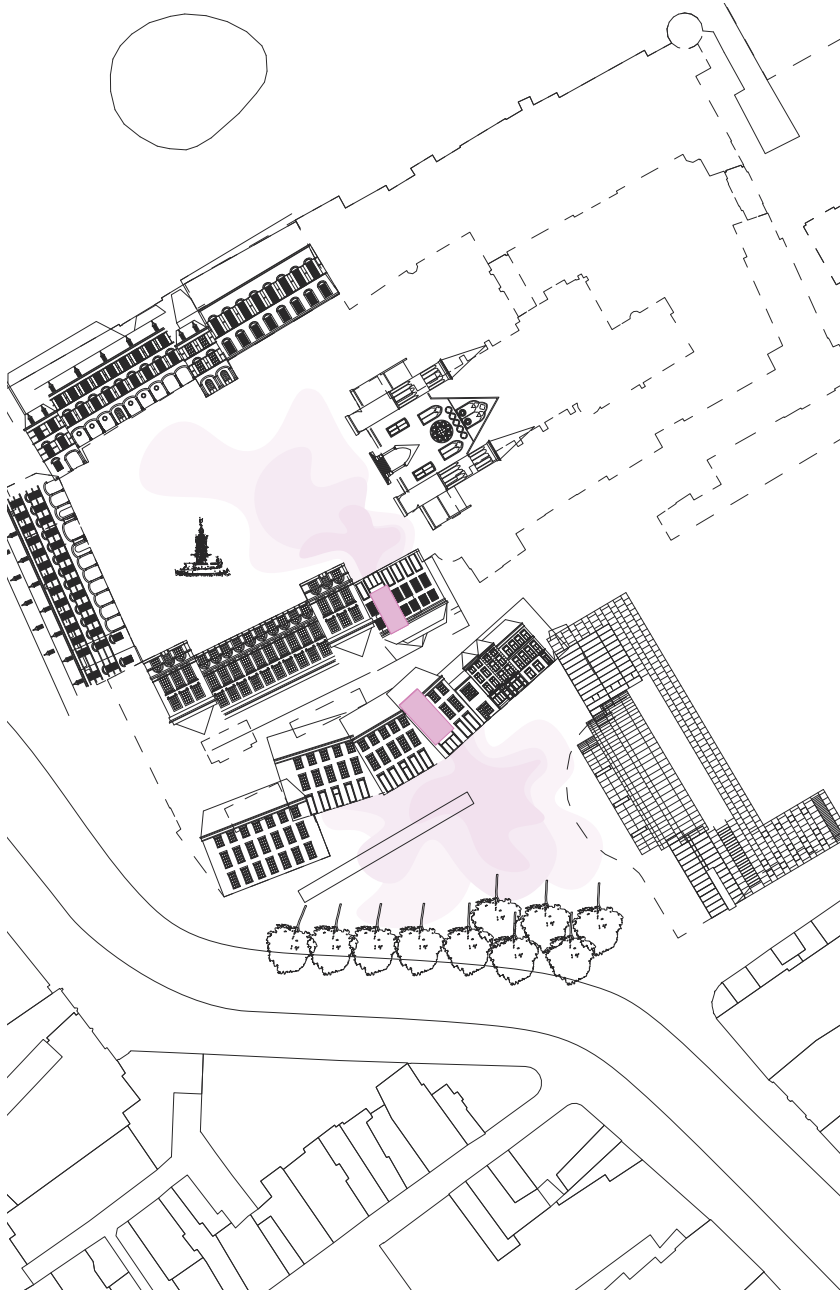
Mijn ontwerp is neutraal in de grote flexibele ruimtes, een blanco canvas protesten en manifestaties. De verschillende ruimtes voor communicatie hebben een eigen kleur tint die niet refereert naar een politieke partij of stroming maar de activiteit ondersteund. Zo is oranje goed als stimulatie tijdens workshops en bevordert licht blauw de communicatie

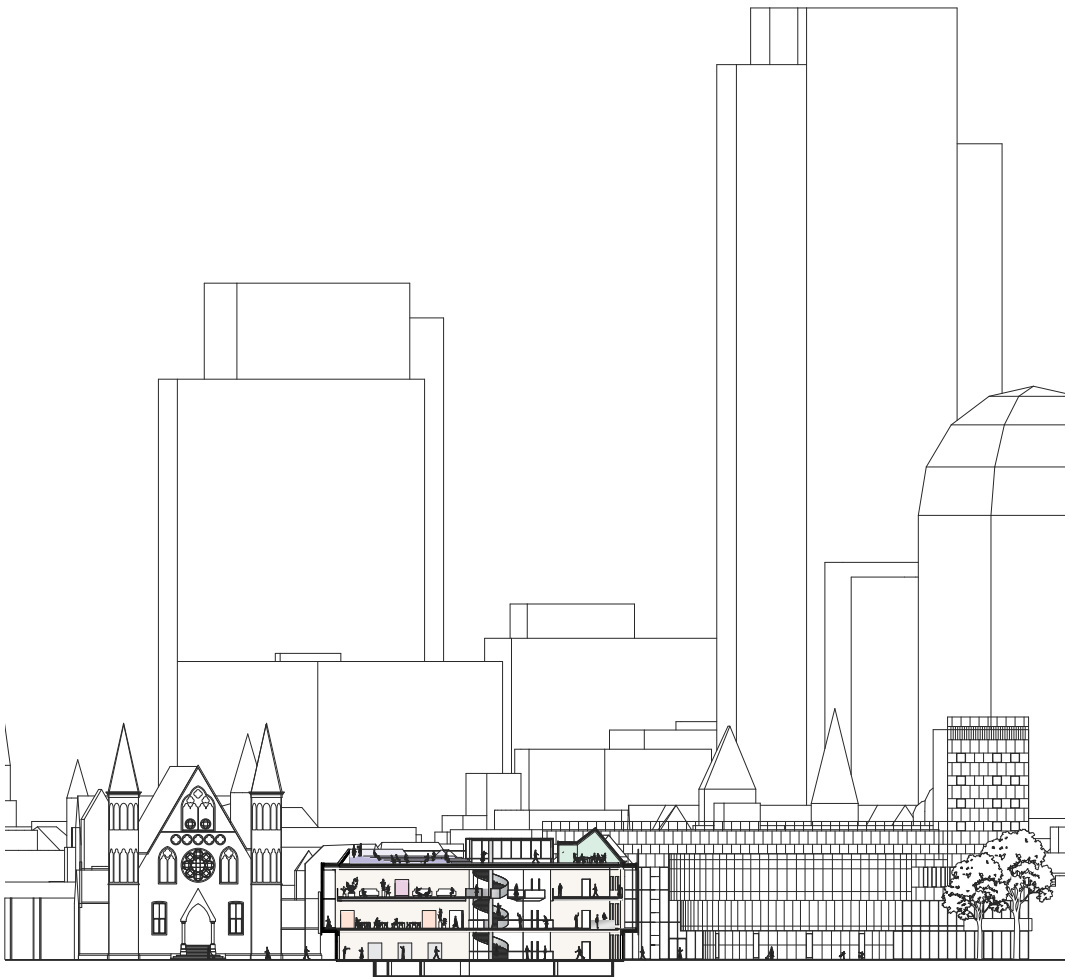

principe georganiseerd programma, toegankelijk via de passage/flexibele zone in het midden

ONTWERP
PRINCIPE

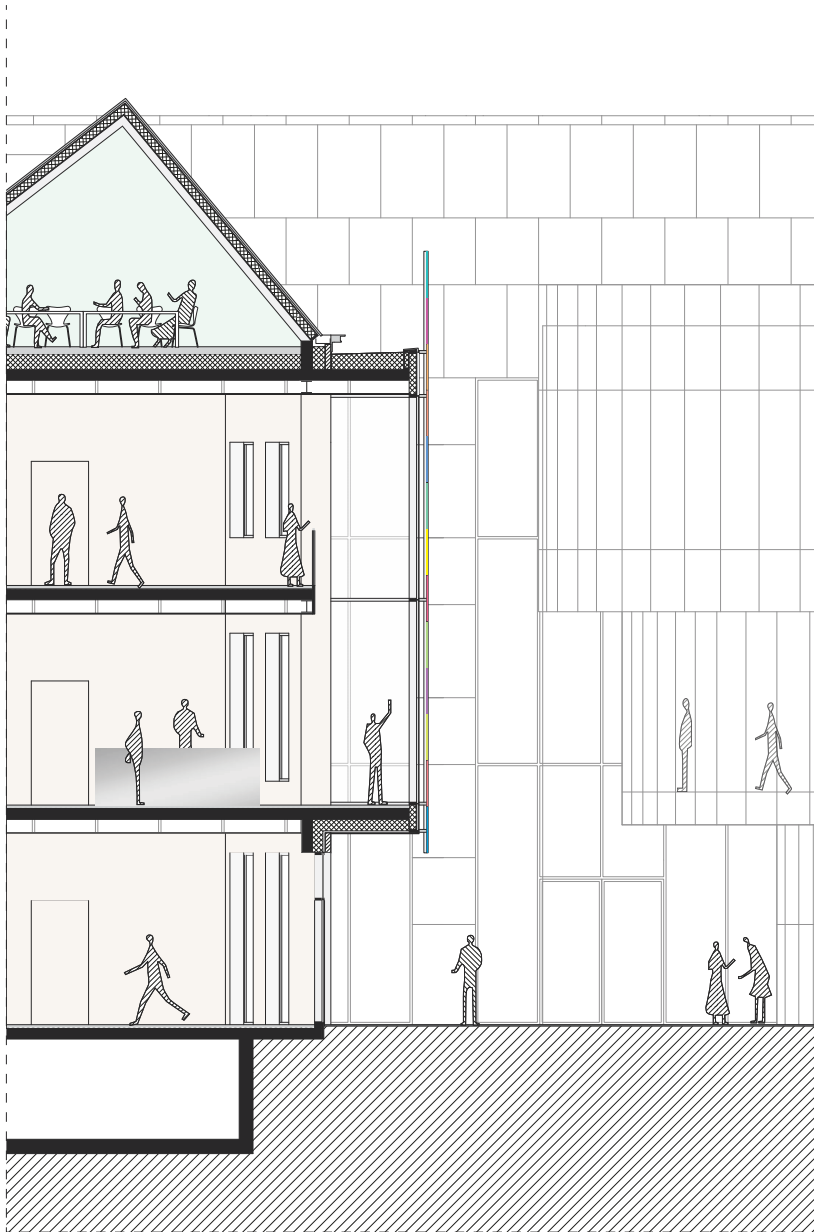

deze zone loopt als een gradient door naar buiten de stad in

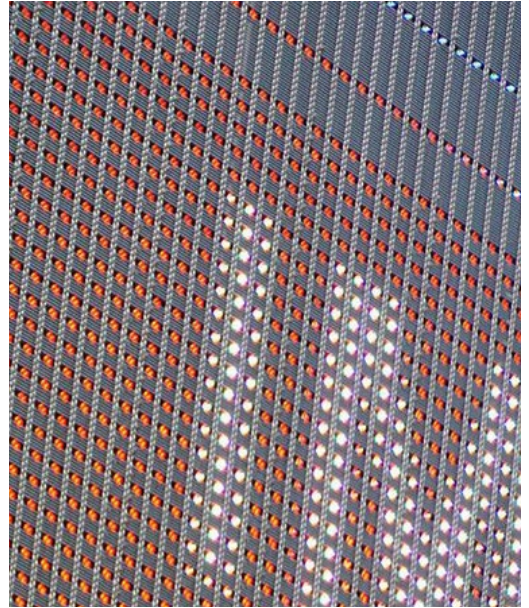

doorsnede over het gehele binnenhof met in de verte de hoogbouw van den haag rondom het centraal station

FRAGMENT

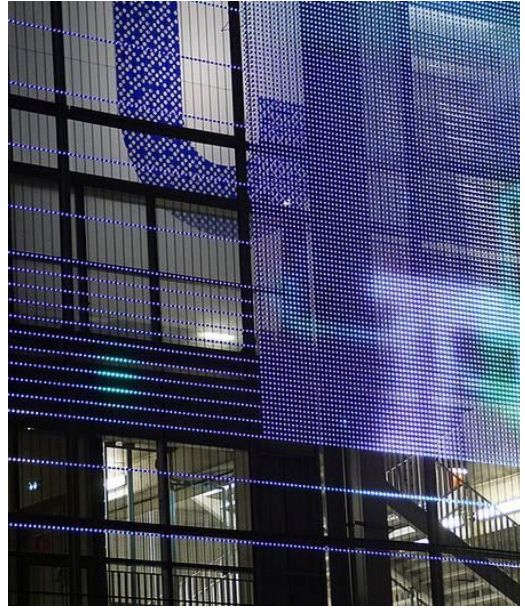

*de multimedia gevel met scherm tegenover de plenaire zaal van de tweede kamer
het trekt de aandacht bij de politici in de wandelgangen het publiek op straat
deels transparant waardoor je ook binnen kan kijken*

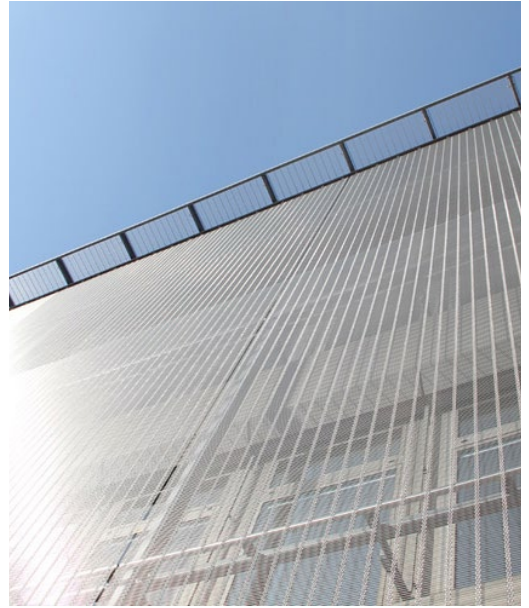

ONTWERP

TRANSPARANTE MEDIA GEVEL

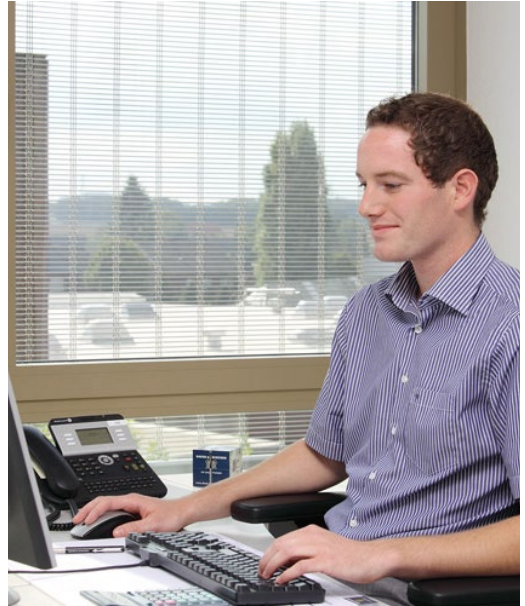

een mesh systeem waar led verlichting in zit verwerkt dat deels of geheel aangezet kan worden

ONTWERP

TRANSPARANTE MEDIA GEVEL

*referentie; transformatie kantoorgebouw (oegle, duitsland)
mesh type; dogla-trio 1030*

ONTWERP

GEVEL - HOFPLAATS

ONTWERP

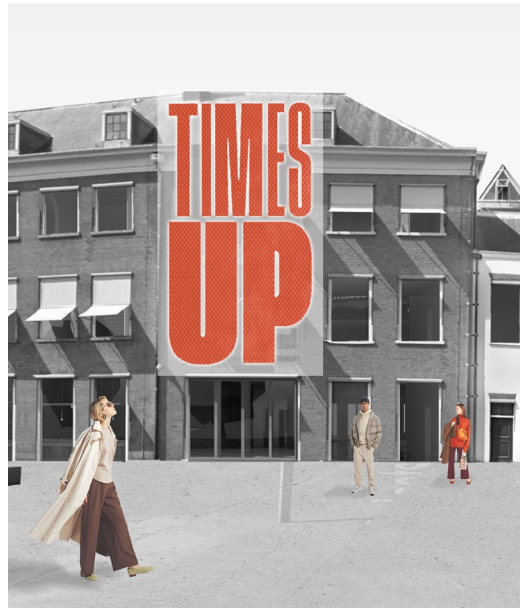
GEVEL - BINNENHOF

ONTWERP

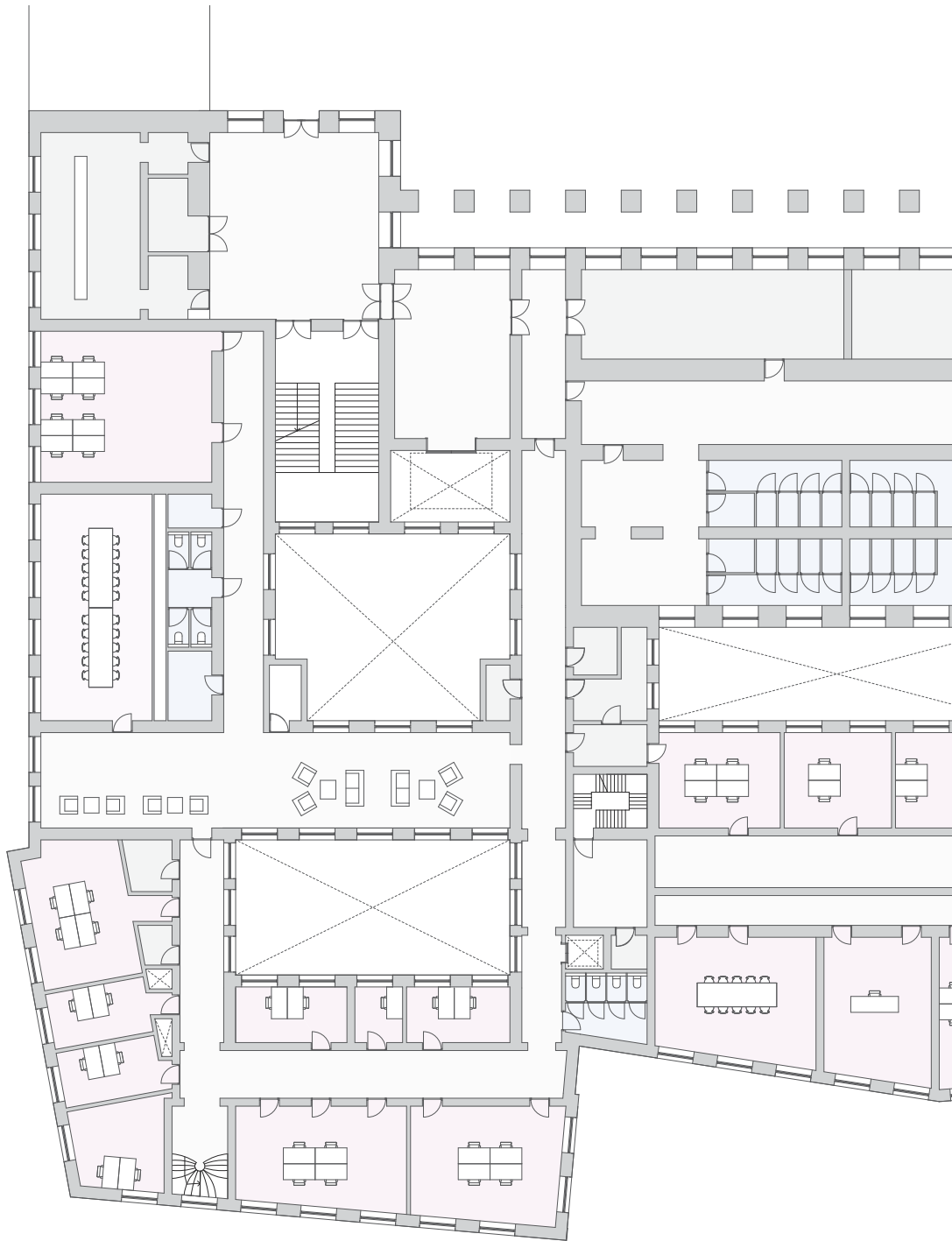
EEN NIEUW ICOON OP HET BINNENHOF

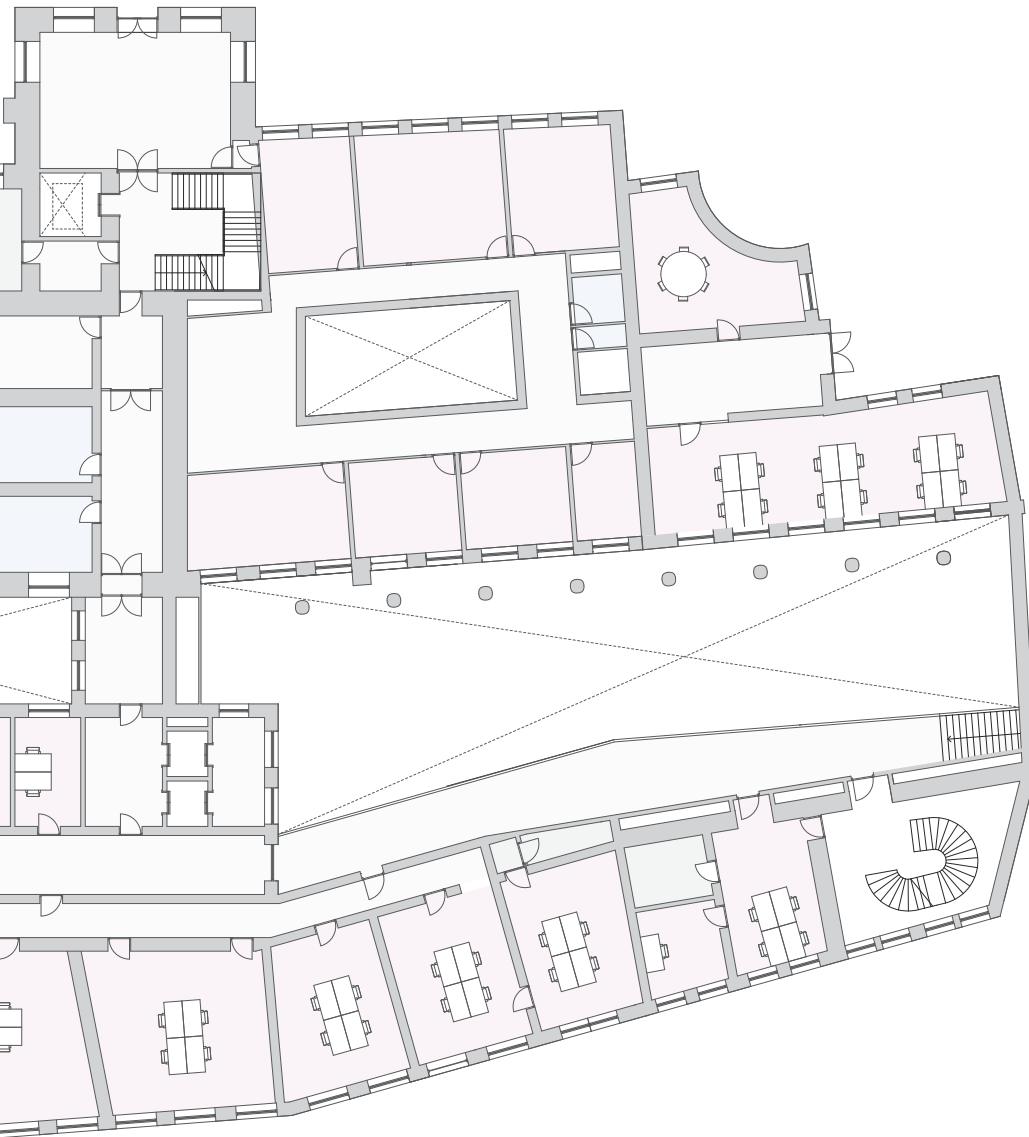
naast het torentje, de ridderzaal en de plenaire zaal krijgt het publiek een eigen icoon op binnenhof waar ze een statement mee kunnen maken richting de politici een perfecte achtergrond voor het nieuws en in het zicht van iedereen die voorbij loopt

TEKENINGEN

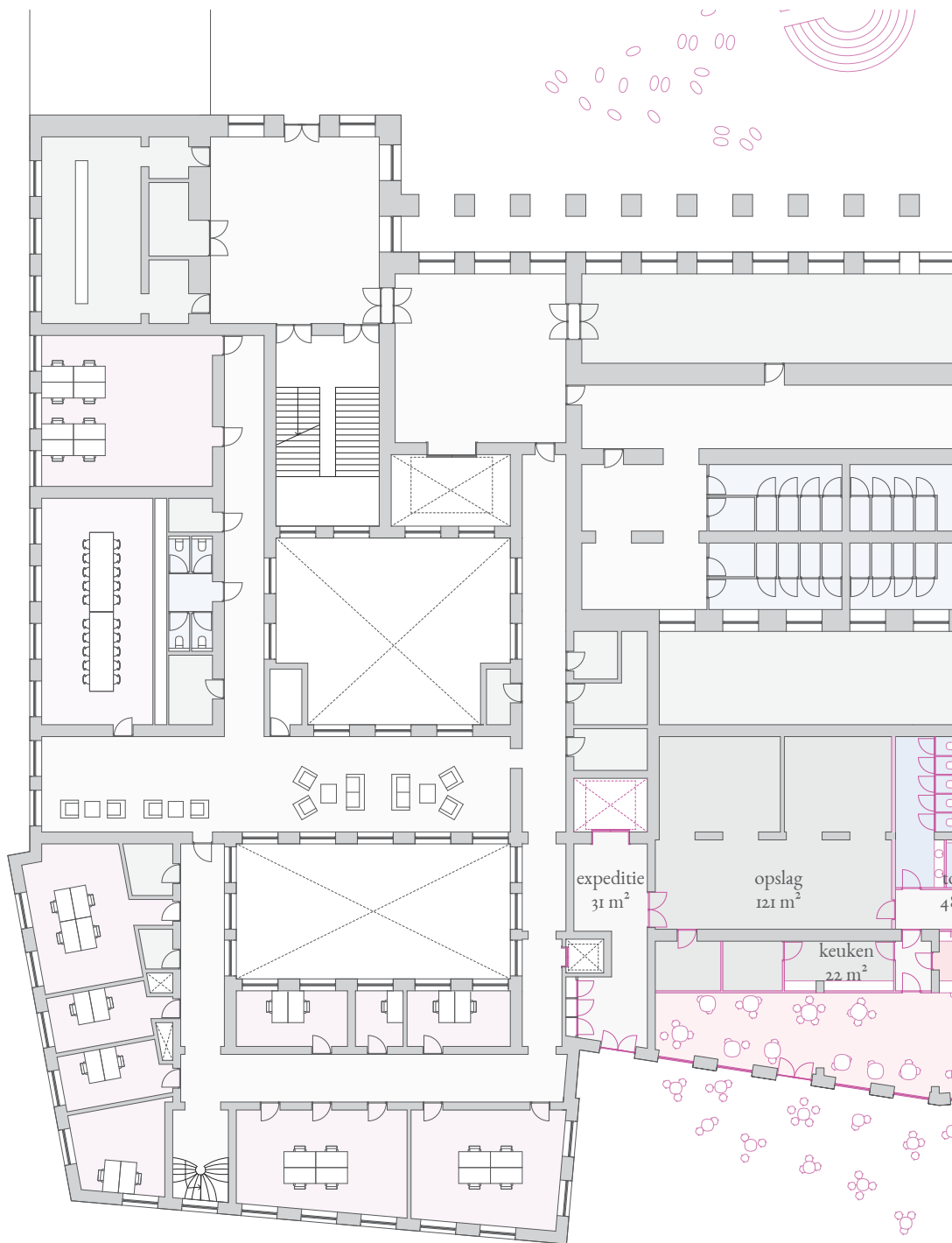
plattegronden

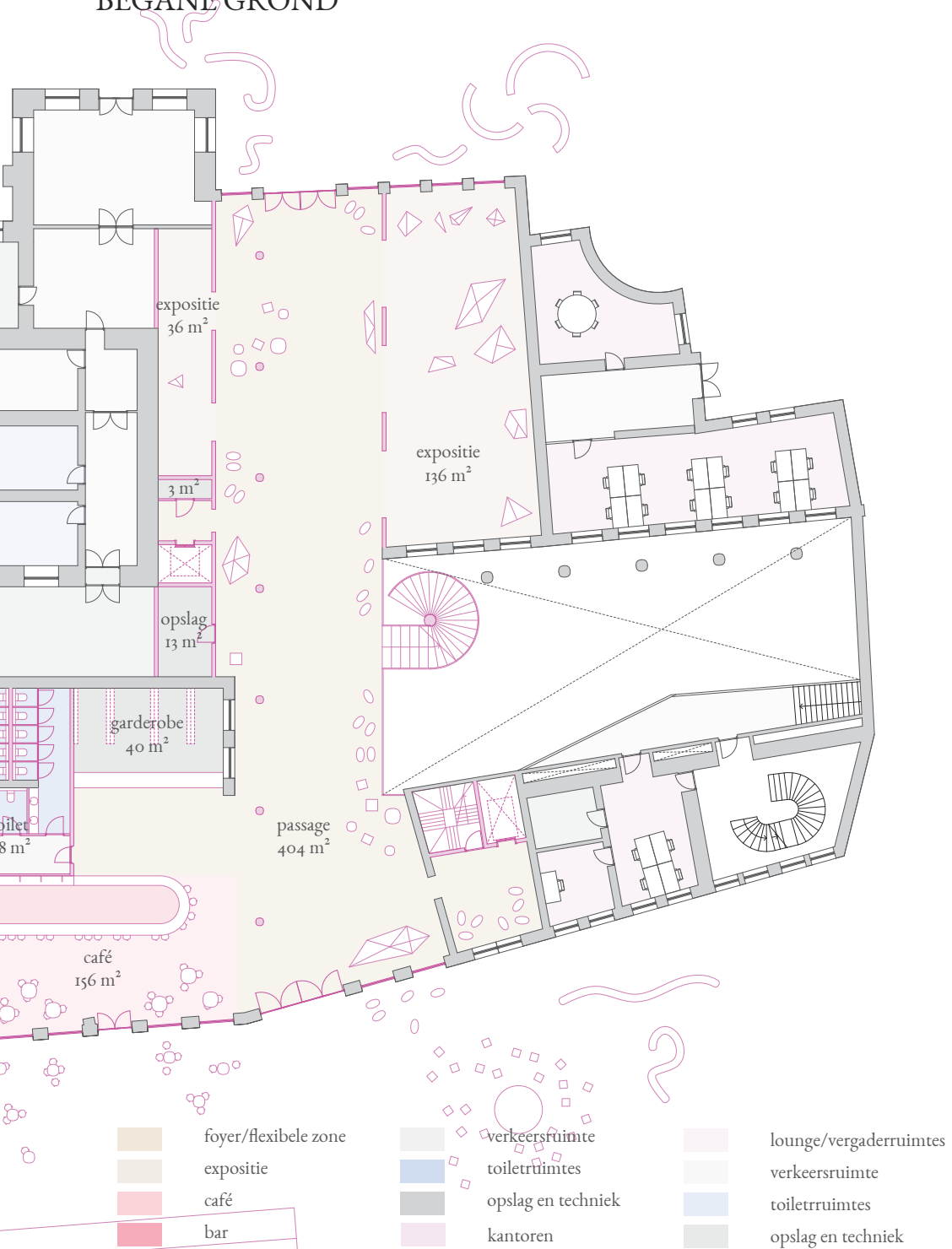
BEGANE GROND - BESTAAND

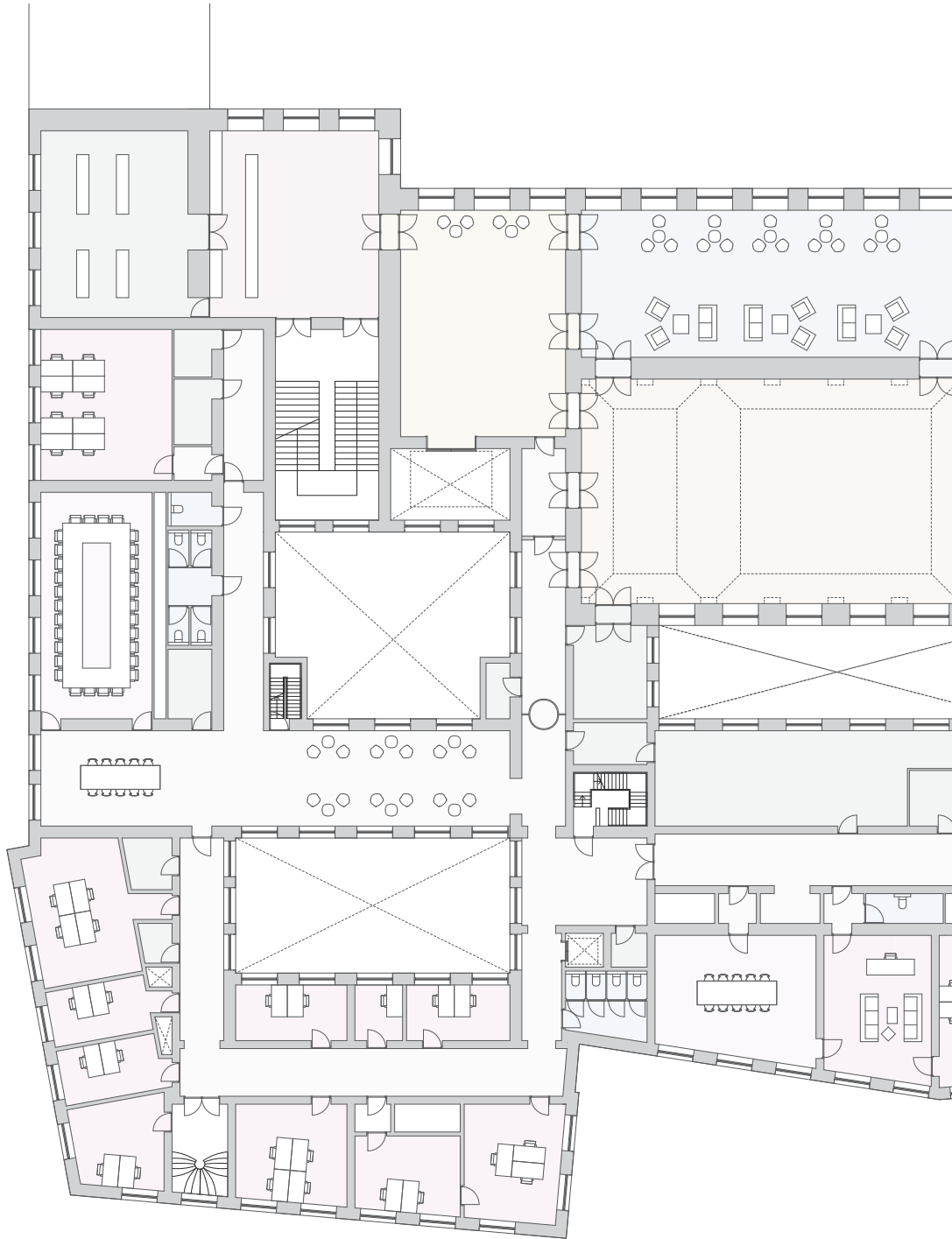

	kantoren		verkeersruimte
	lounge/vergaderruimtes		toiletruimtes
			opslag en techniek

BEGANE GROND

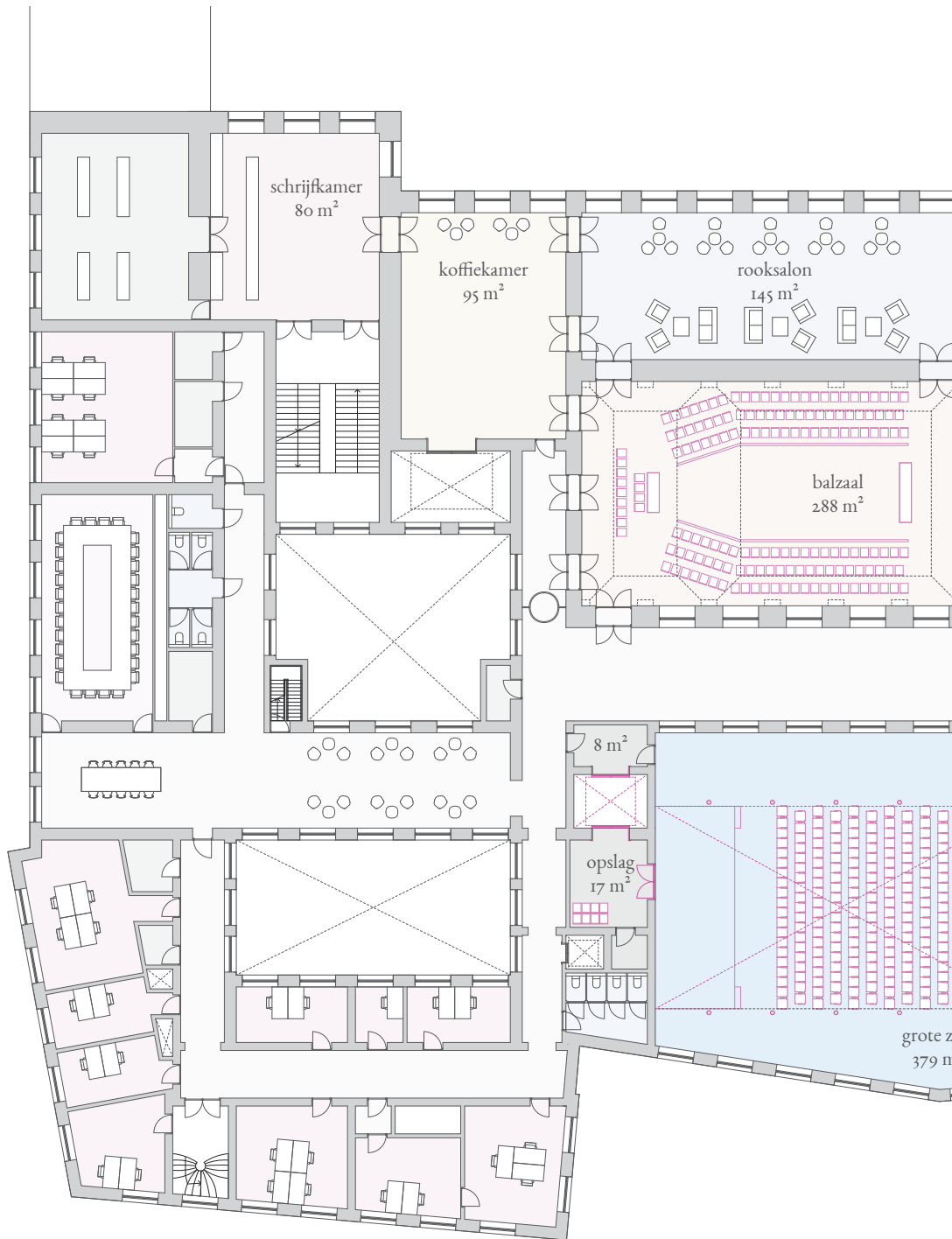

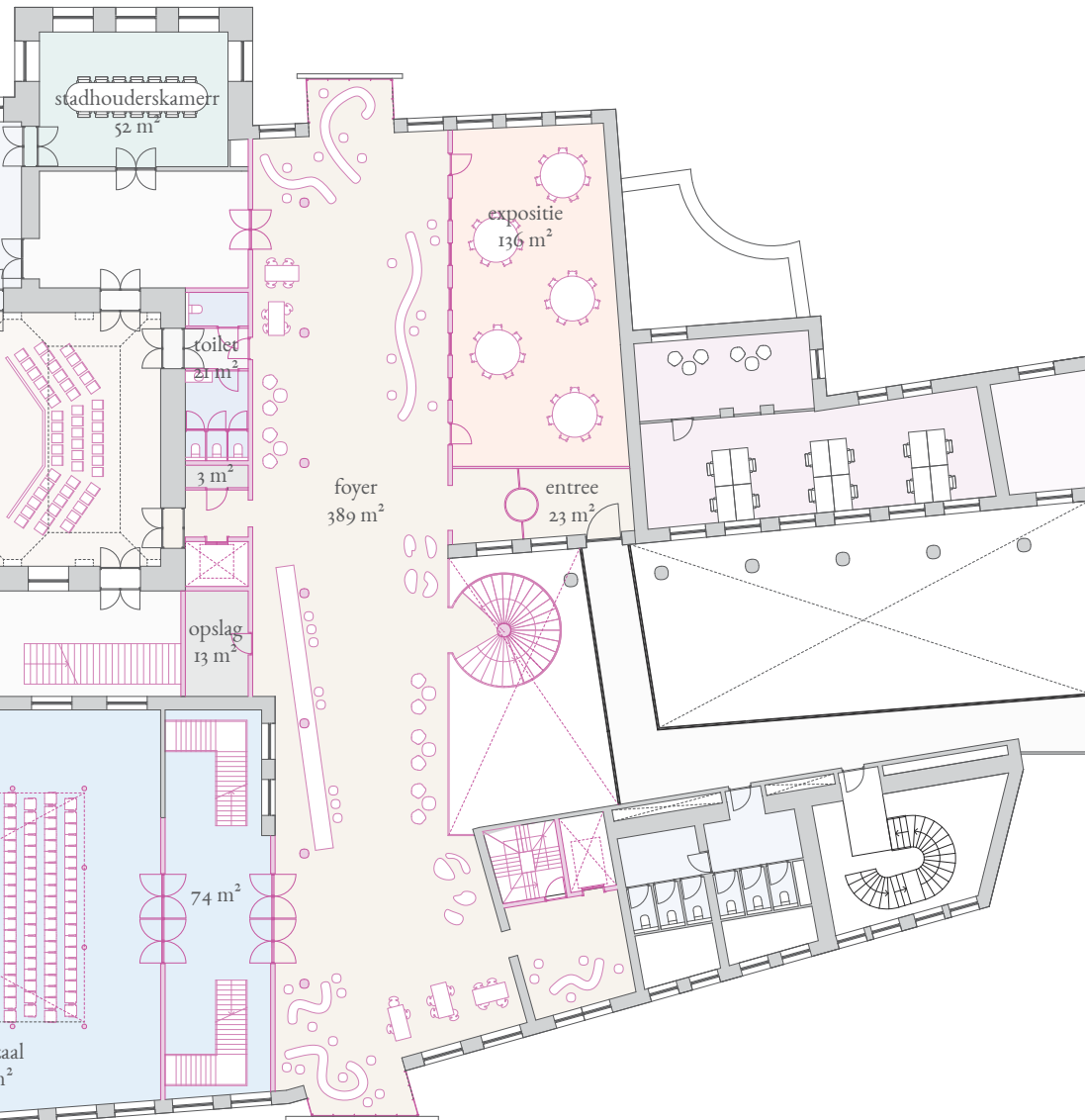
EERSTE VERDIEPING - BESTAAND

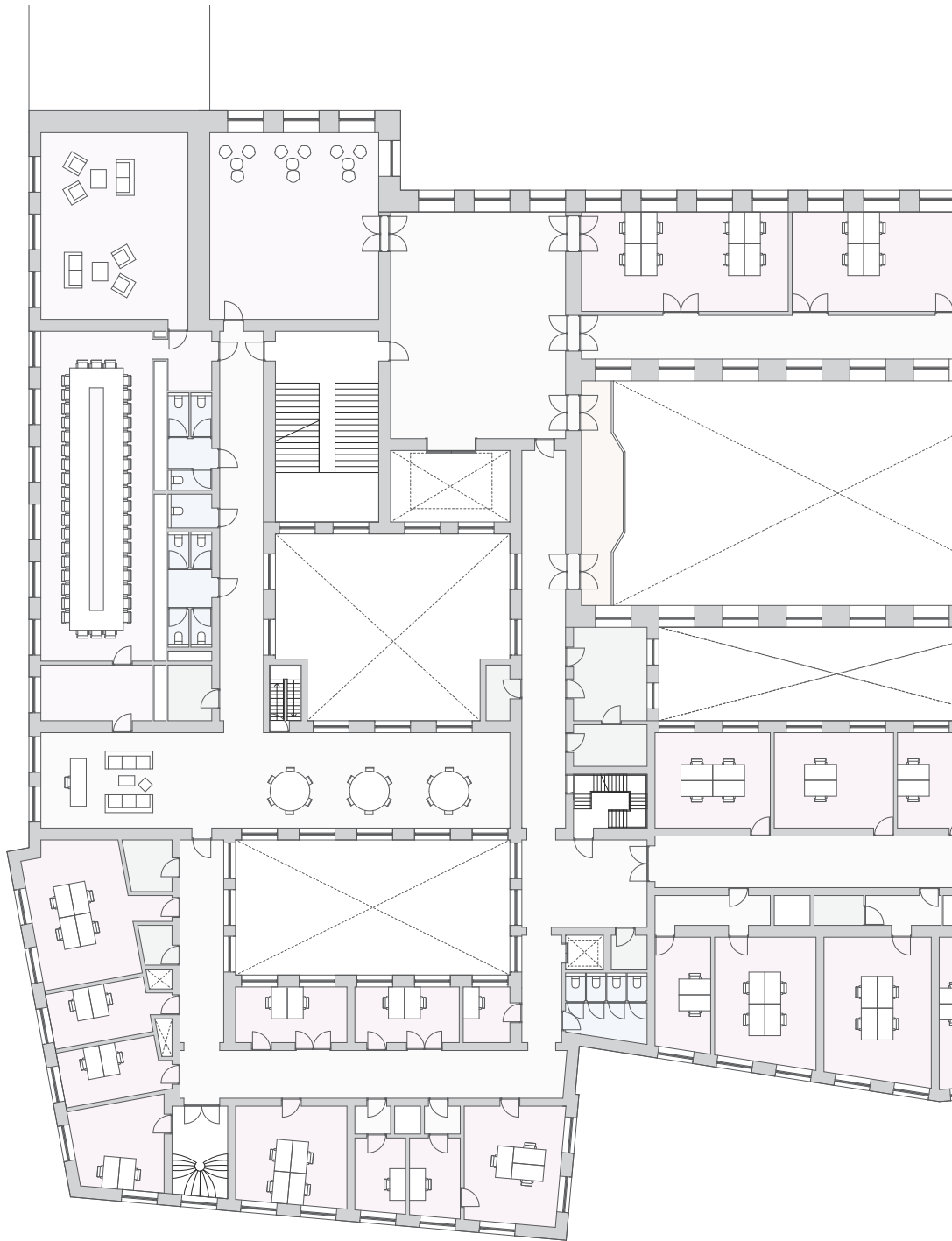
	kantoren		toilettruimtes		koffiekamer
	lounge/vergaderruimtes		opslag en techniek		rooksalon
	verkeersruimte		schrijfkamer		stadhouderskamer
					balzaal

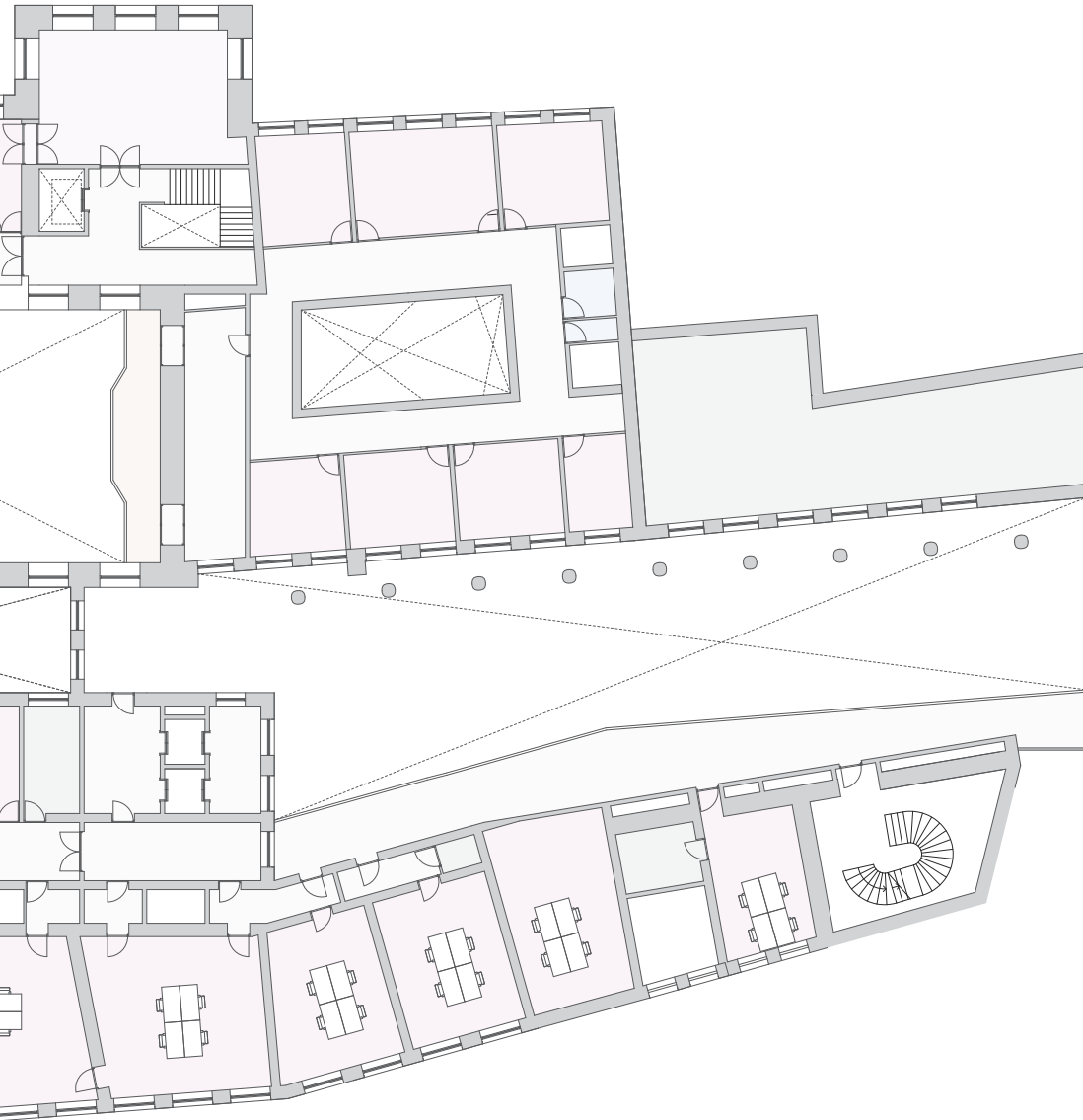
EERSTE VERDIEPING

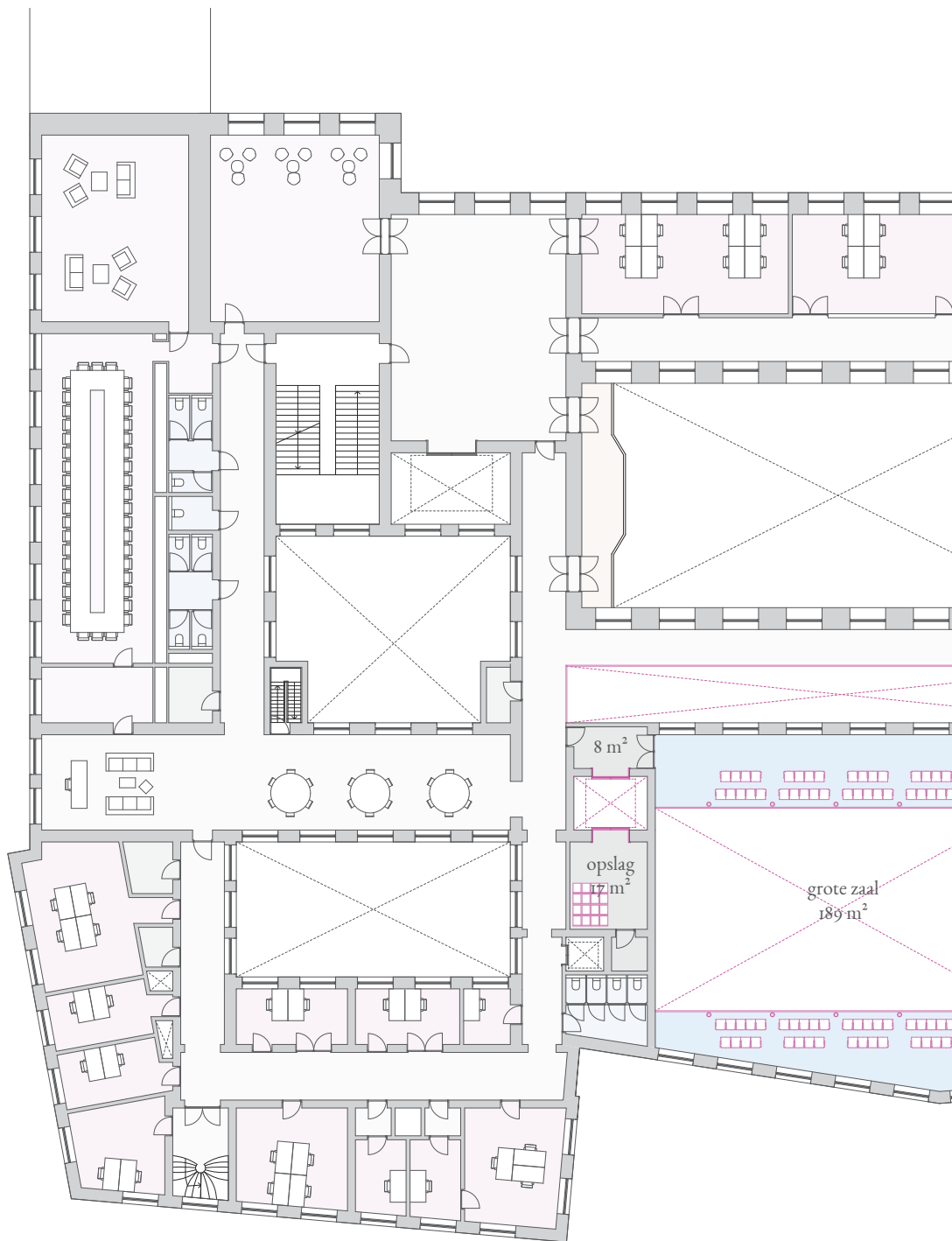
	foyer/flexibele zone		opslag en techniek		opslag en techniek
	grote zaal		kantoren		schrijfkamer
	workshop ruim		lounge/vergaderruimtes		koffiekamer
	verkeersruimte		verkeersruimte		rooksalon
	toilettruimtes		toilettruimtes		stadhouderskamer
					balzaal

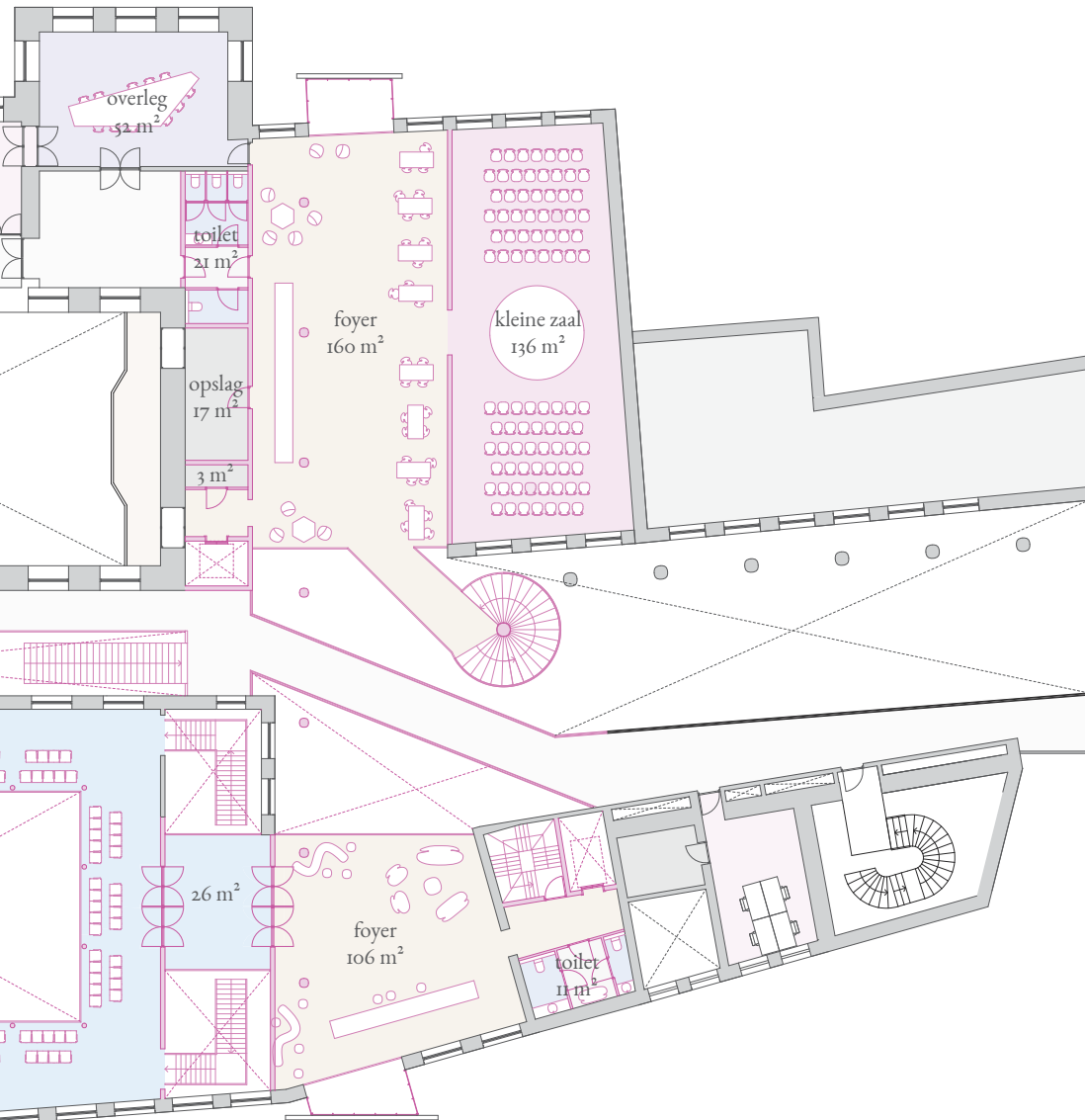
TWEEDE VERDIEPING - BESTAAND

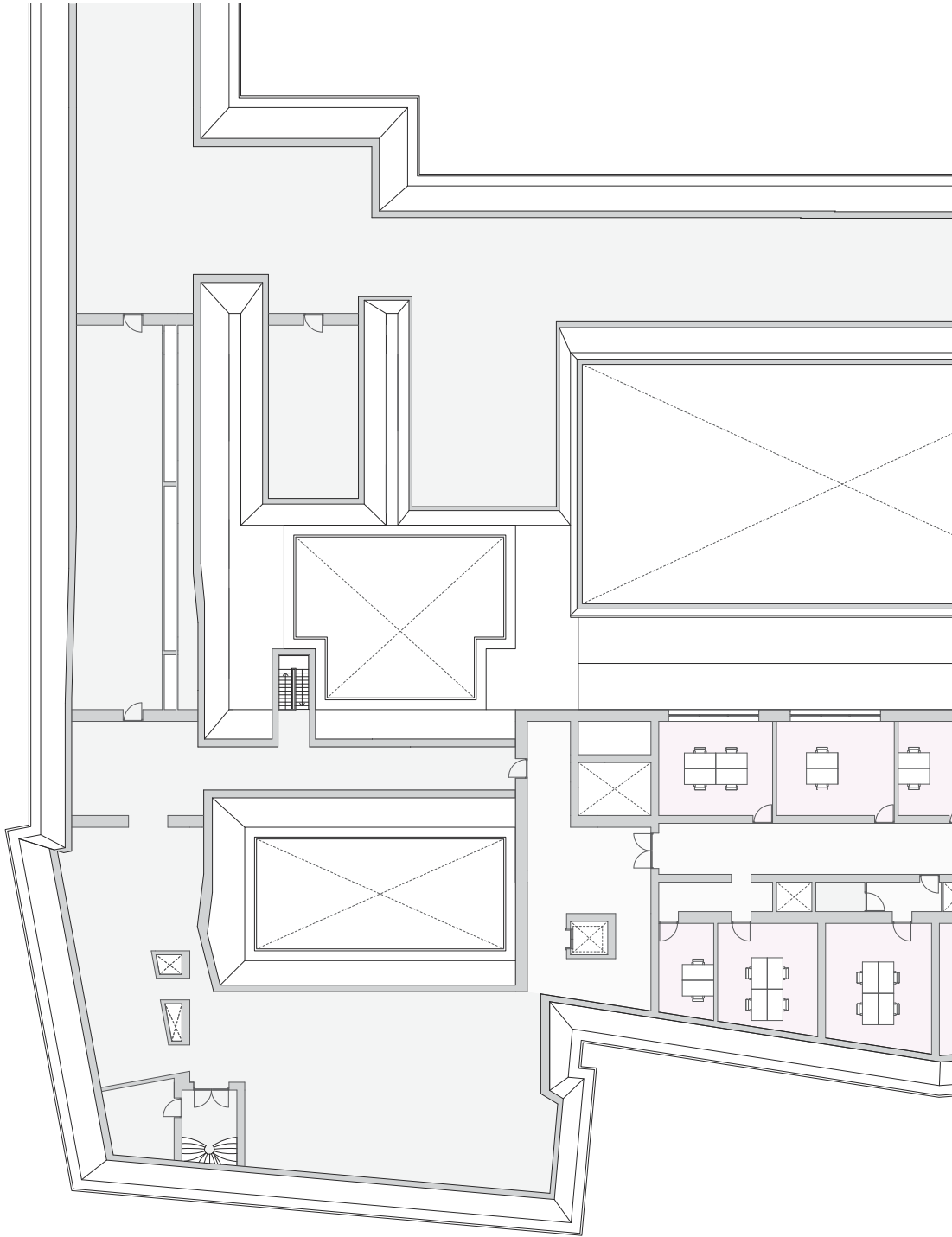
	kantoren		toilettruimtes
	lounge/vergaderruimtes		opslag en techniek
	verkeersruimte		balzaal

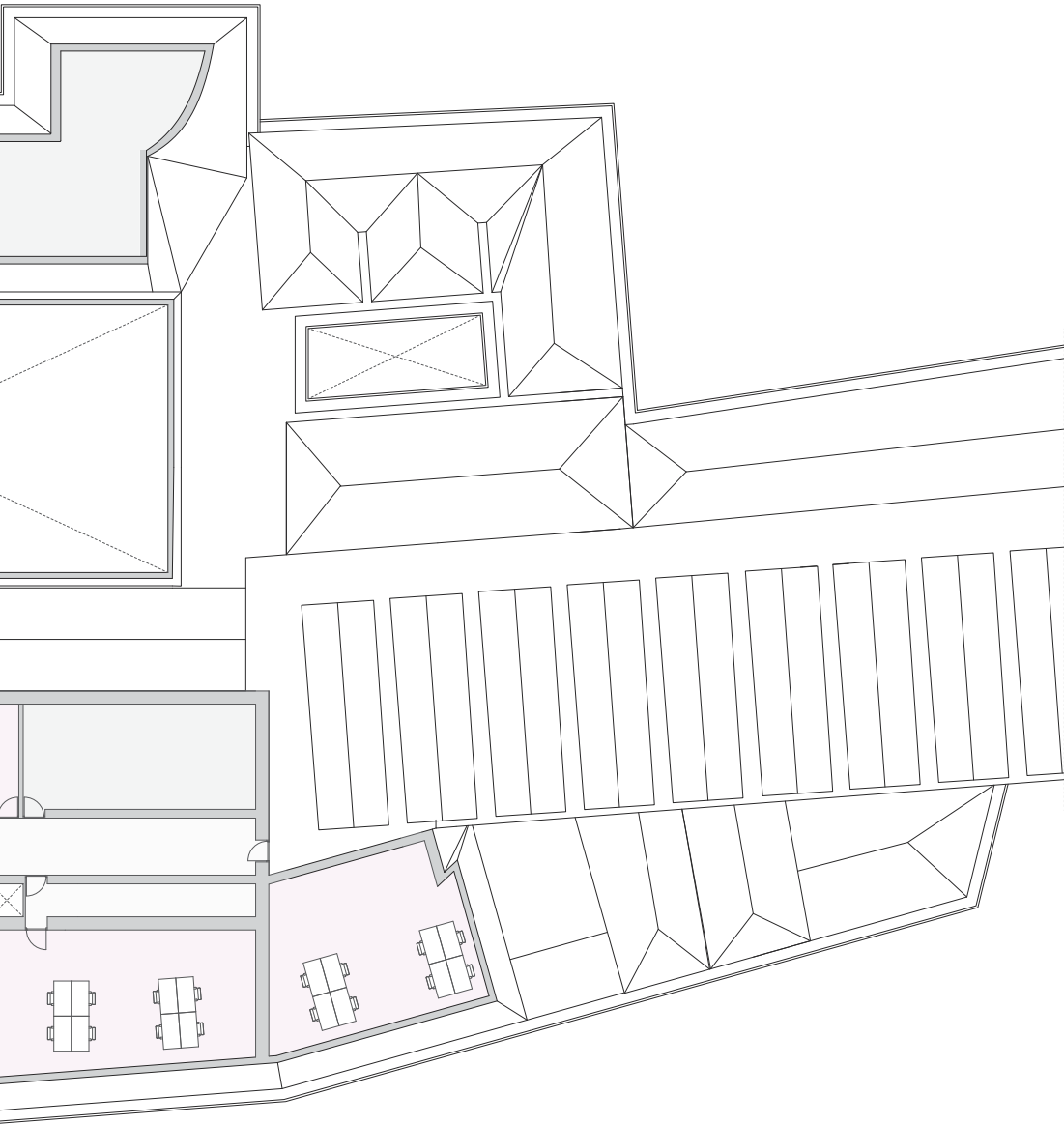
TWEEDE VERDIEPING

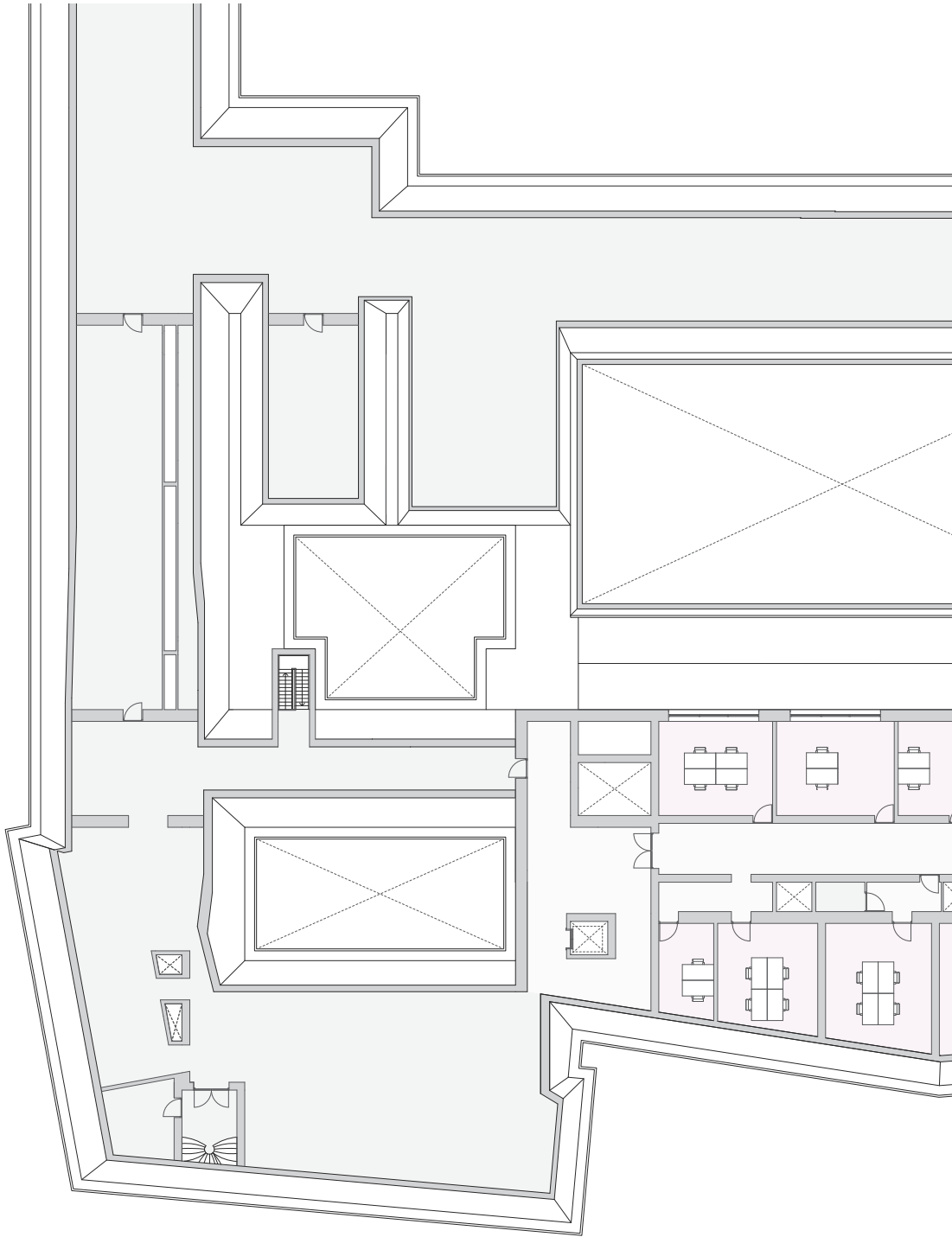
	foyer/flexibele zone		verkeersruimte		lounge/vergaderuimtes
	grote zaal		toiletruimtes		verkeersruimte
	kleine zaal		opslag en techniek		toiletruimtes
	vergaderuimte		kantoren		opslag en techniek
					balzaal

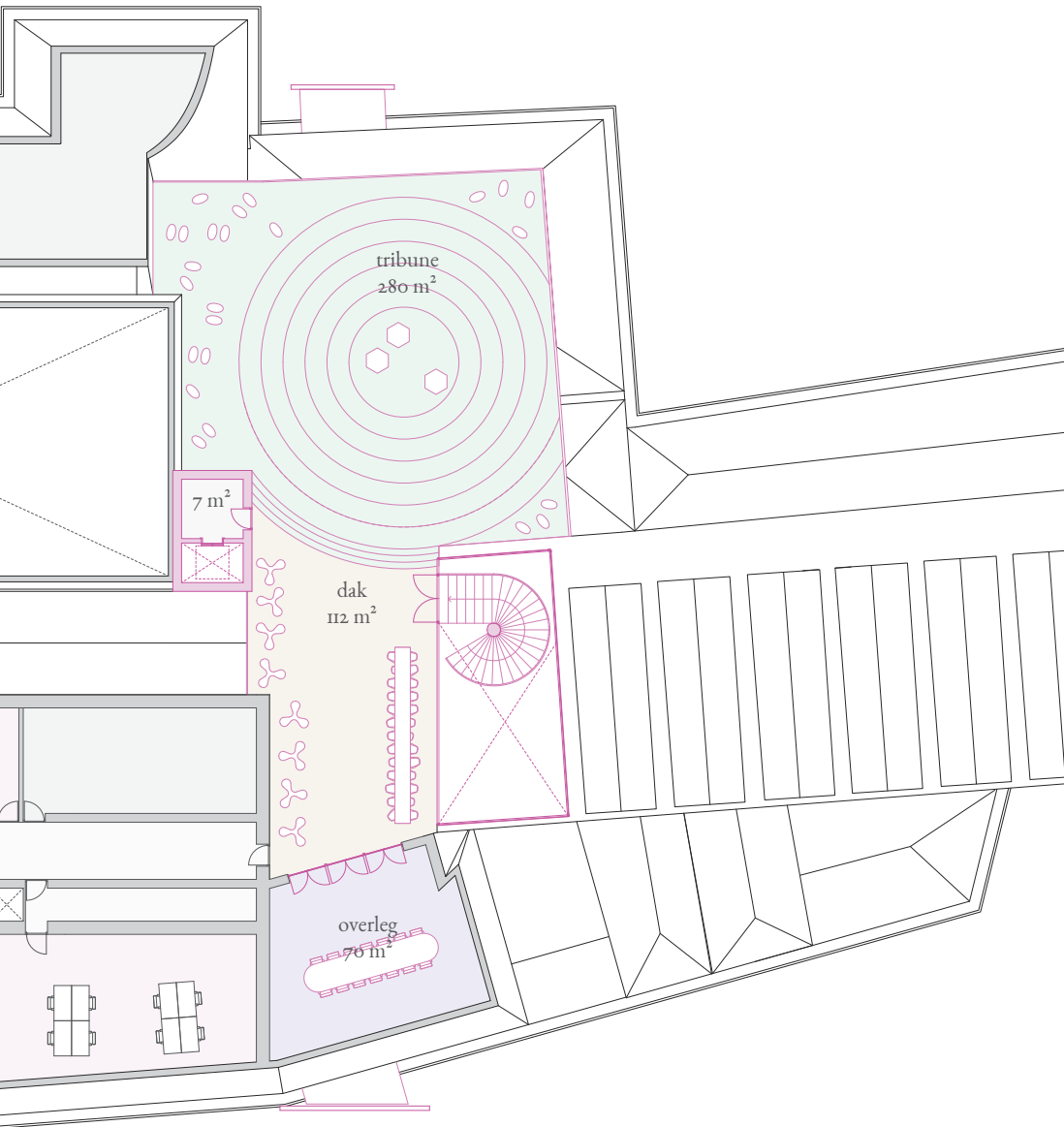
DERDE VERDIEPING - BESTAAND

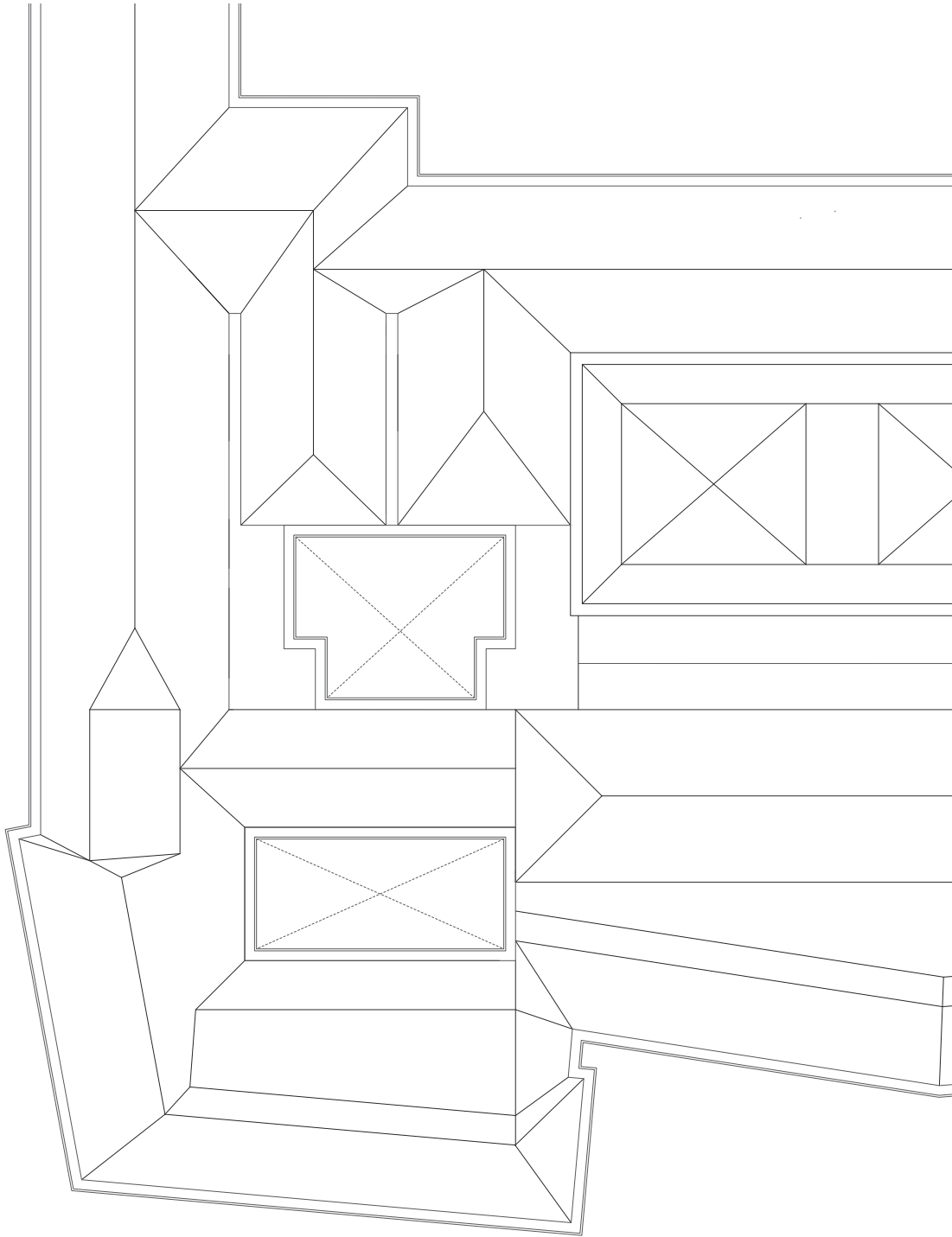
- kantoren
- verkeersruimte
- opslag en techniek

DERDE VERDIEPING

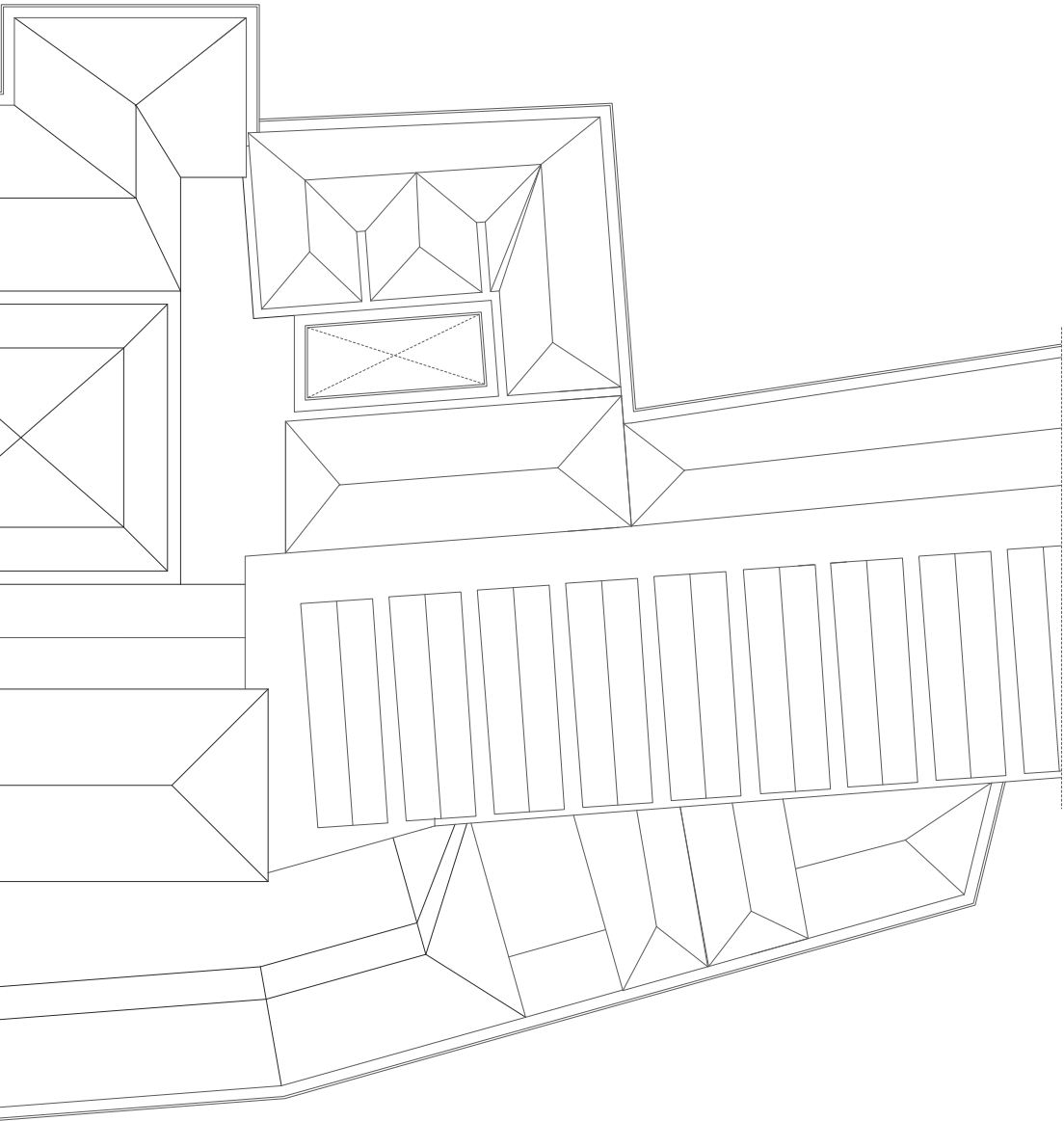

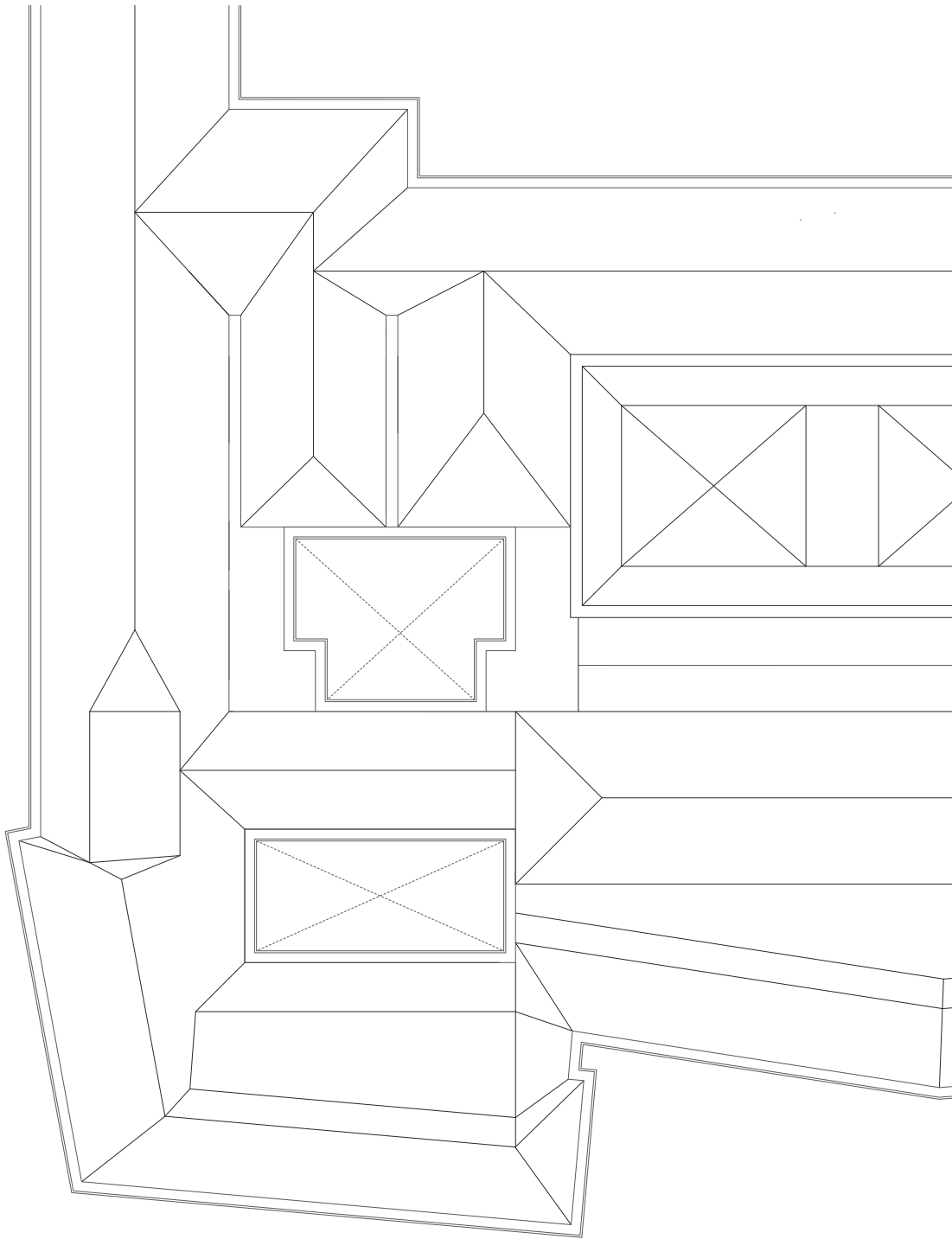
	flexibele zone		discussie circel		kantoren
	vergaderruimte		verkeersruimte		verkeersruimte
					opslag en techniek

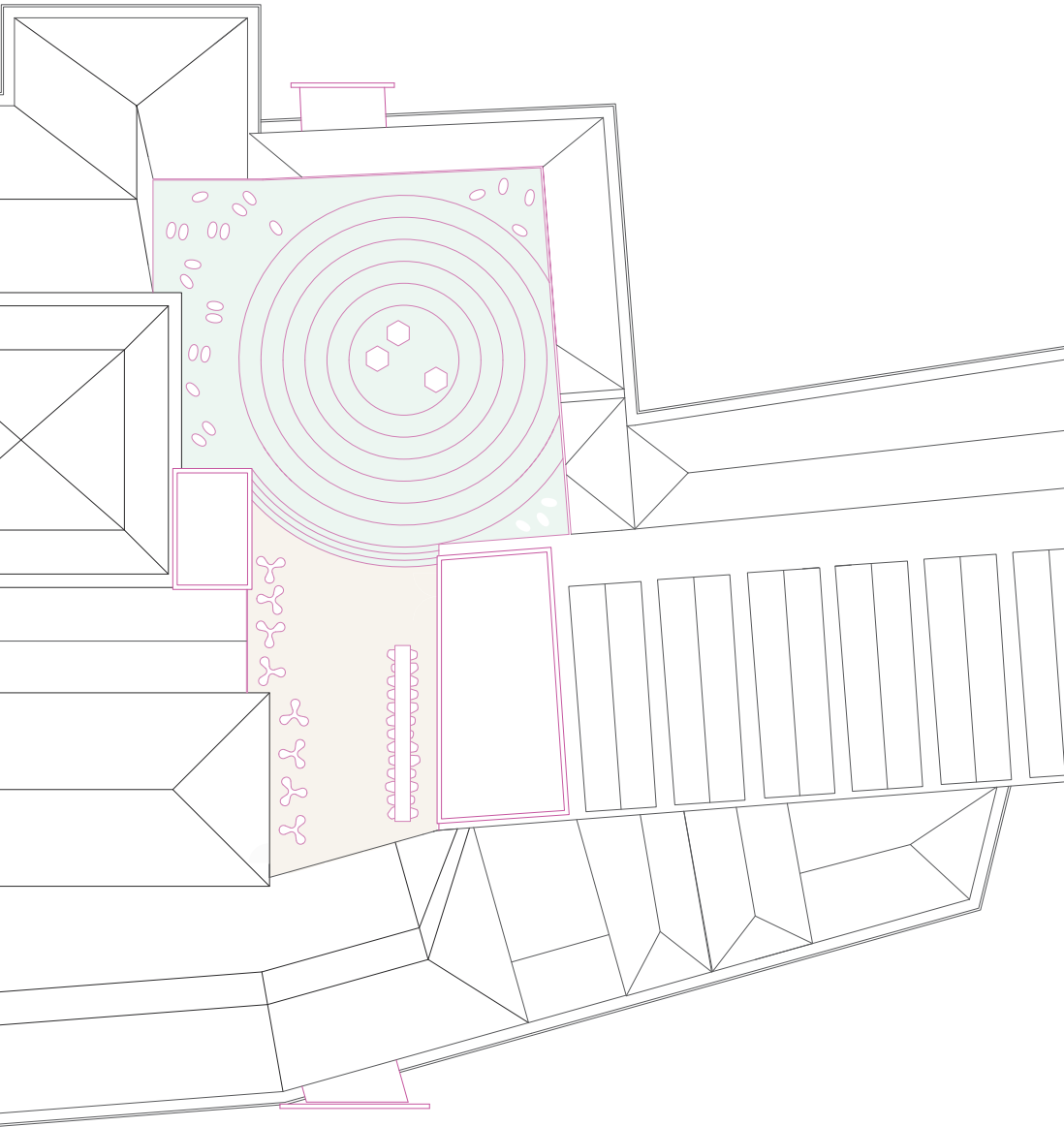
TEKENINGEN

DAK - BESTAAND

DAK - BESTAAND

- flexibele zone
- discussie circl

TOT SLOT

positionering, reflectie, bronvermelding en dankwoord

POSITIONERING

Mijn tijd op de academie is een zoektocht geweest naar een eigen manier van ontwerpen, als een rode draad door alle studio's en projecten. Een heen- en weer geslingerd tussen ambitieuze ontwerpen op de academie en meer realistische bouwplannen bij MVRDV. Toch overlappen deze werelden meer dan je in eerste instantie denkt.

Met op de academie een fascinatie voor de utopie en dystopie, een 'wat als' scenario. Waar het naast ontwerp voor mij ook draaide om de achterliggende gedachte en het verhaal dat je wilt vertellen. Een terugkerend thema in dit afstudeerproject. De drang om mijn observaties kenbaar te maken en met de wereld te delen in een ontwerp.

Bij MVRDV zijn we ook continue bezig met het vertellen van verhalen in onze ontwerpen. Waar we vooruit kijken en continu de vraag stellen 'what's next?'.

Ik kan mij niet herinneren wanneer ik koos om architect te worden. Vanaf het moment dat ik vroeger met lego speelde of huizen bouwde in The Sims is dit mijn manier om mijn creativiteit kwijt te kunnen.

Voor mij is een goede architect een architect die de gebouwen kan ontwerpen voor de gebruiker. Niet daadwerkelijk de wens vertalen maar vooruit kijken in de toekomst, wat als dit beter zou kunnen? Hoe wonen we in de toekomst? Wat is een duurzame wereld? Duurzaamheid vind ik niet het zo 'groen' mogelijk ontwerpen maar een 'goed' plan. Een ontwerp dat jaren mee kan gaan, flexibel is en eventueel kan veranderen van functie.

Deze visie op de architectuur heb ik meegenomen in mijn ontwerpproces voor dit project. Waarbij de focus lag op het goed inpassen van mijn plan met respect voor het bestaande en een blik op de toekomst met een alternatieve functie op het Binnenhof. Een podium voor mijn generatie waar iedereen welkom is om zijn of haar eigen visie te delen met de wereld.

Mijn afstudeeropgave begon met een observatie en de wens om hier iets tegen te doen.

De eerste collage was een veelal aan bubbels met verschillende mensen die in een eigen wereld van elkaar weg zweefde. Maar hoe verbeeld je dit in de architectuur?

Mensen met elkaar laten praten is al concreter. In gesprek, discussie en debat. *Communicatie*. Ruimtes of een gebouw waar je met elkaar kunt communiceren. Een debatcentrum? Wijkcentrum?

De politiek is het startpunt van de polarisatie in de samenleving. De *bubbelmachine*? Politiek Den Haag als epicentrum met protesten op het Malieveld en beleidsmakers op het Binnenhof. Toch wil je de politici en het publiek eerder met elkaar laten spreken voor het escaleert in stakingen en demonstraties. Zo ontstond de afstudeeropgave voor een aanvullende functie op het Binnenhof.

Een complexe opgave die ik aan het begin van dit proces niet goed kon duiden. De eerste fase heb ik vooral gebruikt voor verschillende analyses. Zoals het ontstaan en de werking van het Binnenhof en ons politieke systeem. Dit was best lastig omdat de stukken en tekeningen zijn zwartgelakt en foto's maken verboden is. Door een rondleiding van Aukje van Roessel, journalist bij de Groene Amsterdammer, heb ik een inkijkje kunnen krijgen in de wereld van een politicus en journalist op het Binnenhof.

Tegelijkertijd ben ik gedoken in de wereld van de 'communicatie'. Wat betekend dit,

REFLECTIE

welke vormen van communicatie zijn er en hoe ontwerp je ruimtes die hier geschikt voor zijn? Dit resulteerde in een berg referenties en een overzichts matrix dat als basis dient voor het uiteindelijke programma van eisen. Gekoppeld aan de trends en ontwikkelingen op het Binnenhof.

Het werd al snel duidelijk dat het Binnenhof de *'place to be'* is als je het ergens niet mee eens bent en wat wil veranderen. Maar wat is de geschikte plek voor een fysieke manifestatie? Zet je een nieuw gebouw neer of past dit binnen de huidige structuur?

Mijn visie en ambitie voor het plan was nog niet voldoende geformuleerd door het twijfelen over de richting. In harmonie met het bestaande vs een middelvinger naar het systeem. Deze twijfel resulteerde in een ontwerp dat en tussenin stond waardoor het meer vragen opriep dan beantwoorde.

Door een keuze te maken en volledig te gaan voor het verhaal wat ik wil vertellen, een nieuwe visie die voortborduurde op het bestaande, gaf mij dit de houvast om opnieuw te beginnen en met een kritische blik naar het gehele ontwerp te kijken.

De passage met de centrale trap bleef staan, de rest is er in een andere vorm omheen gesitueerd met alleen de gevels die buiten de bestaande structuur trede. Het nieuwe programma manifesteert zich op het Binnenhof en trekt de aandacht van de voorbijgangers.

Deze gedachten heb ik vastgehouden

en bij het ontwerpen van het interieur en mezelf steeds de vraag gesteld of dit bijdraagt aan het doel, politici en publiek met elkaar in gesprek laten gaan.

Hierna ben ik wel blij met dit hobbelige proces omdat ik er veel van heb geleerd. Het van tevoren bedachte proces, opgedeeld in verschillende fases heb ik grotendeels gevold inclusief de vele uitstapjes de diepte in. En zijn de allereerste schetsen nog steeds relevant en herkenbaar in het eindontwerp. Al had ik van tevoren nooit bedacht dat het grotendeels een transformatie zou worden binnen de bestaande structuur.

Ondanks het rare jaar vol thuiswerken, lockdowns en eindeloze zoommeetings heb ik met veel plezier aan dit afstudeerproject gewerkt. Ik heb een antwoord kunnen formuleren op de oorspronkelijke vraag hoe je ruimtes kan ontwerpen die verschillende vormen van communicatie faciliteren. Het is een overtuigend plan dat op een logische manier in het bestaande past met een duidelijke vormgeving.

BRONVERMELDING

- 1 Manifesteren. (z.d.). Van Dale. Geraadpleegd op 11 januari 2020, van <https://www.vandale.nl>
- 2 Eric Van Tijn / Jochem Fluitsma. (1996, 3 februari). 15 Miljoen Mensen. Genius. <https://genius.com/Fluitsma-and-van-tijn-15-miljoen-mensen-lyrics>
- 3 Encyclo begrip communicatie. (z.d.). Geraadpleegd op 7 november 2019, van [Https://www.encyclo.nl/begrip/Communicatie](https://www.encyclo.nl/begrip/Communicatie)
- 4 van Roosmalen, M. (2015, maart). Objectvisie Binnenhof. Rijksvastgoedbedrijf.
- 5 X. (2016). Parliament. Xml.
- 6 Communicatie. (2021, 28 februari). In Wikipedia. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Communicatie>
- 7 Geschiedenis van het Lagerhuis debat. (2018, 30 juni). Het Debatbureau. <https://hetdebatbureau.nl/geschiedenis-van-het-lagerhuis-debat/>
- 8 OMA. (2017, juli). Renovatie Binnenhof - Tweede Kamer Der Staten-Generaal.
- 9 NOS. (2020, 5 januari). NOS Nieuws - Politiek. <https://nos.nl/nieuws/politiek>
- 10 Heiden, P. (2018). Interieurs van het Binnenhof (1ste ed.). Stokerkade Cultuurhistorische Uitgeverij.
- 11 Gebouwen op het Binnenhof. (z.d.). Parlement.com. Geraadpleegd op 14 februari 2021, van https://www.parlement.com/id/vh8lnhrrz1r3/gebouwen_op_het_binnenhof
- 12 De Winter, A. (2016, 14 november). Heb jij controle over je zoekresultaten? Zo ontvlucht je de filter bubble - Frankwatching. Geraadpleegd op 8 oktober 2019, van <https://www.frankwatching.com/archive/2016/01/06/heb-jij-controle-over-je-zoekresultaten-zo-ontvlucht-je-de-filter-bubble/>
- 13 Verzuiling. (z.d.). Geraadpleegd op 8 oktober 2019, van <https://www.parlement.com/id/vh8lnhrpfxub/verzuiling>
- 14 OMA. (2018, november). Renovatie Binnenhof - Tweede Kamer Der Staten-Generaal.
- 15 Berger, L. (2017, 8 maart). Het woord 'bubbel', doorgeprikt. Geraadpleegd op 8 oktober 2019, van <https://decorrespondent.nl/6340/het-woord-bubbel-doorgeprikt/2510064156820-55185a08>
- 16 Verzuiling. (z.d.). Geraadpleegd op 8 oktober 2019, van <https://www.parlement.com/id/vh8lnhrpfxub/verzuiling>
- 17 De Winter, A. (2016, 14 november). Heb jij controle over je zoekresultaten? Zo ontvlucht je de filter bubble - Frankwatching. Geraadpleegd op 8 oktober 2019, van <https://www.frankwatching.com/archive/2016/01/06/heb-jij-controle-over-je-zoekresultaten-zo-ontvlucht-je-de-filter-bubble/>
- OMA. (2019, april). Renovatie Binnenhof - Tweede Kamer Der Staten-Generaal. Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2019, 12 november). Tweede Kamer. <https://www.tweedekamer.nl>
- Archief. (z.d.). Nieuwspoort. Geraadpleegd op 15 februari 2020, van <https://www.nieuwspoort.nl/agenda/archief/>
- Algemene Beschouwingen. (2021, 17 maart). Algemene Beschouwingen - Alternatieve verkiezingsposters. <https://algemenebeschouwingen.eu>

DANKWOORD

Veel mensen hebben mij geholpen met het tot stand komen van dit afstudeerproject. Ik wil graag van de gelegenheid gebruikmaken om jullie te bedanken voor alle steun, inzet en inspiratie.

Ten eerste mijn afstudeercommissie; Gert Kwekkeboom, Ana Rocha, Ryanne Janssen en Renske van der Stoep voor jullie kritische blik en diepgaande discussies tijdens de peilingen. En in het bijzonder Gert, voor de vele begeleidingen en eindeloze bron van inspiratie en referenties.

Clenda Boonman, bedankt voor alle support niet alleen tijdens mijn afstuderen maar de gehele academie periode. Je stond altijd klaar voor een second opinion.

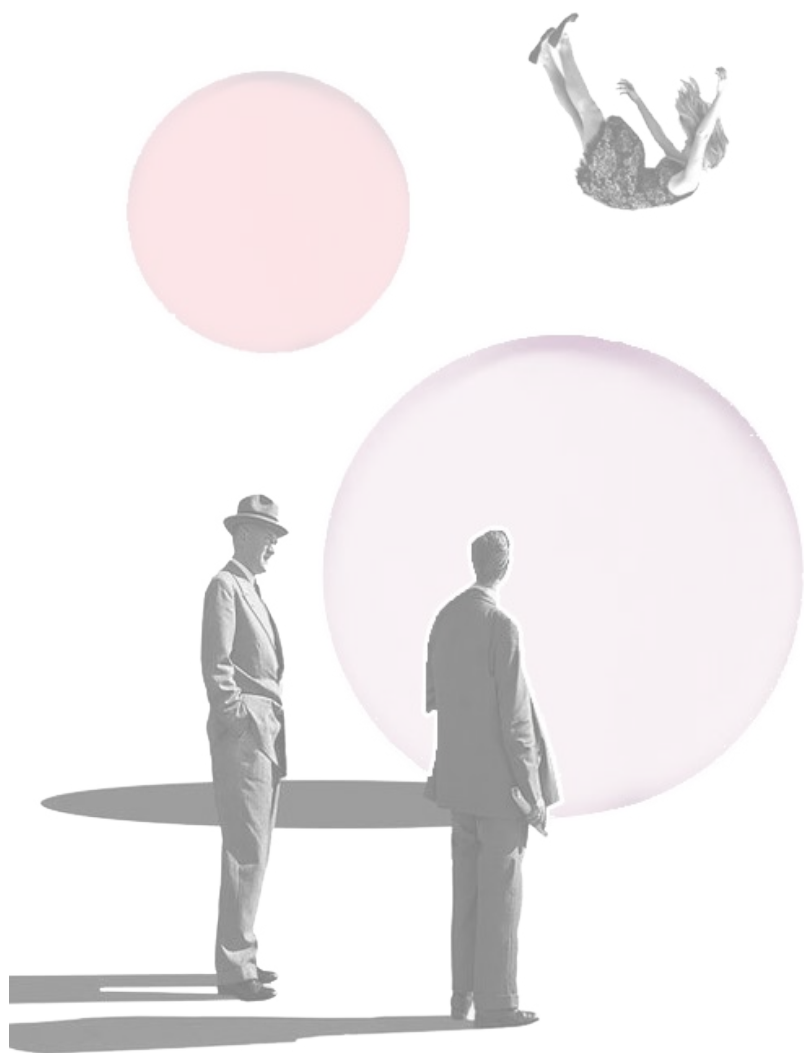
MVRDV Studio America's en in het bijzonder; Frans De Witte, Fedor Bron, Herman Gaarman, Teodora Cirjan, Andrea Manente en Fouad Addou. Dank voor het vertrouwen en de vele random momenten waar jullie mee keken met mijn opgave.

Aat Van Tilburg, bedankt voor al je support. Zonder jou was er geen maquette geweest.

Claudia Carossini voor het vele sparren en helpen formuleren van de opgave. Een ode aan de kleur roze.

Spencer en Simon, dank voor de extra set ogen en enorme positiviteit ook wanneer ik er even dooreen zat.

Tot slot papa en mama voor het mee lezen en luisteren naar all mijn ideeën.

BUBBELS

Net zoals een zeepbel die wordt opgeblazen begon de bubbeltaal klein en plaatselijk om vervolgens veelomvattend te gaan zweven. Daarvoor waren ze ook al aanwezig maar niet in zoveel verschillende soorten, en niet zo sinister.

Eenmaal verschenen gingen ze niet meer weg, en nu zijn ze overal. Je hebt filterbubbels en mediabubbels; er is een Brusselse bubbel en een kosmopolitische bubbel; er zijn elitebubbels en politieke bubbels.¹⁵

De wereld lijkt het toneel geworden van een collectief potje bellenblazen, en hoe gezellig dat ook klinkt, het maakt ons blind voor de ander en dreigt ons verder dan ooit uiteen te drijven.

President Barack Obama benoemde het in zijn afscheidstoespraak Facebook oprichter Mark Zuckerberg beschreef het in zijn manifest. 'Wij, intellectuelen, leven in een bubbel,' stelde filosoof Bruno Latour in *Le Monde*. Maar die anderen, voegde hij daar aan toe, die zitten óók in een bubbel: een bubbel waarin klimaatverandering niet bestaat, Donald Trump niet liegt, en vroeger alles beter was.

'So comfortable, we're living in a bubble, a bubble, so comfortable, we cannot see the trouble, the trouble,' zingt Katy Perry, tegen de pastelkleurige achtergrond van een pretpark waar het gist en pruttelt onder het gepolijste oppervlak.

De bubbel is viraal gegaan: in korte tijd is het dé metafoor geworden voor al wat er mis is in de samenleving. Verdeeldheid, polarisatie, onwetendheid, koppigheid, het eigen gelijk: blame it on the bubble.

Verdeeldheid en groepsvorming is niets nieuws, vroeger had je de verzuiling¹⁶ waarin ook iedereen om je heen hetzelfde dacht. Het verschil tussen vroeger en nu is dat men zich er toen van bewust was. Je kende de ander wel en kwam hem of haar tegen in de supermarkt of op je werk. Je wist of iemand wel of niet bij jouw groep hoorde.

De huidige verdeling zit veel lastiger in elkaar, de zuilen waren tenminste nog met elkaar verbonden in dezelfde architectuur. Men zweeft nu rond in zijn eigen bubbel en spreekt vrijwel niet met iemand in een andere bubbel. Dit is niet alleen te vinden op sociale media maar ook in de fysieke wereld. Met de komst van het internet en apps zoals Google Maps maken we steeds efficiënter gebruik van de stad. Je komt alleen nog maar op de plekken waar je moet zijn en je ontmoet alleen nog maar de mensen die je wilt zien.

Het gevolg: we hebben steeds minder met elkaar gemeen, en drijven steeds verder van elkaar af.

Uit een bubbel stappen is 'm vernietigen: bubbels hebben geen deurtjes die even open kunnen, geen boven- of onderkant waar je uit kan klauteren. Zelfs wanneer ze samenklonteren, dan nog zijn bubbels hermetisch gesloten, wereldjes op zich.

Stel je je een bubbel voor als een zeepbel, dan betekent 'er uitbreken' een vrije val in de lucht. Neigt je verbeelding meer naar lucht bubbels in het water, dan staat 'eruit stappen' misschien wel gelijk aan verdrinken.

Lynn Berger, De correspondent

